

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 60.

Onsdagen den 12 augusti, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 80, i anledning av väckta motioner om dyrtidstillägg och tillfälligt löne-tillägg åt viss personal av lägre grad vid statens järnvägar.

Om dyrtids-tillägg m. m. åt viss personal vid statens järnvägar.

I två inom andra kammaren väckta, till statsutskottet remitterade motioner, nr 23 av herr *Bogren* m. fl. samt nr 44 av herr *Bärg* i Katrineholm m. fl., hade hemställts, i den förra motionen, att riksdagen ville besluta, att dyrtidstillägg från och med 1915 skulle tilldelas personal vid statens järnvägar med 300 kronor till en var av »lägre grad», vars löneinkomster utgjorde högst 2,100 kronor, och i den senare motionen att riksdagen ville besluta, att för år 1914 skulle av trafikmedel utgå ett tillfälligt lönetillägg till ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar enligt följande grunder: 240 kronor till befattningshavare, vars fasta arvode under innevarande år icke överstege 1,140 kronor, 180 kronor till befattningshavare, vars fasta arvode överstege 1,140 kronor men ej 1,380 kronor och 120 kronor till befattningshavare, vars fasta arvode överstege 1,380 kronor, men ej 1,500 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen i anledning av ovanberörda motioner måtte medgiva, att till nedannämnda ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar finge under år 1915 av statens järnvägars trafikmedel utgå tillfälligt lönetillägg med följande be-
lopp, nämligen:

till tjänsteman, vars ordinarie arvode icke överstege 1,140 kronor, med 120 kronor;

till tjänsteman, vars ordinarie arvode överstege 1,140 kronor men icke 1,380 kronor, med 90 kronor; samt

till tjänsteman, vars ordinarie arvode överstege 1,380 men icke 1,500 kronor med 60 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *I. E. G. Svensson* vilken ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av ovan-

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 60. 1

*Om dyrtids-
tillägg m. m. åt
viss personal
vid statens
järnvägar.
(Forts.)*

berörda motioner måtte medgiva, att till beredande av tillfällig löneförbättring för år 1915 åt ordinarie tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar med ordinarie arvode av lägst 1,140 kronor och högst 1,500 kronor i de fall och enligt de grunder, som Kungl. Maj:t efter järnvägsstyrelsens förslag kunde finna böra bestämmas, av statens järnvägars trafikmedel finge utgå ett belopp av högst 500,000 kronor.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talman-
nen på begäran ordet till

Herr *Bogren*, som yttrade: Herr talman! I den motion, som jag jämte några av kammarens ledamöter väckt rörande dyrtids-
tillägg åt en del lägre tjänstepersonal vid statens järnvägar, föreslå vi, att dessa dyrtidstillägg borde utgå med 300 kronor till en var tjänsteman av lägre grad, vars löneinkomst icke överstiger 2,100 kr. Denna motion jämte den i samma ämne av herr *Bärg* i *Katrineholm* väckta motionen har utskottet remitterat till 1914 års löneregeringskommitté, som har i uppdrag att utarbета fullständigt löne-
reglemente för statens järnvägars personal.

Kommittén avfärdar genast min motion, enär det föreslagna be-
loppet enligt kommitténs förmenande är för högt tilltaget, och även därför att, i fall det antoges, detta skulle föregripa kommitténs eget arbete. Däremot och med anledning av herr *Bärgs* i *Katrineholm* motion föreslår kommittén för sin del ett dyrtidstillägg av högst 120 kronor att sedan utgå efter s. k. fallande skala. De tjänstemän, som tillhöra den lägst avlönade klassen, vars arvode icke överstiger 1,140 kronor, skulle erhålla 120 kronor i dyrtidstillägg, de, vilkas arvode icke överstiger 1,380 kronor, 90 kronor och de, vilkas arvo-
de ligger emellan sistnämnda summa och 1,500 kronor, 60 kronor.

Behovet av dyrtidstillägg synes vara allmänt erkänt. En var av kammarens ärade ledamöter, som står i någon närmare kontakt med dessa tjänstemän, torde väl ha sig bekant, att många av dem leva i verkligan mycket bekymmersamma förhållanden. Tack vare en ener-
gisk ledning och den upphörligt stigande arbetsintensiteten utnytt-
jas dessa tjänstemäns arbetskrafter i en mycket hög grad. Särskilda grupper inom denna tjänstepersonal pressas rätt hårt. Då synes det vara mindre välbetänkt, kanske mindre rättvist också, att låta dem dras med allt för stora ekonomiska bekymmer. Jag har här åtskil-
liga brev, som i det fallet tala ett rätt så bevisande och rörande språk, men jag vill icke förlänga denna debatt genom att tillåta mig att uppläsa några av dessa skrivelser.

Löneregeringskommittén har genom socialstyrelsen fått upp-
lysning därom att prisstegringen på alla livsfrnödenheter efter år 1907 och till nu är mycket betydlig, och socialstyrelsen å sin sida har redan förut, nämligen i fjol, framhållit behovet av en förbät-
tring uti den lägre personalens löneförmåner. Socialstyrelsen säger särskilt, att en ökning av levnadskostnaderna väl motiverar en *ny* löneförbättring. Med anledning av detta synes nu kommittén också

besinna denna nödvändighet och har därför på remissen ifrån utskottet avgivit det utlåtande, som här finnes bifogat.

Utskottet för sin del har icke funnit skäl att i någon mån avvika ifrån vad kommittén föreslagit och järnvägsstyrelsen tillstyrkt. Då är just frågan den, om det föreslagna beloppet, 120 kronor, kan vara väl avvägt. Därom vågar jag, herr talman, icke yttra mig, ty det torde kommittén och järnvägsstyrelsen förstå bättre än jag. Jag utgår sålunda ifrån att 120 kronor är den lägsta summan, som skulle kunna fylla det förefintliga, allmänt erkända behovet. Men då synes det mig, att om denna summa är nödvändig för en kategori av dessa tjänstemän, borde den vara lika nödvändig för de äldre klasserna av desamma. Ty det är ju känt, att dessa konduktörer och den jämförelsevis stora kontorsbiträdespersonalen m. fl. rekryteras ifrån stationskarlarnas klass. Det är de mest energiska, de mest plikttrogna, som på det sättet lyckas arbeta sig fram till dessa högre beställningar. De äro, när de komma dit, vanligtvis tämligen gamla i tjänsten, 15, 18 å 20 år. De ha redan — och långt före detta — bildat familj. Dessa familjer äro vid den tiden kanske som mest kostsamma för dem. Det synes mig då vara lika nödvändigt, att dessa erhålla ett dyrtidstillägg av 120 kronor, som de, vilka först komma i fråga och av vilka kanske den större delen ännu icke bildat familj.

Så synes det mig vara även beträffande den grupp av tjänstemän, vars arvode ligger mellan 1,380 och 1,500 kronor. Inom denna grupp ha vi förutom dessa konduktörer och en del kontorsskrivare även dessa stationsmästare, av vilka man fordrar ganska mycket. Det torde kunna sättas i fråga, om någon tjänsteman är mera presad än stationsmästaren vid t. ex. 6 klassens stationer, som vi ha inom denna lönegrupp. Jag tror, det skulle gjort ett gott intryck och varit en gård av rättvisa att ge även denna grupp 120 kronor i dyrtidstillägg. I stället föreslås nu, att denna grupp skall få ett dyrtidstillägg av 5 kronor i månaden. Jag har i dag haft besök av en person ur denna grupp, en vagnskötare. Vi veta, att vi ha en hel del sådana vagns- och maskinskötare. Denne man talade om att han hade familj med sex barn. Han reser mellan Malmö och Stockholm och får vara hemma en högst obetydlig del av sin tid. Jag tror, att en sådan man skulle känna sig synnerligen tacksam, om även han fått 10 kronor i månaden i dyrtidstillägg.

Dessutom kan jag icke riktigt förstå denna princip att utdela dyrtidstillägg eller löneförhöjning — vad vi nu må kalla det — enligt fallande skala. Det brukar ju vara så, att när man utdelar en tillfällig löneförhöjning söker man därvid undvika att rubba proportionen mellan de avvägda lönesatserna utan man låter dessa vara orörda. Då blir lönetillägget något för sig självständigt varken fallande eller stigande, ty det måste i så fall anses rubba proportionen.

Jag har därför tänkt mig att vördsamt, herr talman, till kammaren hemställa, huruvida icke kammaren skulle finna det vara rätt och billigt att med den summa, som nu utskottet föreslagit, såsom grundsumma, nämligen 120 kronor, förbättra denna personals ställning inom de gränser, utskottet också föreslagit, nämligen intill 1.500 kro-

Om dyrtidstillägg m. m. åt viss personal vid statens järnvägar.
(Forts.)

Om dyrtids-
tillägg m. m. åt
viss personal
vid statens
järnvägar.

(Forts.)

nor, så att samtliga dessa lägre tjänstemän, vilkas arvode icke överstiger 1,500 kronor, skulle erhålla 120 kronor i dyrtidstillägg med början år 1915. Jag ber, som sagt, herr talman, att till kammarens omprövning få framställa ett så lydande förslag: att riksdagen i anledning av ovanberörda motioner ville medgiva, att till ordinarie tjänsteman av lägre grad vid statens järnvägar må från och med år 1915, till dess ny lönereglering träder i kraft, av statens järnvägars trafikmedel utgå ett tillfälligt lönetillägg med 120 kronor till varje sådan tjänsteman, vars ordinarie arvode icke överstiger 1.500 kronor.

Med herr Bogren förenade sig herr *Röing*.

Vidare anförde:

Herr *E k m a n*: Herr talman, mina herrar! Den siste ärade talaren uttalade, att ifrån alla håll erkänts behovet av bättre löneförhållanden för befattningshavare vid statens järnvägar. Det har också ett enhälligt statsutskott erkänt.

Det är annars en ganska ovanlig väg, som statsutskottet denna gång gått. Då en lönekommitté av Kungl. Maj:t blivit tillsatt, brukar utskottet i vanliga fall säga, att då en sådan löneregleringsfråga, som vi här ha före, är föremål för utredning i kommittén, anser utskottet sig icke böra göra något uttalande i avvaktan på det förslag, som denna kommitté kan komma med. I detta fall har statsutskottet ifrån denna regel gjort ett undantag, och jag tror, att om man opartiskt vill se på förhållandena, måste man erkänna, att statsutskottet sålunda ställt sig synnerligen välvilligt till de önskemål, som motionären har avsett att nå. Statsutskottet har nämligen till den tillsatta löneregleringskommittén låtit framställa den förfrågan huruvida kommitténs arbete framskridit så långt, att kommittén ansåg sig kunna avge något förslag i fråga om de befattningshavare det här gäller, och i sådant fall anhållit, att kommittén ville framlägga detta förslag. Kommittén har då framlagt ett förslag under uttryckligt uttalande, att ett bifall härtill ej kunde anses föregripa kommitténs pågående utredning. Detta förslag har sedermera utav statsutskottet genom Kungl. Maj:t remitterats till järnvägsstyrelsen för dess hörande, och järnvägsstyrelsen har enhälligt (liksom kommittén) tillstyrkt det ifrågavarande förslaget. Slutligen har ett enhälligt statsutskott funnit sig böra förorda dessa löneförhöjningar, men jag tror inte, att det går an att under en sådan pågående utredning angående löneförhållandena för dessa tjänstemän föregripa utredningen genom att, det må nu vara provisoriskt, fatta beslut om högre löner, än kommittén uttalat sig för. Det skulle vara högst egendomligt, om riksdagen funne anledning att så lågt gå ifrån de vanliga principerna — ett avsteg har ju, som jag i början omtalade, redan blivit gjort, då man ansett sig kunna under pågående löneutredning redan nu tillgripa en provisorisk löneförhöjning.

Jag skall sålunda, herr talman, ej ingå på någon närmare prövning av den siste ärade talarens uttalande angående behovet för en

del befattningshavare att få löneförhöjning och kanske få den högre, än kommittén *nu* ansett sig kunna ifrågasätta. Jag vill endast fastslå, att kommittén ansett sig för närvarande och till dess utredningen avslutas, ej kunna gå längre, och med anledning härav ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Om dyrtids-
tillägg m. m. åt
viss personal
vid statens
järnvägar.
(Forts.)*

Herr *Eurén* instämde häruti.

Herr *Bärg* i Katrineholm: Herr talman! Jag anser mig kanske böra säga några ord i denna fråga, då jag är en utav de 32 motionärer, tror jag, som framfört densamma här i kammaren. Jag vill då ge ett erkännande särskilt åt järnvägsstyrelsens sätt att uti det avfordrade utlåtandet så direkt och öppet medgiva, att ett behov i detta fall föreligger, även om nu vare sig järnvägsstyrelsen eller den tillsatta löne regleringskommittén eller statsutskottet icke har ansett sig böra i dess helhet tillstyrka den motion, som jag och mina medmotionärer framburit. Det skulle givetvis ha varit mycket mera glädjande, ifall så varit förhållandet, men jag förstår ju så innerligt väl, att de skäl, som av lönekommittén äro förebragta, ha sin giltighet, särskilt ur ren statsutskottssynpunkt, då det gällt att tillse, att man ej på något sätt föregriper en utredning, som kanske skulle kunna ge annat resultat. Jag vill på samma gång ha sagt, att jag likväl hoppas, att de siffror, som här äro föreslagna av statsutskottet, ej komma att bli vägledande med hänsyn till sin storlek för den kommitté, som arbetar i ärendet.

Däremot vill jag gentemot herr *Bogrens* yttrande säga, att den proportion, som är föreslagen här utav statsutskottet och som är alldeles analog med den jag föreslagit i motionen, förefaller mig vara nog så rättvis. Jag vill inte förneka, att de plikttrogna och energiska tjänstemän, som herr *Bogren* talat om, mycket väl behöva och mycket väl göra skäl för de löneförhöjningar som han föreslagit. Men jag är ännu mer övertygad om, att dessa ej mindre plikttrogna och ej mindre energiska statstjänare, som få bära dagens tunga och hetta i lika stor utsträckning som de av honom omnämnda och som i stället för 1,500 kronor ha 840 kronor i lön, *bättre* behöva få den av herr *Bogren* föreslagna tillökningen än de, som nått ett litet steg högre upp. Jag tycker sålunda, att det är glädjande, att vederbörande myndigheter, såväl som statsutskottet, funnit, att det går för sig och att det är rätt och skäligt att tillgodose de små krav, som man här framställt, med belyningsprincipen som grund och ej så, som ju förut brukat ske med procentuella tillägg till avlöningarna, vilket efter mitt förmenande verkar mindre rättvist.

Vad beträffar motionärernas förslag, att detta tillägg skulle ha utgått redan under innevarande år, tror jag det har nog så starka skäl för sig, men med kännedom om kutymen härvidlag förstår jag, att det är hopplöst att yrka någonting sådant, och med hänsyn härtill skall jag foga mig i det förslag som

Om dyrtids-
tillägg m. m. åt
viss personal
vid statens
järnvägar.

(Forts.)

föreligger. Jag skulle dock i samband härmed vilja göra en erinran, till den kraft och verkan det hava kan, till vederbörande myndigheter, att, om andra kammaren i likhet med första bi-träder detta förslag, och sålunda järnvägsmännen komma att få någon liten slant mera nästa år, då tillse, att den stora extra personal, vars löner ej bestämmas av riksdagen, även blir i någon mån tillgodosedd. Deras ställning är i detta avseende ännu mera tryckt än den ordinarie personalens, då dessa ordinarie i regeln alltid ha en del förmåner, som de extra, vilka dock givetvis likaväl måste leva, sakna.

Ja, herr talman, jag skulle även vilja säga det, — och det är inte endast med hänsyn till frågans behandling här, utan jag skulle vilja säga det, så att det hördes utanför denna kammars väggar — att om det möjligtvis bland denna lägre personal, som nog hoppats att kanske få en slant till i år och kanske till och med något större än den, som här av statsutskottet är föreslagen, skulle känna besvikenhets i anledning härav, denna känsla av besvikenhets skulle böra och kunna i hög grad försvinna, om statsmakterna ville tillse, att den stora massa människor, som nu kommer i mycket större nöd och förlägenhet än järnvägsmännen, i större utsträckning bleve hjälpta. Jag tror, att så skulle bliva förhållandet, ty med den samhällssolidaritet, som på sista tiden växt fram bland dessa lägre statstjänare, skulle en sådan sak mycket väl kunna undanröja den misstämning, som eljest skulle ha gjort sig gällande bland dem.

Jag har, herr talman, under nuvarande förhållanden ingenting annat att göra än att yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Lindqvist* i Stockholm, *Molin* i Södertälje, *Sjögren*, *Hamrin*, *Johanson* i Huskvarna, *Ingvarson*, *Persson* i Norrköping, *Borggren*, *Strid*, *Flognfält*, *Helger*, *Bengtsson* i Göteborg, *Svensson* i Skönsberg, *O. Nilsson* i Örebro, *Söderberg* i Stockholm, *Kropp* och *Lundström* i Vreten.

Herr Bäckström: Herr talman! Efter den siste ärade talarens anförande kunde även jag ha inskränkt mig till att instämma i vad han sagt. Jag vill dock tillägga ett par ord. De kategorier av statstjänare, som det här är fråga om, statens järnvägars tjänstemän av lägre grad, ha, som allmänt är känt, en synnerligen svår ställning på många platser, och detta är kanske inte minst förhållandet i Norrland, där omständigheter tillkomma, som göra det för en hel del av dem, som tillhöra denna grupp av tjänstemän, synnerligen svårt att draga sig fram på sina nuvarande inkomster. Och jämför man de ifrågavarande tjänstemännens löneförmåner med t. ex. motsvarande norska tjänstemäns, finner man, att ehuru levnadskostnaderna i allmänhet ställa sig betydligt billigare i Norge, tjänstemännen hos oss av motsvarande grad dock ha mycket lägre lönesatser, enligt vad som blivit mig meddelat.

Under sådana förhållanden vill jag, liksom den föregående tälaren, och med särskilt understrykande av vad han yttrade till förmån för de lägst avlönade på det varmaste förorda bifall till det förslag, som statsutskottet här kommit till.

*Om dyrtids-
tillägg m. m.
åt viss personal
vid statens
järnvägar.*

(Forts.)

Herr Schotte: Herr talman! För min del får jag säga, att jag hyser ganska stora sympatier för de här framställda förslagen. Emellertid är det uppenbart, och det vill jag gärna erkänna, att utskottet ägnat detta ärende en synnerligen välvillig behandling och det tjänar icke mycket till att framställa ett yrkande i annan riktning än utskottets, ehuru man möjligen skulle kunna göra någon invändning mot dess behandling av herr Bogrens förslag.

Jag har begärt ordet för att uttala den förhoppningen, att, därest mot förmodan ett förslag om dylikt avlöningstillägg icke kan hinna framläggas till 1915 års riksdag, utan därmed får anstå till år 1916 vid den framställning, som i så fall naturligtvis kommer att göras år 1915 från Kungl. Maj:ts sida, måtte tagas i välvilligt överbäggande, huruvida icke med avseende särskilt på vissa befattningshavare ett högre belopp måtte föreslås än vad utskottet har gjort med stöd av löneredgeringskommitténs och järnvägsstyrelsens yttranden. Jag tror, att, därest man skall vänta så länge som till 1916 med denna löneredgering för järnvägspersonalen, det blir nödvändigt att genom en framställning till nästa års riksdag söka tillgodose en del av den personal, för vilken herr Bogren har gjort sig till förespråkare.

Jag har i den situation, som nu föreligger, intet särskilt yrkande, och jag är övertygad om att kammaren med stor majoritet kommer att bifalla statsutskottets hemställan. Men jag har velat uttrycka dessa mina sympatier för att någon förbättring i dessa avlöningsförhållanden måtte vinnas vid 1915 års riksdag, under förutsättning, att icke hela avlöningsfrågan då slutgiltigt kan föreläggas riksdagen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Bogren under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 2.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 81, i anledning av väckt motion angående ändring i de för eldare m. fl. befattningshavare vid statens järnvägar bestämda löneförmåner. Därvid yttrade

*Ang. vissa
befattningshavare
vid statens järnvägar
löneförmåner.*

Herr Bogren: Herr talman! Då jag förlidet år inom denna kammare väckte en liknande motion, som dock inskränkte sig endast till eldare, biföll kammaren denna min framställning. Nu har visserligen utskottet för sin del i år avstyrkt min motion,

Ang. vissa befattningshåvares vid statens järnvägar löneförmåner.
(Forts.)

men jag skall icke herr talman, vara nog djärv att komma med något yrkande, när utskottet har anfört ett verkligt bärande skäl för sin ståndpunkt, ett skäl, som jag icke kan motsäga, nämligen att även denna fråga måste stå öppen, då den är föremål för den sittande löne regleringskommitténs arbete. Jag har därför intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Härefter föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående arvodesförhöjning för stationsskrivaren vid statens järnvägar Hjalmar Samuel Holm; och

nr 83, i anledning av väckta motioner om anslag och låneunderstöd för byggande av den s. k. Nyköpings kanal.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 4.

Ang. befattningar av lägre grad vid telegrafverket m. m.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtnade, nr 84, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande ökning av antalet ordinarie befattningar av lägre grad vid telegrafverket m. m., begärdes ordet av

Herr Ingvarson, som anförde: Herr talman! Jag skall be att få tacka statsutskottet för den välvilja, det visat mot det viktigaste av de önskemål, som framställts i denna motion. Jag skulle visserligen ha önskat, att denna välvilja hade varit en liten smula större och sålunda visats även gent emot det andra önskemålet, nämligen det rörande antalet ordinarie befattningar. Men utskottet har enligt uppgift på den punkten en annan uppfattning än motionärerna, och jag vill då i frågans nuvarande läge icke tvista därom, utan endast yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 5.

Ang. skattefrihet för visst slag av föreningar.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om befrielse för visst slag av föreningar från skyldighet att till stat och kommun erlägga skatt för inkomst och förmögenhet.

I anslutning till vad herr *Söderberg* i Stockholm föreslagit uti en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 38, hemställde utskottet, att riksdagen med bifall till herr

Söderbergs i Stockholm förevarande motion, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida och i vad mån föreningar, som icke genom ekonomisk verksamhet beredde sig eller sina medlemmar ekonomisk vinst, borde befrias från skyldighet att till stat och kommun erlägga skatt för inkomst och förmögenhet, samt för riksdagen framlägga det förslag till ändring i gällande beskattningsförfordningar, som av utredningen kunde föranledas.

Ang. skattefrihet för visst slag av föreningar.

(Forts.)

Vid betänkandet var emellertid fogad reservation av herrar friherre *C. J. Beck-Früs*, *O. A. Ericsson*, *Lyckholm*, *Antonsson*, *Jonsson* i Hökhult, *Danström*, *Forssman*, *Hermelin* och *von Hofsten*, vilka yrkat, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställda yttrade:

Herr von Hofsten: Herr talman! Som herrarna finna föreligger vid utskottets betänkande en reservation, däri vi reserverar fullständigt sökt redogöra för de skäl, på grund av vilka vi icke kunnat gå med på denna motion, som ju avser en utredning, »huruvida och i vad mån föreningar, som icke genom ekonomisk verksamhet bereda sig eller sina medlemmar ekonomisk vinst, böra befrias från skyldighet att till stat och kommun erlägga skatt för inkomst och förmögenhet, samt för riksdagen framlägga det förslag till ändring i gällande beskattningsförfordningar, som av utredningen kan föranledas».

Enligt nu gällande skattelagstiftning, förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt § 5, finnas uppräknade vissa juridiska personer, som äro befriade från skatt. Däruti ingå icke dessa s. k. ideella föreningar.

Nu säges, att i detta fall föreligger ett osäkerhetstillstånd beträffande dessa ideella föreningars skatteförhållanden, och det kan icke förnekas, att det mången gång i början har varit en sådan ovisshet därom. Om man emellertid granskar den promemoria, som är vidhäftad utskottets betänkande, innefattande referat av vissa prejudikat, så skall man finna, att redan där vissa riktlinjer äro givna med avseende å denna beskattning, och det ligger i sakens natur, att tämligen snart en bestämd rättspraxis kommer att utveckla sig. Jag menar således, att denna formella invändning är av mindre betydelse.

Men nu är det så, att bakom utredningskravet och bakom motionen ligger en även medgiven strävan att bereda dessa ideella föreningar skattefrihet. Då man nu i alla fall betänker, att i dessa tider förekomma på livets olika områden en sådan mångfald sammanslutningar och föreningar, så synes det mig vara ganska betänkligt och ligga en fara för en alltför ojämn skattebelastning, om en dylik skattefrihet för dessa föreningar genomfördes. Det måste nämligen innebära ett överflyttande av skatteplikten på enskilda från dessa föreningar,

Ang. skatte-
frihet för viss-
slag av före-
ningar.
(Forts.)

som givetvis — det kan icke bestridas — i många fall ha betydande kapital och stora inkomster. Det har anförts i utskottet exempel på här i Stockholm ofantligt rika sådana föreningar, som i händelse av skattefrihet skulle slippa undan, och jag menar, att däruti ligger en oförlighet, som vi reservanter icke kunna gå med på, då det i alla fall även erkännes, att bakom detta utredningskrav ligger tanken på skattefrihet för dessa ideella föreningar.

På grund härav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Jonsson i Hökhult instämde häruti.

Herr Källman: Herr talman! Då denna fråga förekom vid 1912 års riksdag, så yrkade motionärerna, att föreningar med ideell verksamhet skulle för sådan inkomst, som icke härflyter av rörelse eller yrke, frikallas från skattskyldighet. Det befanns emellertid vid frågans behandling i bevillningsutskottet, att den var mer invecklad, än man hade tänkt sig, och till följd härav hemställde bevillningsutskottet, att riksdagen måtte avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t i frågan.

Vid årets riksdag ha motionärerna upptagit 1912 års bevillningsutskotts förslag i ärendet, och jag ber att få erinra om, att det nu inte gäller ett bestämt yrkande om att ideella föreningar eller vissa ideella föreningar skola frikallas från skattskyldighet, utan man begär nu, »att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning, huruvida och i vad mån föreningar, som icke genom ekonomisk verksamhet bereda sig eller sina medlemmar ekonomisk vinst, böra befrias från skyldighet att till stat och kommun erlægga skatt för inkomst och förmögenhet, samt för riksdagen framlägga det förslag till ändring i gällande beskattningsförfordningar, som av utredningen kan föranledas». Det är sålunda icke ett bestämt yrkande om befrielse från skattskyldighet för vare sig den ena eller andra föreningen.

Alla skäl tala för bifall härtill, ty det är nog inte så klart på detta område för närvarande. En förening, som borde vara skattskyldig, kanske aldrig någon gång taxeras, därför att strängt taget ingen i vederbörande taxeringsnämnd har reda på, att föreningen äger förmögenhet eller beskattningsbar inkomst, och till följd härav har uppstått en ofantlig ojämnhet i avseende på hur dessa för övrigt lika föreningar bli beskattade. Reservanterna erkänna ju också, att det icke kan förnekas, att det föreligger en rätt stor osäkerhet på detta område.

Emellertid behöver den föregående ärade talaren knappast frukta för, att enskilda komma att drabbas så särskilt hårt av beskattning med hänsyn till att vissa ideella föreningar frikallas, ty det är ju icke här fråga om att frikalla vissa föreningar med större eller mindre kapital, utan det är endast fråga om en utredning, så att reda och ordning med avseende å denna beskattning skall kunna åstadkommas.

Jag vill erinra om, hurusom nu exempelvis Fredrika Bremerförbundet, centralförbundet för socialt arbete och Sveriges allmänna djurskyddsörening ha beskattats enligt inkomstskatteförelörden. Vissa fromma stiftelser frikallas i regel, men en hel del föreningar, som ha, kan man säga, samma uppgifter som fromma stiftelser, bli i regel beskattade, därför att de äro föreningar.

Ang. skattefrihet för visst slag af föreningar.
(Forts.)

Jag skall ur den vid betänkandet fogade promemorian meddela, vilka uppgifter, som exempelvis Fredrika Bremerförbundet har. Det »har till ändamål att verka för en sund och lugn utveckling av arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende». Sitt ändamål fullföljer förbundet genom olika organ, utom förbundets allmänna byrå, en avdelning för platsförmedling, en kommitté för lagfrågor, en sjuksköterskebyrå, en sjukkasse, en lantushållningsskola och en stipendiefondsförvaltning.» Nu har Fredrika Bremerförbundet ålagts skattskyldighet. Det är väl icke alls klart, att det var lagstiftarens mening, att en sådan förening som denna skulle bli skattskyldig; man vågar tvärtom säga att så icke varit meningen. Emellertid är den nu detta på grund av utslag från högsta instans.

Nu åberopa reservanterna bl. a., att kommunalskattekommittén jämväl har denna fråga under öfvervägande. Jag fruktar, att kommunalskattekommittén snart kommer att åberopas för avslag å nästan allting ifråga om ändringar, eller t. o. m. rättelser i skattelagstiftningen. Det kan uppenbarligen icke gå i längden att bara hänvisa till kommunalskattekommitténs arbeten. Det är för övrigt icke blott här en kommunalskattefråga, utan kanske i första rummet en statsbeskattningsfråga, och då vidare reservanterna åberopa, att blott fyra år förflutit, sedan den nya lagstiftningen kom till, så vill jag erinra om, att förra gången sade man, att blott ett år hade förflutit sedan dess, och nästa gång kommer man väl att säga, att endast fem år ha förflutit, och så undan för undan. Det skälet kan icke godkännas, ty om en oegentlighet är ny eller gammal bör den bringas rättelse.

Emellertid vill jag konstatera, att det råder en ofantlig ojämhet i fråga om beskattningen av dessa föreningar, och det vore önskvärt att få större reda och enhetlighet på detta område icke minst till ledning för taxeringsnämnder; detta kan endast ske genom att man får en utredning, och en sådan kan givetvis icke komma till stånd med mindre än riksdagen begär den hos Kungl. Maj:t.

Jag skall icke upptaga tiden längre, utan endast anhålla att med stöd av det anförda få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Det kunte kanske efter den utförliga motivering, som en utskottsmedlem redan givit för det i motionen framförda yrkandet och utskottshemställan, vara onödigt att ytterligare taga till orda, men då jag är motionär, så torde kammaren benäget överse, om jag yttrar några ord.

När jag första gången 1912, framförde denna fråga, var

Ang. skattefrihet för visst slag av föreningar.

jag så djärv, att jag påyrkade direkta förändringar i detta avseende, men då stannade utskottet vid att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:t i ämnet. Då trodde jag, att om jag nu inskränkte mig så betydligt, att jag gick med på det yrkande, som då vann andra kammarens bifall, skulle det vara möjligt, att högerrepresentanterna icke skulle sätta sig emot ett så verkligt blygsamt yrkande om en ordentlig utredning i ett oklart spörsmål. Nu är ju frågan redan fallen i första kammaren, och högerreservanterna här i kammaren ha samma uppfattning som majoriteten där, så det kunde ju tyckas vara bäst att resignera och icke säga ett ord, men jag kan dock icke underlåta att giva uttryck åt min mening i detta fall, ehuru saken denna gång icke kommer längre än förut.

Förordningarna äro oklara, och skattemyndigheternas tillvägagångssätt, då de första gången tillämpade dem, visar just denna oklarhet. Man tog först några föreningar och sökte få prejudikat beträffande dem, och sedan när man vunnit sådana, fortsatte man naturligtvis på den sålunda inslagna vägen. Då frågan förra gången var före, sade man från högerhåll, att skatteförordningarna av år 1910 då alldeles för nyligen hade trätt i kraft och endast verkat ett år, och att man alltså först borde avvakta deras verkningar. Nu säger man däremot, att det redan skapats prejudikat, och att rättspraxis fastställt dessa förhållanden, så att det nu ingenting är att göra åt saken. Vad skall man kalla ett sådant resonemang och sådana skäl? Det är ju endast det, att man ena gången smiter genom *en* bakport och den andra gången genom *en annan*. På det sättet kan man vända allting till skäl för avslag.

Jag vidhåller således, att förordningarna äro oklara, och jag har nu inskränkt mig till att fordra klarhet så tillvida, att man skall få veta, vilka föreningar, som skola vara skattefria och i vilken utsträckning. Jag tycker, att detta yrkande är av så blygsam natur, att man icke skulle behöva tveka att gå med på detsamma.

Den förste ärade talaren ansåg, att detta yrkande härledde endast från en inneboende lust att komma ifrån skatteplikten. Jag får då säga, att jag tror att de organisationer, som stå mig närmast, icke skulle draga sig för skatteplikten, därest man bestämt ålade dem den. De skulle icke krypa om hörnet, utan de skulle nog skatta för sitt kapital, när och om de ha något. Men vill staten ovillkorligen ha större beskattning av kapitalet, så kunna nog emellertid andra skatteobjekt tillgripas än just dessa organisationer av fattiga arbetare. Dem borde man tillgripa endast som en sista utväg.

Jag kan icke underlåta att anföra ett särskilt exempel på hur skattemyndigheterna gått till väga här i Stockholm. Sedan de fått blodad tand, ha de gått över från våra fackförbund till de enskilda fackföreningarna. Då taxeringsnämnden i något distrikt underlåtit att beskatta en dylik förening, överklagar

kronans ombud beslutet, och han inforrdar från föreningen dess års- och revisionsberättelser. Jag har en uppgift om en förening, som arbetar under synnerligen små förhållanden, vilkens tillgångar och skulder balansera på 7,808 kronor 61 öre. Då går kronans ombud så tillväga, att han tager upp alla de i revisionsberättelsen beräknade tillgångarna. Men av dessa tillgångar ligga största delen i för föreningen värdelösa papper, såsom andelar i Folketshusföretag, i en kooperativ syfabrik, en kooperativ cigarrfabrik m. m. De andelar, som föreningen har i dessa företag, ge aldrig ett öres utdelning. Sådant skulle väl åtminstone bli undantaget genom lag. Dessa människor, som icke ha så noggrann kännedom om lagarna, ha icke heller förstått att överklaga kronans ombuds åtgöranden, och prövningsnämnden har lyckats få föreningen fast för en hel bevillningskrona! Staten och kommunen ha alltså fått sin beskärda del av denna i realiteten obefintliga förmögenhet. Kunna icke herrarna erkänna, att sådant är upprörande? Jag är upprörd däröver, och det är sådana fall som detta, som föranlett mig att föra fram frågan.

Ang. skattefrihet för visst slag av föreningar.
(Forts.)

Jag kan icke, herr talman, trots att första kammaren avslagit motionen, underlåta att yrka bifall till densamma, för att åtminstone här i kammaren få till stånd ett förnyat uttalande om kammarens uppfattning av det sätt, på vilket 1910 års skatteförordningar tillämpas, och jag tror, att om Kungl. Maj:t ville vara litet tillmötesgående, kunde Kungl. Maj:t på eget beväg — om det skulle smaka reservanterna bättre — låta en verklig undersökning komma till stånd för att åstadkomma klarhet och rättelse på detta område.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Röing: Herr talman! Denna fråga är icke ny för denna kammare. För två år sedan intog kammaren, på grund av en motion från herr Söderbergs sida, samma hållning i frågan, som utskottet nu gör, och då inga nya synpunkter ha framkommit under diskussionen, så vill jag helt kort med hänsyn till de skäl, som framförts i utskottets betänkande, yrka bifall till detsamma.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

Vid föredragning härpå av bevillningsutskottets betänkande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till

ändrad lydelse av § 4 u) i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor, biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.*

Vidare förekom till behandling lagutskottets memorial nr 21, i anledning av återremiss av lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om ändring i 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 86, hade herr *Persson* i Norrköping *m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville för sin del besluta att återställa 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen till den lydelse dessa lagrum hade före 1893 års lagändring och således giva dem följande avfattning:

22 §. Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta; straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

24 §. Brott, som i 22 § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande det till sådant åtal angiver; ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas av annan, än målsägande.

Utskottet hade i sitt i anledning av förevarande motion avgivna utlåtande nr 16, hemställt, att riksdagen måtte antaga det förslag till ändrad lydelse av 15 kap. 22 och 24 §§ strafflagen, som utskottets berörda utlåtande innehöle.

Sedan kammaren emellertid vid ärendets föredragning återförvisat detsamma till utskottet för ny behandling, hemställde nu utskottet i föreliggande memorial, att riksdagen, i anledning av ifrågasvarande motion, måtte för sin del antaga följande

Lag

angående ändrad lydelse av 15 kap. 22 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 22 § i 15 kap. strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Tvingar någon, utan laga rätt, eller med missbruk av sin rätt, genom våld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta, straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

Försöker man, på sätt nu är sagt, tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller hindra någon att återgå till arbetet eller övertaga erbjudet arbete, straffes med böter eller fängelse, i de fall, där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Stärner*, *Pettersson* i Södertälje, *Schotte* och *Olsson* i See;

av herr *Persson* i Norrköping, vilken yrkat bifall till den utav honom m fl. avgivna motionen; samt

av herr *Lindhagen*, som instämt uti herr Perssons hemställan om bifall till motionen.

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.*

(Forts.)

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Persson* i Norrköping, som anförde: Herr talman! Då förevarande fråga för några dagar sedan behandlades här i kammaren beslöt ju kammaren efter ett anförande av herr *Lindman* att återremittera densamma till lagutskottet. Innebörden uti herr *Lindmans* anförande var, att på grund av de allvarliga tider, som rådde, ville han medverka till, att de inre förbittrade strider, som finnas mellan olika partier och olika samhällsklasser här i riket, skulle nedläggas, och han yrkade därför återremiss, som han även nämnde, för att man skulle söka få fram ett förslag i överensstämmelse med det, som motionsvis tidigare framförts av herr *Berger* i första och herr *Zetterstrand* i andra kammaren.

Jag tillät mig redan då säga, att jag icke hade något emot återremiss, men att jag samtidigt tog avstånd från den motivering, som låg till grund för herr *Lindmans* yrkande, ity att jag ansåg, att en återremiss i detta syfte vore alltför inskränkt, alltför bunden.

Emellertid, när frågan kom till lagutskottet, ansåg lagutskottets majoritet, att syftet med återremissen hade varit blott att lämna utskottet tillfälle att taga under omprövning, huruvida en lagändring av den innebörd, som förordats i herr *Zetterstrands* motion, lämpligen kunde företagas, vadan utskottets majoritet icke ansåg sig skyldig till att ingå på en förnyad sakprövning av frågan, utan blott pröva det förslag, som herr *Zetterstrand* i sin motion framställt, ur rent lagteknisk synpunkt, vilket allt framgår av utskottets korta betänkande.

För mitt vidkommande ansåg jag, att utskottet bort ingå i en saklig prövning och att utskottet vid sådant förhållande bort som ett minimum av tillmötesgående i den riktning, som herr *Lindman* här i kammaren angav böra ske, föreslå riksdagen bifall till det förslag, som lagutskottet vid förra tillfället framlade, eller det förslag, som den liberala regeringen vid två föregående riksdagar framlagt.

Det är huvudsakligen på grund av dessa skäl, som jag icke kan vara med om utskottets nu föreliggande förslag, vilket förordar bifall till en sådan ändring, som herr *Zetterstrand* föreslagit, utan jag har nödgats att fortfarande vidhålla den ståndpunkt, som tidigare av oss socialdemokrater intagits, nämligen avskaffandet av hela *Akarpslagen* och återställande av förevarande strafflagsparagraf till det skick den hade före 1893 års lagändring.

Vad är det då, som nu föreslås av lagutskottet? Jo, det föreslås blott en ändring av 15 kap. 22 § i syfte att nedsätta däri stadgat straff från nu två års straffarbete till böter eller fängelse och att därmed sälunda även skulle borttagas den häktningsrätt, som allt

Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

för nitiskt tillämpats under den tid lagen verkat. Däremot återstår även efter denna ändring allt fortfarande det väsentliga av lagens klasslagskaraktär. Detta skulle i högre mån borttagas genom det förslag, som lagutskottet vid ett föregående tillfälle tillstyrkt, varigenom man i 22 § begränsar det straffbara hotet till det som måste anses vara s. k. rättsstridigt hot, d. v. s. sådant hot, som omförmäles i 23 § av 15 kap. strafflagen. Därjämte innehåller nämnda förslag ytterligare en väsentlig ändring, nämligen att åklagarens så ofta missbrukade åtalsrätt skulle bli begränsad därhän, att den endast skulle få äga rum efter angivelse av målsägaren eller om brottet medförde, som det heter, fara för allmän ordning och säkerhet.

Även med dessa ändringar kan man icke säga, att rättvisa och billighet helt blivit tillfredsställda, vilket bland annat framgår av den motivering, som låg till grund för dessa ändringsförslag i den kungl. propositionen 1913, då justitieministern yttrade bland annat: »Nu liksom förut är jag av den mening, att det riktigaste och bästa vore, om man kunde taga steget fullt ut och i anslutning till det upprepade gånger framställda yrkande som vid förra riksdagen av andra kammaren antogs, bringa 22 och 24 §§ 15 kap. strafflagen tillbaka till det innehåll de hade före lagarna av åren 1893, 1897 och 1899. Men då jag ej har någon förhoppning att få detta bifallet vill jag blott tillgodose sådana förändringar i nuvarande bestämmelser, att de svåraste olägenheter av deras tillämpning undanröjas.» Sälunda gjorde icke regeringen i sin proposition anspråk på någonting annat än att undanröja de svåraste olägenheterna, och enär detta förslag gick väsentligen längre än det som nu lagutskottet förordar, må därmed anses vara konstaterat, att icke ens de svåraste olägenheterna av denna Åkarslag med det nu föreliggande förslaget borttagas.

1913 års lagutskott medgav också, att såväl rent teoretiska som även rent praktiska skäl tala för ett bifall till den socialdemokratiska motionen, vilket givetvis i ännu högre grad ger styrka åt den uppfattning, som förelåg i regeringens proposition.

När man nu jämför syftet med det föreliggande ändringsförslaget, nämligen att utjämna strider och motsättningar, som finnas i inre politiskt avseende, med den räckvidd, som förevarande förslag har, och med den allvarliga situation, som kan sägas nu vara inne, kommer man ytterligare enligt min mening till det resultat, att det gjorda erbjudandet från högerns ledare i både denna kammare och i första kammaren är ett synnerligen futtigt erbjudande och att det därjämte är futtigt i jämförelse med den gest, med vilken det avgivits, såsom varande något alldeles storslaget erbjudande.

Vad som här föreslagits nu har dock varit så nära att bifallas av första kammaren vid ett tillfälle, att det blott felades två röster, ity att det avgavs för detta ändringsförslag 71 röster och mot det samma 73 röster. Nu offerar man de två rösterna och gör en stor gest: se ett så storslaget erbjudande vi göra, se så mycket vi offra på förlikningens, på samförståndets altare!

Vi socialdemokrater ha ju alltid tillåtit oss framhålla, hurusom

nämnda Åkarpslag varit ett monstrum, varit ett typiskt prov på den orättvisa, som man kan begå, när man stiftar lagar ensidigt mot den ena klassen och för den andra, och vi ha fått stöd för dessa våra uttalanden från så ofantligt många håll, stående utanför arbetarnas led, deras led, som lida under lagens verkningar. Jag erinrar t. ex. om vad som anförts i vår motion om att straffrättsläraren vid Stockholms högskola tillåtit sig yttra, att det mest befängda, som införts i Sveriges strafflag, är Åkarpslagen.

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.*

(Forts.)

Vid 1913 års riksdag anförde lagutskottets dåvarande ordförande, nuvarande talmannen i denna kammare, bland annat, att ett av de huvudsakligaste felen hos denna lag är, att icke någon begränsning satts för den allmänna åtalsrätten, utan att den utsträcks över hela linjen. Vidare sade han, att ett sådant rättstillstånd, som denna lag skapar, är olyckligt och bör icke fortfarande få existera, och därtill kommer, att lagen medför sociala olägenheter och vådor samt minskar aktningen för lag och rätt.

Herr Edén yttrade i samma debatt, att denna lag vore ett ont, vars verkningar han trodde, att var och en, som är mån om bevarande av samhällsordningen, borde försöka att undanröja.

Och jag behöver väl knappast upprepa vad förut sagts i denna kammare vid mer än ett tillfälle, att till och med första kammarens nuvarande ledare för högerpartiet, då det var fråga om att lagen skulle antagas, förklarade i starka och bestämda ordalag, att den icke borde antagas, ty, som uttrycket föll, denna lag är obillig, obehövlig och farlig.

Första kammarens nuvarande talman, herr Afzelius, vilken helt visst besitter på detta område synnerligen stor både insikt och auktoritet, har förklarat, att han icke vet någon lag, i fråga om vars tillämpning så många anmärkningar förekommit, så många beslut blivit till sin laglighet underkända, som fallet varit med denna lag. Och denna hans uppfattnings riktighet har bestyrkts av den praktiska verkligheten, ity att av 148 mål, som 1909 förekommo rörande brott mot Åkarpslagen, icke mindre än 46 åtal eller 33 % av dem alla redan i underrätten underkändes såsom varande icke befogade.

Jag tillåter mig betona, att, om det förslag, som nu föreligger, skulle vinna riksdagens bifall, därmed icke undanröjes hela den oerhört starka kritik mot lagen från så många auktoritativa och insiktsfulla håll, som stå inregistrerade i de svenska riksdagshandlingarna.

För mitt vidkommande tillåter jag mig yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den väckta motionen, och jag gör detta därför, att Åkarpslagen enligt min uppfattning är en ensidig klasslag, som på ett orättfärdigt sätt riktar sig endast mot den ena klassen, mot arbetarklassen. Genom denna lags bibehållande tager samhället i de sociala striderna uppenbart parti för den ena klassen, den mäktigare, nämligen arbetsgivareklassen, och mot den andra klassen, den fattigare, arbetareklassen. Genom sin oklarhet och tjänjbarhet förleder lagen därjämte åklagare och domare till godtyckligheter och mot rättsuppfattningen stridande åtgärder och domar till stor

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 60. 2

Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

skada och fara icke blott för arbetarna utan också för en god samhällsordning, enär den gamla fundamentalgrundsatsen: likhet inför lagen, genom ett sådant förfarande upprives. Jag betonar, att om högern verkligen velat göra ett tillmötesgående, borde det minsta varit ett bifall till det förslag, som lagutskottet vid förra tillfället framställde, och när icke ett sådant erbjudande blivit gjort, kan det icke betraktas såsom något offer på samförståndets altare, och därför nödgas vi bibehålla vårt yrkande på bifall till vår motion.

Häruti instämde herrar *Lindhagen, Lindqvist* i Stockholm, *Tengdahl, Söderberg* i Stockholm, *Kropp, Källman, Sjögren, Lundström* i Vreten, *Johansson* i Uppmälby, *Svensson* i Eskilstuna, *Persson* i Västervik, *Lindqvist* i Kosta, *Widlund, Magnusson* i Kalmar, *Borggren, Waldén, Skareen, Helger, Flognfält, Hagman, Tysk, Leksell, Uddenberg, O. Nilsson* i Örebro, *Rundgren, Lindley, Sävström, Edbom, Svensson* i Skönsberg, *Hedlund, Engström, Hage, Stenudd* och *Branting*.

Härpå yttrade:

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman! Såsom den föregående ärade talaren redan nämnt, har utskottet i det här fallet betraktat kammarens återremiss av detta ärende såsom varande av endast formell betydelse, det vill säga såsom innebärande ett uppdrag åt utskottet att undersöka, huruvida det låter sig göra att omskriva ifrågavarande lagbestämmelse i enlighet med det förslag, som 1913 frambars av herr *Zetterstrand*.

Mot detta utskottets förslag har reservation avgivits icke endast av den föregående talaren och herr *Lindhagen* utan också av herrar *Stärner, Schotte, Olsson* i See och mig. Jag och mina partikamrater ha reserverat oss av den anledningen, att vi på sakliga grunder funnit utskottets förslag icke tillfredsställande. Det är nämligen så, att denna *Åkarp*slag är monstruös i många avseenden, och, såsom den föregående talaren klargjort, är det endast i ett visst avseende dess bristfällighet skulle avhjälpas. Fortfarande skulle brott enligt ifrågavarande lagparagraf vara underkastade åtal av allmän åklagare, vilket på allmänna grunder icke kan anses vara lämpligt. Fortfarande skulle försök att tvinga till arbetsinställelse genom hot bliva straffbart, även om hotet avsåge rättsliga och tillättna handlingar. Det hot, som lagen straffar såsom försök till tvång, är nämligen fullkomligt obestämt, är icke närmare preciserat, såsom eljest är fallet i vår strafflag, när lagen bestaffar hot.

Av dessa grunder ha vi reserverat oss ansett, att den reform, som föreslås, är otillfredsställande och bristfällig, och jag har därför begärt ordet för att uttala, att riksdagen får vara beredd på att, även om denna lag skulle antagas av båda kamrarna, nya motioner komma att väckas om denna lagstiftnings reformering, ty den allmänna rättskänslan kan icke giva sig

till freds, förrän denna oegentlighet i lagen blivit fullständigt rättad. Man må icke tro, att man genom en så obetydlig ruckning som denna löser det svåra problemet om Åkarpslagens reformering.

Men på samma gång vill jag säga, att ehuru jag anser den reform, som här ifrågasättes vara mycket obetydlig och alldeles otillräcklig, jag icke kan som den föregående talaren taga på mig ansvaret att avslå förslaget, ty huru obetydlig ändringen än är, står det dock klart för mig, att det är möjligt att genom ett bifall till förslaget i åtskilliga fall förekomma, att personer vid arbetskonflikter, i strid mot lagens mening berövas sin frihet, vartill den nuvarande lydelsen av Åkarpslagen tyvärr ger anledning. Och då jag anser, att det i sådana fall är viktigare att hjälpa människor än att hålla på en viss princip, så har jag icke velat motsätta mig bifall till detta förslag. Jag hoppas, att särskilt herr Lindhagen skall vara tillgänglig för denna synpunkt.

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Herr Holmdahl: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att inlåta mig på någon motivering av utskottets ändringsförslag, ty sådant torde knappast vara erforderligt i denna snart sagt utdebatterade fråga. Det är endast för att göra några erinringar i anledning av de föregående talarnes yttranden, som jag ber att få taga kammarens tid några ögonblick i anspråk.

Den siste ärade talaren betecknade den reform som föreslås i det föreliggande utskottsbetänkandet såsom otillfredsställande, såsom bristfällig, otillräcklig och obetydlig. Detta hans omdöme skulle sålunda vara innebörden i den reservation, in blanco som han m. fl. avgivit till utskottets betänkande. Jag ber att med anledning därav få erinra, att då denna fråga år 1912 förelåg till behandling i första kammaren, dåvarande justitieministern icke blott förordade den så kallade Bergerska linjen eller just det förslag, som innefattas i utskottets betänkande, utan till och med utfäste sig att, om kamrarna stannade i skiljaktiga beslut, söka påverka sina meningsfränder i denna kammaren att sammanjämningsvis antaga densamma. Att detta hans yttrande icke endast var uttryck för hans egen personliga mening, utan att bakom detsamma stod den liberala regeringen, torde väl framgå av det uttalande, som vid samma tillfälle gjordes av den liberala regeringens främste man och som bland annat innehöll följande:

»Flera olika förslag till ändring hava nu framställts. Jag skall icke genomgå dem utan endast tillåta mig framhålla, att det ju är onekligt, att häktningsfrågan här spelar en huvudroll och att vid sådant förhållande det dock vore en mycket betydande förbättring, i fall det av herr Berger framställda förslaget skulle kunna vinna bifall.»

Då frågan förklidet år förelåg till behandling och då som

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

bekant den Bergerska linjen reservationsvis framfördes, yrkade alla de liberala talare, som i första kammaren uppträdde, utan undantag bifall till reservationen, och man uttalade i samband därmed den förhoppningen, att denna reservation sammanjämningsvis skulle bliva båda kamrarnas beslut. Dåvarande statsministern, som jämväl vid detta tillfälle yttrade sig i frågan, förordade bifall till reservationen och förklarade, att ett bifall till denna skulle vara ett steg till försoning och samhällsfrid. I samma riktning, om också icke i samma ordalag, uttalade sig i denna kammare herr Edén.

Det är nu detta steg till försoning och samhällsfrid det parti, jag tillhör, har tagit. Det är det tillmötesgående, som man från liberalt håll flera gånger ifrågasatt, som man nu från högerpartiets sida i handling vill visa. Det verkade därför överraskande, då man nu från liberalt håll fick höra, att detta förslag vore bristfälligt och otillfredsställande. Vad som sålunda år 1912 och 1913 var acceptabelt, vad som då ansågs utgöra en mycket betydande förbättring och som förordades som ett steg till försoning och samhällsfrid, det anses nu vara så otillfredsställande, att det till och med ger anledning till en reservation.

Herr Persson i Norrköping utdömde helt och hållet lagutskottets förslag. Han tyckte, att vad man kommit med från utskottet var futtigt; det var icke det storslagna erbjudande, som man från högerhåll velat påskina, och det var icke heller det offer på samförståndets altare, som han väntat. Jag tror mig kunna säga herr Persson, att varken förslagsställarne eller andra medlemmar av det parti, jag tillhör, betrakta detta erbjudande såsom någon storartad offergård. Det är rätt och slätt, som jag förut sagt, ett tillmötesgående, som man velat visa mot dem, som mer än en gång uttalat önskvärldheten av en lagändring sådan som nu föreslagits. Jag kan mycket väl förstå, att herr Persson och hans meningsfränder, som helst skulle vilja, om jag så får uttrycka mig, draga ett streck över hela Åkarpslagen, d. v. s. återställa densamma till den lydelse, som den hade före 1899 — att de icke kunna vara till freds med lagutskottets förslag. Men efter allt vad som förut har förekommit i denna fråga och då man känner den ställning, som första kammarens högerparti intager till densamma, borde det, synes det mig även för herr Persson och hans meningsfränder, stå klart att, om man vill vinna något positivt resultat i denna fråga, det knappast finnes annan väg att gå än den, utskottet föreslagit. På denna väg vinnes också vad som enligt min uppfattning är det viktigaste, nämligen att man förekommer de obefogade häktningsåtgärder, som — det måste jag erkänna — denna lag givit anledning till. I detta avseende ber jag att ännu en gång få erinra om vad herr Staaff, i det av mig förut citerade uttalandet yttrade angående häktningsfrågan, nämligen att denna här spelar en huvudroll — ett omdöme som jämväl bekräftats av herr Alexanderson i första kammaren, då han förklarade, att genom antagande av den

Bergerska linjen den allvarligaste och väsentligaste bristen i den nuvarande lagen skulle undanröjas.

Det synes mig därför att det av lagutskottet nu framlagda förslaget, borde kunna tillfredsställa alla parter, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman! Herr Persson i Norrköping har betecknat det föreliggande förslaget såsom ett från högerns sida erbjudet offer på samförståndets altare, som han uttryckte sig, och han ansåg, att det var ett mycket futtigt erbjudande, som icke hade något egentligt värde. Han har också talat om den stora gest, varmed detta erbjudande skulle ha gjorts. Jag är övertygad, att, när återremissen föreslogs i denna kammare, det var i bästa mening och för att kunna åstadkomma vad av samförstånd som under nuvarande förhållande är möjligt att åstadkomma på detta område. Jag får dock för egen del gärna erkänna, att förslaget för mig icke har karaktären av något offer, utan för min del ser jag saken väsentligen så, att det nu gives ett tillfälle, som jag länge önskat, att undanröja den väsentligaste och egentligen befogade anmärkningen, som kan göras mot denna lag, som givit anledning till så många ständigt upprepade anfall mot densamma i denna kammare. Att denna ändring icke skulle tillfredsställa motionärerna har jag alltid haft fullt klart för mig, något sådant har jag icke väntat. De äro naturligtvis icke tillfredsställda med mindre än att det strykes ett streck över hela den nytillkomna delen av denna 22 §.

Ifrågavarande lagrum har från början givit det brott, som däri upptages och bestraffas, karaktären av försöksbrott och som sådant har det inordnats i den paragraf i strafflagen, som med straff belägger att tvinga någon med våld eller hot att något göra eller underlåta. Där har man upptagit att den som försöker tvinga någon till deltagande i arbetsinställelse eller dylikt, straffas så och så, och därvid har för detta försöksbrott stadgats samma straff som för det fullbordade brottet. Detta är något, som ständigt blivit föremål för angrepp. Det har därför varit önskvärt att få denna paragraf ändrad så, att försöksbrottet blev belagt med mindre straff, såsom fallet är med andra försöksbrott. Nu vill jag säga, att det visserligen är tvivelaktigt, huruvida den gärning, som i förevarande lagrum är straffbelagd, verkligen är ett försöksbrott och huruvida den icke snarare är att anse som ett självständigt brott och bör straffas såsom sådant. I det fallet skulle de anmärkningar, som riktats mot lagen, icke äga någon giltighet. Men faktiskt har nu en gång gärningen fått försöksbrotts karaktär, och man måste räkna med detta förhållande, då det gäller att undanröja de anmärkningar, som göras mot lagrummet.

Men längre än till det s. k. Bergerska förslaget kan jag icke gå. Det har sagts från socialdemokratiskt och liberalt håll, att detta

Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

blott är en ringa avbetalning och att mera kommer att ytterligare krävas. Men nu är denna paragraf det enda skydd, som finnes i svensk lag, för rätten att arbeta, för rätten att med ärligt arbete skaffa bröd åt sig och de sina, det enda skydd, som bjudes mot tvång från andra att upphöra med dylikt arbete. Den rätten — det får jag uppriktigt säga — är för mig lika helig som rätten att ha sin personliga frihet oförkränkt, att icke bliva utsatt för kroppsliga förmåelser. Jag kan därför icke vara med om att denna rätt till arbete skulle suspenderas under de sociala striderna, vilket ju är innebörden, då man kräver att de övriga bestämmelser, som finnas i detta lagrum, skola bortskäras.

Det har sagts, att det skulle förefinnas en brist därutinnan, att hotet icke är närmare bestämt. Det står nämligen icke som en betingelse för brottet, att hotet skall vara sådant, som i en senare paragraf omförmäles, att hotet skall vara hot med brottslig gärning. Ja, sätt in den bestämmelsen, gå med på kravet att hotet skall på dylikt sätt begränsas, så äro från denna paragrafs räckvidd uteslutna de vanligast förekommande påtryckningarna, då en arbetare skall förmås att gå ifrån det arbete, som han annars skulle kunna uppehålla sig med. Ty det är icke så mycket hotet med en direkt brottslig gärning, som vanligen användes, utan oftare är det hot av annat slag, som man känner till från de sociala striderna, ett vida farligare och mera verksamt hot, såsom hot om bojkott och sådant. Detsamma gäller om åtalsrättens upphävande, den andra fordran som man uppställt. Ty det lär väl ingen vara i ovisshet om, att, om åtalsrätten tages bort, och således allmän åklagare blir obehörig att föra åtal utan angivelse, då bli icke heller många angivelser gjorda. Den, som skulle våga sig på en sådan angivelse, vet väl vad han har att vänta, och detta är tillräckligt för att betaga honom lusten att gå till åklagaren.

Jag anser, att denna paragraf med den ändring, som nu föreslås, dock fortfarande skulle vara ett gott och tillräckligt skydd för den rätt att arbeta, som jag förut talat om. Jag anser samhället vara skyldigt att skydda denna rätt lika väl som varje annan. Då nu herr Sven Persson och flera med honom vilja göra gällande, att den förändring, som föreslagits d. v. s. nedsättning av straffarten till maximum fängelse, icke är av något egentligt värde, så vill jag erinra, att samma dag som kammaren beslöt återremissen, meddelades detta i Socialdemokraten med det uttalande, att nu skulle åtminstone de värsta gifttänderna ryckas ut från Åkarpplagen. Detta torde vara ett erkännande från deras egna, som visar, att den ändring, som vi nu hoppas skall komma att vidtagas, icke är så ringa.

Jag har med dessa ord velat angiva min ställning. Det har varit av rent sakliga skäl, jag biträtt utskottets tillstyrkande utlåtande i denna del, och jag tror, att det vore lyckligt om den av utskottet föreslagna ändringen nu ock vunne kammarens bifall.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Den föregående talaren talade varma och vackra ord om nödvändigheten av att skydda rätten till arbete, och han utvecklade, att medlet att skydda denna rätt vore, att man med straff belade även ett obestämt hot i syfte att förmå någon att deltaga i arbetsinställelse. Han ansåg sålunda, att man för att skydda denna rätt fortfarande borde straffa en person, som genom hot sökt förmå någon till arbetsinställelse, även om detta hot icke avsåge något straffbart, utan något, som eljest vore tillåtet. Jag beklagar, att lagutskottets ärade ordförande i detta fall kommer i strid med den mening, som vid flera tillfällen uttalats av högsta domstolen. I ett fall, vars detaljer icke äro av något särskilt intresse, har sålunda tilltalad blivit av högsta domstolen frikänd på den grund att vad i målet förekommit icke innefattade laga bevisning därom, att den tilltalade genom hot med *brottslig eller eljest lagstridig* handling försökt tvinga målsäganden till deltagande i arbetsinställelse. Samma princip torde hava legat till grund för avgörande av vissa fall, i vilka tvångsförsök mot arbetsvillig skett i den form, att till honom överlämnats skriftligt meddelande, att han skulle anses eller behandlas som strejkbrytare, därest han fortsatte arbetet. I ett fall har sålunda högsta domstolen yttrat, att enär den tilltalade icke emot vad av honom uppgivits angående anledningen till fattandet av ifrågakomna fackföreningsbeslut och överlämnandet till målsäganden av protokollsutdrag om beslutet kunde anses i målet övertygad att hava gjort sig skyldig till straffbart hot mot målsäganden, befriades den tilltalade från det honom i målet ådömda straff.

Nu skulle man i anledning av vad jag sagt möjligen kunna invända, att denna lag väl icke är så farlig, då redan nu en person kan bli frikänd för ifrågavarande slags brott på grund av att det hot, som det är fråga om, icke avsett någon brottslig handling. Men därpå vill jag svara, att om rättstillämpningen i högsta instans funnit sig böra följa antydda grundsatser, därmed dock icke är vunnit den trygghet för allas rätt, som en lagändring skulle innebära. I samma avseende kan för övrigt även åberopas högsta domstolens uttalande över själva lagen av år 1899 ävensom lagrådets yttrande över 1912 års kungliga lagförslag.

Herr Holmdahl yttrade, att det verkade förvånande, när man tänkte på, att år 1913 en ledamot av statsrådet uttalade, att en sådan här lagändring var acceptabel, men att man nu finge höra medlemmar av det liberala partiet säga, att detta var ett otillfredsställande förslag, så otillfredsställande att det till och med givit anledning till en reservation. Jag vill i anledning härav hemställa till herr Holmdahl, liksom till hela kammaren, huruvida det icke inträffat mer än en gång, att vi behandlat lagförslag, mot vilka vi haft stora och viktiga anmärkningar att göra men som vi ändå — jag höll på att säga för skams skull — icke vågat avslå därför, att stora och

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.

(Forts.)

viktiga intressen skulle bliva lidande, om vi icke finge en dylik, låt vara otillräcklig lag genomförd. Jag tror därför, att det låter säga sig, att ett lagförslag är otillfredsställande, men att man ändå bör antaga detsamma. Jag skulle, om jag år 1912 hade haft att behandla ett förslag, sådant som detta, antagligen även då reserverat mig, om förslaget tillstyrkts av lagutskottet. Den Zetterstrandska åkarpsreformen var således otillfredsställande, men acceptabel 1912 och den är otillfredsställande, men acceptabel 1914.

Herr Lindberg: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att förlänga denna debatt om Åkarpslagen, som under tidernas lopp kanske tagit alltför mycket av riksdagens arbetstid i anspråk. Det har från vår sida vid flerfaldiga tillfällen framförts alla de skäl och synpunkter, som vi ha att framställa mot denna lagstiftning, men jag kan, herr talman, icke underlåta att med en liten episod giva kammaren en inblick i den ställning och de känslor, varmed man inom arbetarevärlden ser på denna lag.

Jag var icke närvarande här i kammaren, då detta ärende återremitterades till utskottet. Jag hade nämligen permission, och det var först genom landsortstidningar jag erfor, att frågan återremitterats. Söndagen den 2 augusti hade jag lovat tala på ett arbetar-möte i Småland, och jag kom till detta möte, ehuru stämningen för att hålla ett folkmöte och ett föredrag just icke var den bästa — vi veta alla varför. Jag kom alltså till mötet och höll föredraget, vari jag av naturliga skäl icke kunde hålla mig till det förut bestämda ämnet. Jag kom då att vidröra den händelse, som i dagarna ägt rum i riksdagen, nämligen att man från högerpartiets sida i båda kamrarna yrkat på en återremiss av denna fråga till lagutskottet, och jag hyste den uppfattningen, som jag hör finnes inom denna kammar, att man föreslagit denna återremiss i tydlig avsikt att i den situation, vari man då befann sig, vilja räcka en hand åt Sveriges arbetare för att åstadkomma någon enighet inom samhället. Jag kunde, som sagt, icke underlåta att nämna detta och jag tillade därvid något, som jag själv hade tänkt på, innan jag sett detta utlåtande. Jag sade, att om det är på det viset som jag tror att det är, nämligen en utsträckt hand från Sveriges högerparti åt Sveriges arbetare, skola dessa Sveriges arbetare icke vara sena att taga den utsträckta handen och därigenom begrava det stridsämne, som i så många år stått mellan högerpartiet och arbetarepartiet här i landet. De bravorop, som mötte mig vid detta mitt yttrande, vittnade nog-samt om med vilka känslor man ser på Åkarpslagen ännu och med vilka känslor man skulle mottaga ett förslag om upphävande av den inom arbetarkretsar så förhatliga Åkarpslagen.

Nu får Sveriges arbetare detta kompromissförslag, men jag är övertygad om att de känslor, som från första stund gävo en glad syn ibland arbetarna på denna återremiss, skola sjunka tillbaka igen. Herrarne skola mycket väl förstå, det tror jag herr Petersson i Lidingö villastad likaså skall förstå, att Sveriges arbetare icke kunna

begripa de juridiska spetsfundigheter, som här lästs upp för att åtminstone rädda en del av den förhatliga Åkarpslagen.

Jag vågar, herr talman, hysa den uppfattningen, att andra kammaren åtminstone skall fortfarande hålla den hand öppen mot Sveriges arbetare, som man tyckte sig se utsträckt vid yrkandet på återremiss, och det är därför som jag tillåter mig att yrka bifall till herr Sven Perssons reservation.

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Herr Lindqvist i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Herr Petersson i Lidingö villastad framhöll, att Socialdemokraten hade haft den uppfattningen, att med antagande av denna lag de värsta gifttänderna voro dragna ur Åkarpslagen. Jag får säga, att det icke är så underligt, att tidningen skrev detta dagen efter det återremissen ägt rum. Det torde nämligen ha varit högst få i denna kammare, som hade klart för sig när beslutet om återremiss fattades, vad verkligen den Zetterstrandska motionen om Åkarpslagen innebar. För eget vidkommande svävade jag i ovisshet därom, och jag får säga, att när herr Lindman gjorde sitt yrkande, värmdes jag vid tanken på och känslan av att högern här i landet ändå för en gångs skull vid en av de mest kritiska situationer vårt land utan tvivel befunnit sig i, räckte arbetarklassen och speciellt de organiserade arbetarna handen och sade ut: nu skola vi söka skapa samlings och enighet, och nu skola vi göra vad vi kunna för att åstadkomma en lösning av Åkarpslagen. Jag fick omedelbart den uppfattningen, att herr Lindman bjöd något mera och något bättre än vad som innefattades i då föreliggande förslag från lagutskottet, som vi hade på bordet. Jag hade svårt att i en hast tänka mig anledningen till ett sådant återremissyrkande, när det låg ett utskottsutlåtande på bordet, varom kamrarna då självfallet kunde ha samlat sig. Jag hade svårt att fatta innebörden av återremissen i annat avseende än att den skulle gälla en förbättring utöver vad som då föreslogs beträffande ändring av Åkarpslagen. Men det dröjde icke lång stund, sedan beslutet fattats, då man hunnit pröva innebörden av herr Lindmans erbjudande, förrän man blev fullt på det klara med, att här ingalunda föreslogs någon förbättring av det förslaget, utan tvärtom en försämring. Nu har också lagutskottet med hänsyn till detta kommit tillbaka med ett förslag, som innefattar vad herr Lindman avsåg att det skulle innefatta, men som högst få av kammarens ledamöter hade klart för sig innebörden av. Hade jag, när yrkandet gjordes, erinrat mig innebörden av herr Zetterstrands förutvarande motion, hade jag självfallet gjort yrkande på att vi icke skulle verkställa denna återremiss. Jag må säga, som den sista talaren sade, att nog kommer det att göra sig en stark besvikenhet gällande i landet, när landets arbetaremassor nu få se resultatet av riksdagens beslut och att detta icke innebär utdragande av flera gifttänder i Åkarpslagen utan bara en enda men med bibehållande av hela raden av gifttänder den eljest har.

Vi få komma ihåg, såsom presidenten Petersson skildrade, att Åkarpslagen har i sig även om en sådan förändring vidtages, åtals-

Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

rätten, enligt vilken allmänna åklagaren har rätt att väcka åtal för brott mot denna Åkarpslag. Vi skola nog få bevittna under den kommande tiden, att åtalen dugga tätt och vi skola få en mängd Åkarpsmål, visserligen utan häktning men med alla de trakasserier dessa åtal ändock medföra. Vi ha kvar straff å försöksbrott, och ett *hot* mot s. k. arbetsvillig skall allt fortfarande vara belagt med straff.

Ja, som sagt, Åkarpslagen kommer att ligga kvar lika klar och ren. De ofördelaktiga följderna av den skola vi nu få bevittna. Vad vi vunnit i situationen, om vi i dag antaga det föreliggande förslaget, är kanske icke annat än att vi åstadkommit ett förhållande som gör, att det kommer att förflyttas till en längre bort belägen tidrymd då vi kunna få en verkligt tillfredsställande förändring av denna Åkarpslag.

Så ber jag att få säga ett par ord om det uttryck, som president Petersson fällde, då han sade, att vi måste ha i vår strafflag bestämmelser av ungefär den innebörd, som Åkarpslagen har, detta för att skydda rätten till arbete, som för honom är helig. Ja, det gör sig ju utomordentligt bra, när dylika yttranden framföras till skydd för arbetets frihet. Min tanke leddes, när det uttrycket fälldes, till den tidrymd, då herr Petersson satt som statsråd vid Konungens rådsbord och otvivelaktigt också var i besittning av icke så obetydligt inflytande för att just trygga denna rätt till arbete. Vid den tidpunkten, 1909, kastades 80,000 av de idoga arbetarna i Sverige ut från verkstäder och fabriker i en längre tids arbetslöshet. Det gjordes då från skilda partier och från olika håll starka påtryckningar på regeringen att vidtaga åtgärder för att få förhållande förändrade så att alla dessa människor åter kunde komma i arbete. Om president Petersson då hade velat verka i överensstämmelse med den åskådning han givit till känna i dag och som jag icke betvivlar han äger, skulle ställningen ha blivit något annorlunda, och vi skulle icke här i landet behöft bevittna den så sega kamp som 1909 fortgick under så lång tid mellan arbetare och arbetsgivare.

Det är en sak till som man torde kunna, när det talas om skyddet beträffande rätten till arbete vid arbetsinställelser, vara lämpligt att beröra. Jag vill för min del framhålla, vad som nog säkerligen gjorts tidigare i denna kammare under diskussionen om Åkarpslagen, att även om man aldrig så mycket vill skydda rätten till arbete, så kan man ju icke gärna bortse ifrån, att de personer, som vid arbetsinställelse ävlas om att kunna komma i åtnjutande av arbete, i regel höra till en kategori av medborgare, som oftast mellan arbetsstriderna ej utföra något nyttigt arbete. Jag vill erinra om, att efter en stor konflikt vid hamnarna i Stockholm för några år sedan, strejkbrytarnas antal blev så stort, att det uppvägde de förutvarande arbetarnas antal. När konflikten var över, tillspordes dessa s. k. arbetsvilliga om vart de ämnade taga vägen för att skaffa sig sysselsättning. Svaret kom omedelbart och lydde: Vi skola till någon annan plats, där det är strejk eller arbetsinställelse. Jag vill därmed ingalunda hava sagt, att man skall bortse från vikten av att bereda alla med-

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

borgare arbete, men jag tror icke, att det är riktigt, att man i detta avseende driver saken så långt, att tusentals arbetare kunna få gå sysslösa på grund av att arbetsgivarna stängt dem ute från arbete, men om någon eller några under denna situation komma och söka arbete samhället skall med alla till buds stående medel se till att bereda dem arbete under det de andra gå sysslösa och kanske drivas till svält och nöd. Jag vet sålunda icke, om den sats president Petersson gjorde gällande håller streck i verkligheten ställd inför alla omständigheter. Jag kan för min del, som sagt, icke se, att det ligger någon sådan vinst i den här föreslagna förändringen av Åkarpsslagen. Vid sådant förhållande ber jag, herr talman, att få instämna i det yrkande som gjorts av herr Persson i Norrköping.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Vid upprepade tillfällen, då denna lag varit före, har jag tillkännagivit min innerliga önskan att få bestämmelserna i densamma väsentligen modifierade. Jag har då framför allt syftat på att straffmaximum för försöksbrottet skulle sänkas. Skedde detta, skulle domstolarna, i all synnerhet underdomstolarna, kunna tillämpa vida mindre straff än nu varit fallet, och vidare skulle våra åklagare bli befriade från den ledsamma ställning de ha att vidtaga häktning i en hel mängd fall vid tillfällen, då det varit synnerligen beklagligt.

När denna fråga var före vid 1912 års riksdag, uppträdde i första kammaren till förmån för just detta förslag bland andra friherre De Geer, herr Alexanderson och herr Kvarnzelius. En av dem yttrade då, att denna lösning skulle vara en försiktig och moderat lösning, som skulle tillgodose rättvisans och billighetens krav. En annan yttrade, vad som nyss här är sagt, att man genom att antaga detta förslag skulle bota de väsentligaste och verkligt farliga bristerna i den nuvarande lagstiftningen. Vi hade då den uppfattningen, att ingen annan lösning än denna skulle vara möjlig att genomföra i riksdagen. Vi erinra oss nog litet var, hur det gick till här under debatten. Det var en ganska stark spänning här i kammaren för att få se utgången i första kammaren, och för att vi skulle komma i tillfälle att låta första kammaren säga sitt ord först. Jag mins särskilt hur herr Palmstierna vid detta tillfälle läste upp långa protokoll med sakta fart för att första kammaren skulle komma i tillfälle att fatta sitt beslut först. När första kammaren då hade avlagt framställningen, intog naturligtvis andra kammarens majoritet en annan ställning, men jag beklagar mycket, att icke beslutet fattades då. Då hade det mottagits med välvilja, och många stridigheter hade då undvikits. Då föll emellertid frågan på första kammarens motstånd, men nu har första kammaren biträtt utskottets förslag. Beslutet är sent fattat men jag tror i alla fall, att man bör begagna sig därav. Jag förstär mycket väl, att det på många håll finnes mycket långt gående önskingar i detta fall, men om man icke skulle

Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

taga detta förslag, skulle man utsätta sig att stå till ansvar för att under lång tid framåt en hel del vida större svårigheter skola uppstå än som skulle uppstå, om detta förslag antoges. Med den praktiska syn jag vill lägga på frågor i allmänhet och då jag anser, att man i närvarande stund icke kan komma längre, får jag, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Den siste tälaren anförde som huvudskäl för sitt varma förordande av lagutskottets nuvarande förslag, att man i denna stund ej kan komma längre än till detta förevarande förslag. Ja, vad är orsaken till, att man icke kan komma längre? Jo, det är första kammarmajoritetens ovilja mot att skipa uppenbar rättvisa, mot att återföra lagparagraferna till en sådan lydelse, att deras klasslagskaraktär utplånas. Och detta anses vara en oöfvervinnelig svårighet. För mitt vidkommande är jag övertygad därom, att tiden skall visa, att både detta och mycket mera kan övervinnas.

Men jag vill säga ännu ett ord i anledning av det tal, som här kommit fram, att förevarande lagbestämmelse är det enda, som här i landet garanterar rätten till arbete. Låtom oss komma ihåg detta yttrande — som för övrigt ej är nytt i dag utan fällts förra året i första kammaren av herr Trygger — och draga konsekvenserna därav, och jag hoppas, att de, som nu tala för denna rätt till arbete också skola vara villiga att draga konsekvenserna härav. Men hurudana dessa bli, kan man få en liten föreställning om av professor Thyréns anförande i denna sak i fjol i första kammaren. Han sade där: »År det möjligt, att man vill vända udden endast mot den ena parten, mot arbetarne, och icke mot den andra parten, mot arbetsgivarne?» — »Men i samma stund vi bygga brottet på den primära rätten att arbeta, är det omöjligt att rikta straffhotet endast åt ena sidan och icke åt den andra.» Och han utlade texten vidare och slutade med en bestämd varning mot att driva den satsen, att man skulle slå in på en lagstiftning för att skydda rätten till arbete, ity, som han uttryckte sig, »det bleve bestämt, icke minst för högern, mycket mer ovälkomna resultat, än man riskerar genom att ändra Åkarpslagen.» Jag erinrar mig också innerligt väl från den tid, då vi hade ett särskilt utskott för behandling av avtalslagarna, hurusom det då var omöjligt att få minsta gehör från högern för principen att rätten till arbete skulle skyddas, i det man höll på rätten att göra sympatilockout såsom absolut nödvändig för arbetsgivarne att bibehålla.

Vill man i övrigt draga ut konsekvenserna av denna princip om rätten till arbete, måste man ej blott förbjuda dessa sympatilockouter, man måste också förbjuda arbetsgivarne att genom diverse påtryckningar på andra arbetsgivare uttvinga arbetaren i strid. Man måste absolut förbjuda det s. k. svarta listsystemet. Ja, vill man dra konsekvenserna vidare, måste staten garantera

de olika arbetare, som på grund av olika åtgärder från arbetsgivarnas sida utestängas från rätten till arbete, att genom statens försorg erhålla arbete. Vill man dra de konsekvenserna, ja, då förfalla av sig självt striderna om nu förevarande lagbestämmelser, ty vid sådant förhållande bli de obehövlige och överflödiga.

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.*

(Forts.)

Till sist ber jag få säga, att här har under de sista dagarna mer än en gång i allvarliga tonfall framhållits betydelsen utav ett enigt folk, då hela Europa befinner sig i brand och då de olika nationerna behöva sluta sig samman. Ja, jag anser, att handlingarna stå bra litet i överensstämmelse med detta vibrerande tal. Jag erinrar om, att man här om dagen med glatt mod avlog ett skrivelseförslag om utredning angående importen vid strejktubrott av utländska lönedpressande arbetare. Jag erinrar om att man i dag i första kammaren lika glatt avslagit bestämmelser om garantier för församlingsrätten m. m., jag erinrar om ett betänkande, som kommer in på kammarens bord i dagarna, där lagutskottets majoritet yrkat avslag på — och första kammarmajoriteten kommer helt visst att följa den — ett förslag om diverse åtgärder för att göra den fattigare befolkningen på landsbygden mera rotfast, för att bereda möjligheter för arbetarna att samla sig i lokaler för överläggning om sina och samhällets angelägenheter, allt detta avslår man, och så iätsar man göra ett erbjudande för att ena folket, detta, som här föreligger. Man må säga, att världskriget har verkligen bra litet inverkat på partisinnena, på de klassegoistiska sinnena hos ett visst parti här i riket. Jag har velat konstatera detta, innan debatten avslutas, för att man skall ha klart för sig, att vad som pågår runt om synes bra litet komma att medföra möjligheter för arbetsklassen, som är orättvist behandlad, att få enkel rättvisa blott.

Herr *Åkerman* i Halmstad instämde häruti.

Herr *Söderberg* i Stockholm: Herr talman! Jag vill blott säga det, att just det starka pointerande utav orsaken, varför 22 § bör ha den lydelse, utskottet föreslagit, som gjordes av lagutskottets ärade ordförande, föranleder mig att på samma gång jag yrkar bifall till herr *Perssons* reservation förklara, att jag kommer att begära votering på densamma.

Herr *Andersson* i Skivarp: Herr talman! Jag skall till en början be att få tillkännage, att det är med verklig tillfredsställelse jag kommer att rösta för det förslag, som här föreligger från utskottets sida. Men jag kan ej underlåta att säga ett par ord gent emot herr *Persson* i Norrköping, när han vill låta påskina, att genom detta förslag arbetarna i alla fall bli orättvist behandlade och att lagen ej ställer sig lika mot dem som mot arbetsgivarna, vilka senare kunna ställa till

Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)

lockout, utan att lagen träffar dem därför. Ja, mina herrar, lagen träffar ej arbetsgivare, som ställa till lockout, men lagen träffar ej heller arbetare, som etablera en strejk, såvida de därvid hålla sig inom lagens gränser. Sälunda går det inte att tala om någon olikhet inför lagen härvidlag.

Eftersom här har talats om den stora strejken år 1909, ifråga om vilken jag tror herr Lindqvist och en del andra arbetareledare har mycket på sitt samvete för den nöd, som på många ställen då gjorde sig gällande i vårt land, vill jag erinra om en episod därifrån, då arbetare, som tvingats ut i strejken, kommo hem till mig och stodo med gråten i halsen och frågade, om de ej fingo komma i arbete — en hel del hade nämligen då beslutat att gå tillbaka till arbetet, ehuru storstrejken icke var avslutad — men jag svarade dem: »jo, ni få mycket gärna arbeta, men den strejk, som nu pågår, räcker inte många dagar ännu, och det skulle medföra så stora obehag för er, om ni nu började arbeta, att jag tror ni göra er själva en stor tjänst, om ni vänta ännu några dagar, så slippa ni det obehaget». Ja, de väntade och sluppo därför detta obehag.

Jag vill alltså framhålla, att jag tror, att den ändring, som här är gjord, skall bliva till så stor fördel för våra arbetare, som för ett lugnare förhållande i allmänhet, därigenom, att häktningsåtgärden är borttagen, att jag omöjligen nu kan vara med om att avstyrka förslaget. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Blott ett ord med anledning av det sätt varpå herr Sven Persson och några andra talare synas vilja tolka mitt yttrande, att denna paragraf är det skydd för rätten att arbeta, som vi ha i svensk lag. Herr Sven Persson behagade draga upp jag skulle nästan kunna säga hela den sociala lagstiftningen, åtminstone arbetsavtalslagstiftningen och med den sammanhängande saker. Sådant har med den sak som vi nu tala om icke det allra minsta att göra. Då han talar om rätten till arbete, synes han åsyfta rätten för en arbetare att erhålla arbete, att anställas i det ena eller andra arbetet. Det är en sak som, jag säger det ännu en gång icke har något att skaffa med den föreliggande frågan. Vad här är fråga om det är, huruvida svensk lag skall skydda en arbetare, som vill arbeta och har eller kan få arbete, skydda honom så, att han ostört får verkställa detta arbete för sin och de sinas nödort, utan att tvingas att gå bort från arbetet, därför att det pågår en social strid.

Jag skulle kunna säga åtskilligt med anledning av herr Lindqvists åtgärd att i debatten draga in 1909 års händelser, men jag finner det icke lämpligt att ytterligare riva i den frågan, och skall därför inskränka mig till vad jag sagt.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav pro-

positioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

*Om ändring
i 15 kap. 22
och 24 §§
strafflagen.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande memorial nr 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 111 ja mot 66 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Härefter förelåg till avgörande sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld.

*Ang. lag om
förekommande
och släckning
av skogseld.*

Sammansatta lag- och jordbruksutskottet hade till förberedande behandling förehaft en den 12 juni 1914 dagtecknad proposition, nr 123, däri Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld.

Utskottet hemställde,

1:o) att riksdagen, under förklarande att det i Kungl. Maj:ts förevarande proposition innefattande förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, i anledning av samma proposition måtte för sin del antaga i punkten intaget förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld; och

2:o) att riksdagen, i anledning av förevarande proposition, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och på vad sätt särskilda lagbestämmelser skulle kunna meddelas till förebyggande av faran för skogseld genom antändning i följd av järnvägs drift, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill denna utredning kunde föranleda.

Vid utlåtandet var fogad en av greve *Lagerbjelke* och friherre *Silfverschiöld* avgiven reservation beträffande 17 § av lagförslaget.

Ang. lag om
förekommande
och släckning
av skogseld.
(Forts.)

Punkten 1:o).

På hemställen av herr talmannen beslöt kammaren, att det i punkten innefattade lagförslaget skulle föredragas paragrafvis samt att de särskilda paragraferna ej skulle uppläsas, såvida detta icke påyrkades av någon utav kammarens ledamöter.

Lagförslaget.

1—16 §§.

Godkändes.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle 17 § lyda sålunda:

17 §.

Den, som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av skogseld, må tillerkännas ersättning för skada till följd av arbetet. Har detta varit mycket betungande eller föreligga eljest särskilda omständigheter, må även ersättning eller särskild belöning för arbetet honom tilldelas. Brandfogden eller annan, som utövat befälet vid brandstället, äge till Konungens befallningshavande avgiva förslag rörande tilldelande av ersättning eller belöning; har framställning därom inkommit till honom, skall han med eget yttrande överlämna ärendet till Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavande pröve förslag eller framställning, som nu sagts, och utanordne till vederbörande dem tillerkända belopp. *Kostnaden skall bestridas av statsmedel, i den mån ej andra medel anslås för ändamålet.*

Klagan över Konungens befallningshavandes beslut må ej föras.

I utskottets förslag hade åt förevarande paragraf givits denna avfattning:

17 §.

Den, som deltagit i eller på annat sätt varit verksam för släckning av skogseld, må kunna, efter ty skäligt prövas, av statsmedel bekomma ersättning eller särskild belöning därför ävensom ersättning för skada till följd av arbetet. Brandfogden eller annan, som utövat befälet vid brandstället, äge till Konungens befallningshavande avgiva förslag rörande tilldelande av ersättning eller belöning; har framställning därom inkommit till honom, skall han med eget yttrande överlämna ärendet till Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavande pröve förslag eller framställning, som nu sagts, och utanordne till vederbörande dem tillerkända belopp.

Klagan över Konungens befallningshavandes beslut må ej föras.

*Utöver den ersättning, som må utgå av statsmedel, äge å land-
det kommunalstämma och i stad stadsfullmäktige eller, om sådana*

ej finnas, allmän rådstuga att av kommunens medel bevilja ersättning för verksamhet eller skada, som ovan sägs, där grunder för tilldelande av sådan ersättning blivit angivna i ordningsföreskrifter, som enligt 14 § meddelats.

Ang. lag om förekommande och släckning av skogseld.

(Forts.)

Greve Lagerbjelke och friherre Silfverschiöld hade i sin ovanberörda reservation förklarat sig anse, att utskottet, i fråga om 17 § bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Sedan paragrafen föredragits, lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr Olsson i Broberg, som anförde: Som synes av detta utskottsutlåtande är det en liten skillnad mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag här i denna paragraf, men skillnaden är i sak oväsentlig. Då nu första kammaren antagit Kungl. Maj:ts förslag, och då jag vid samtal med åtskilliga ledamöter från lagutskottet i denna kammare har funnit, att de under sådana förhållanden icke anse, att skiljaktigheterna äro så stora, utan att de kunna vara med om Kungl. Maj:ts förslag, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Härpå yttrade:

Herr Lindqvist i Kosta: När denna Kungl. Maj:ts proposition kom på riksdagens bord, hade jag tänkt väcka en motion om ändring just i den paragraf, som här avses, nämligen § 17. Jag talade sedan vid några av dem, som skulle behandla denna proposition i utskottet, och jag kom då till den uppfattningen, att det fanns möjligheter att utan någon motion få en ändring till stånd i denna paragraf. Den ändring, utskottet här föreslagit, anser jag vara av den betydelse, att riksdagen bör antaga utskottets och icke Kungl. Maj:ts förslag. Nu säges det, att det i sak icke är någon ändring, men jag anser, att utskottets förslag innebär ett förtydligande av denna paragraf, ett förtydligande, som är av största vikt för de arbetare och andra personer, som bli tvingade att delta i släckningen av skogseldar.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till vad utskottet föreslagit.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet friherre Beck-Friis: Herr talman, mina herrar! Det här föreliggande lagförslaget är ursprungligen uppgjort av norrländska skogsvårdskommittén. Den lydelse, som kommittén föreslagit i motsvarande paragraf, var formulerad i huvudsak så, som utskottets förslag. Om man läser den motivering, som kommittén avgivit till sitt förslag, så finner man emellertid — det står i betänkandet på sid. 18 — att kommitténs motivering icke fullt överensstämmer med dess förslag till lagtext.

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 60. 3

Ang. lag om
förekommande
och släckning
av skogseld.

(Forts.)

När detta skogsvårdskommitténs förslag var ute på remiss, fanns det många myndigheter, som icke gjorde något yrkande vis-à-vis denna paragraf. Men av dem som yttrat sig om paragrafen, ha de flesta haft mera sympati för den motivering, som kommittén haft, och ansett, att lagbestämmelserna borde förtydligas i denna riktning, under det att några andra, de äro dock färre, haft mera sympati för kommitténs lagtext.

Då jag skulle fatta ståndpunkt till detta spörsmål, uppstod för mig huvudsakligast frågan om vilken princip man borde följa. Skulle verkligen, därför att människor bli uppbådade för att släcka eld, nödvändigt avlöning lämnas för deras arbete, eller borde denna princip icke fastslås? Jag anser, att det är vår skyldighet, när en olycka inträffar, att försöka avvärja denna olycka. Jag anser det vara en rent medborgerlig plikt. Således, antingen det är fråga om en eldsvåda i ett hus eller om en skogseld, skall det enligt min mening vara vars och ens skyldighet att göra vad han kan för att få denna eld släckt och skynda till så fort som möjligt för att avvärja olyckan.

En skogseld har dock alltid stor risk med sig, och vad värre är, det kan hända, att det drager en avsevärd tid att dämpa en skogseld. Då blir frågan i vad mån arbetet för eldens släckande kan bli mera betungande. Jag har tänkt mig, att man utan ersättning icke skulle behöva hålla på med eldsläckningen mera än en, högst två dagar. Om elden därvid åstadkommer direkt skada för en person, t. ex. genom en olyckshändelse, så att han för en tid blir urståndsatt att arbeta, eller så att han får sina kläder eller skodon förstörda, eller om, såsom man måste tänka sig vid skogseldar, eftersläckning och efterbevakning m. m. måste ske, anser jag, att för allt sådant ersättning bör utgå. Däremot tror jag icke det är rätt att ifrågasätta, att ersättning skall utgå för det första försöket att släcka elden. Såsom utskottets förslag nu är formulerat ger det mera på hand principen om ersättning än vad Kungl. Maj:ts förslag gör, men jag tror, att det är lyckligare, om man går med på vad Kungl. Maj:t här föreslår.

Jag måste i detta sammanhang säga, att på mig har det verkligen gjort ett rent av beklämmande intryck, då det vid några av de stora skogseldar, som varit här helt nyligen, kommit telegram med förfrågan vilken ersättning, som utbetalades för att elden skulle släckas. Man måste väl säga, att vid en sådan olycka som en skogseld, som kan antaga sådana kolossala dimensioner, borde det vara varje människas innersta känsla att genast vilja försöka göra vad som står till buds för att dämpa denna olycka. Och får man sedan ersättning för verkliga uppoffringar, som man gjort, synes det mig, att man bör icke längre yrka på bestämd ersättning för den första hjälp man givit. Det är såvitt jag kan fatta, den enda skillnaden mellan Kungl. Maj:ts och utskottets förslag, att utskottet något tydligare ger på handen, att ersättning bör utbetalas, under det att Kungl. Maj:t i sitt förslag mera ger vid handen, att ersättning bör utbetalas

för mera betungande arbete, för skada som uppkommit samt till dem som beordras att längre tid hålla på med eldsläckningsarbetet, för bevakning o. s. v.

Såsom nyss meddelades har första kammaren antagit denna § såsom Kungl. Maj:t föreslagit densamma.

*Ang. lag om
förekommande
och släckning
av skogseld.*

(Forts.)

Herr Ström: Herr talman! Jag kan icke i denna fråga helt och hållet biträda herr statsrådets uppfattning med avseende å ersättningen. Jag tänker särskilt på sådana förhållanden, som kunna förekomma i de stora skogsbygderna. Det kan där finnas ett arbetslag i en skogstrakt, en eller kanske två mil från bebyggda trakter eller från de egentliga gårdarna i socknen. Enligt 8 § är det tvivelaktigt, om man kan tvinga dessa arbetare att deltaga i släckningsarbetet. Det skulle helt enkelt kunna hända, att de sade: Vi gå icke med, om vi icke bli tillförsäkrade ersättning för vårt arbete. Jag vet, att sådant hänt. En jägmästare från ett revir i min hemtrakt skrev till mig i anledning av detta lagförslaget och han sade bland annat det, att om han icke fått giva ersättning till de arbetare, som varit med om släckningsarbeten inom Särna, skulle kanske halva socknen brunnit upp i sommar. Jag tror, att det kan finnas sådana fall, där det är nödvändigt att sådan ersättning får utgå. Jag medger villigt, att det är en ganska ömtålig sak denna ersättningsfråga och man kan genom att utsträcka kravet för långt komma in på andra svårigheter.

Jag skulle vara synnerligen glad, om jag kunde biträda herr statsrådets åsikt, att man genom Kungl. Maj:ts förslag skulle under alla förhållanden vara tryggad. Men jag tror icke att så är förhållandet. Det är även fråga, om man enligt förslaget kan lagligen på kommunalstämma besluta om ersättning, även om kommunalstämman skulle vilja giva sådan. Enligt utskottets förslag är det däremot tydligt, att kommunalstämmor har rätt att fatta ett sådant beslut, och jag anser detta vara en ganska viktig sak.

Med hänsyn till dessa förhållanden och med tanke särskilt på de norrländska förhållandena, synes mig utskottets förslag vara mycket bättre funnet än Kungl. Maj:ts, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Eriksson i Grängesberg instämde häruti.

Herr Lindqvist i Kosta: Herr talman! Då jag tagit mig friheten att yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt, har jag gjort det på grund av den uppfattningen, att det vore allas vår skyldighet att, när eldsolycka uppstår, hjälpa till att släcka den. Men herr statsrådet säger själv i den kungl. propositionen, att han anser förhållandena kunna vara sådana i vissa fall, att ersättning bör utgå till de arbetare, som kunna komma i den belägenhet, att de måste avstå från sin dagavlöning.

Ang. lag om
förekommande
och släckning
av skogseld.

(Forts.)

Nu har jag själv erfarenhet av hur det kan gå till, när skogseld inträffar. I min hemtrakt har det vid många tillfällen varit så, att en viss grupp av arbetare inom fabriken ständigt blivit skickad till skogseld, när den uppstått, då däremot en annan grupp av arbetare, vars arbete varit av sådan beskaffenhet, att arbetarne icke så lätt kunnat komma ifrån detsamma, sällan behövt deltaga i släckningsarbetet. Skulle det då icke vara rätt att dessa, som ha ett sådant arbete att de kunna gå ifrån, finge ersättning för sitt deltagande i eldsläckningsarbetet?

I denna sommar, då vi haft ganska många skogseldar, har det i min valkrets varit tillfällen, då fabriker helt och hållet stannat av och arbetarne givit sig ut att släcka skogseld. När man vet, att det finnes familjeförsörjare, som icke ha mer än 25 à 26 öre per timme, så kan man förstå, att de icke behöva vara borta många dagar från sitt arbete förrän det synes vid utbetalandet av avlöningen.

Jag kan icke finna att vad utskottet föreslagit är något mera än som behöves, och jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner å de därunder framställda yrkandena godkände kammaren utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf.

18 §.

Godkändes.

För 19 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

19 §.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelse mot denna lag eller mot ordningsföreskrift, som enligt 14 § meddelats. Jägmästare äge ock att sådan förseelse åtala.

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr Torgén: Herr talman, mina herrar! Enligt denna paragraf synes också jägmästare ha rätt att åtala. Jag tror icke, att det är synnerligen lyckligt, i synnerhet om man sammanställer denna paragraf med 10 §. Av sistnämnda paragraf finner man, att jägmästarens rätt att tjänstgöra såsom befälhavare vid brandstället endast finnes stadgad för det fall, att elden antänt eller hotar att antända allmän skog. Jag kan icke finna, att det är lämpligt, att här i 19 § utsträcka jägmästarens åtalsrätt till andra fall än med avseende på skogar, där han har tillerkänts befälsrätt. Jag tror det skulle

verka förryckande på åtalsrätten, som annars skall ligga hos allmänna åklagaren.

*Ang. lag om
förekommande
och släckning
av skogseld.
(Forts.)*

Jag tillåter mig därför, herr talman, hemställa att förevarande paragraf ändras så, att orden: »Jägmästare äge ock att sådan förseelse åtala» måtte strykas.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Det är visst icke orimligt, att jägmästare skall äga åtala förseelser inom det revir, där han har sin tjänstgöring. Det synes mig däremot vara oriktigt och opraktiskt att inskränka hans åtalsrätt, på sätt den siste talaren föreslagit. Denna bestämmelse är utarbetad av kommittén; den har underställts lagrådets prövning och någon invändning har där icke gjorts mot densamma. Slutligen har första kammaren antagit paragrafen i det skick utskottet föreslagit.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf dels ock på bifall till det av herr Torgén under överläggningen framställda yrkandet, blev utskottets förslag till paragrafens avfattning av kammaren godkänt.

Återstående delar av lagförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o) förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslaget.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter och dess ersättande med ett koncessionssystem,

Om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter.

Uti en inom andra kammaren väckt motion, nr 135, vilken blivit överlämnad till behandling av sammansatta lag- och jordbruksutskottet, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville 1) anhålla, att Konungen måtte för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning, varigenom inmutningsrätten till mineralfyndigheter upphävdes och ersattes med ett koncessionssystem för tillgodogörande av dylika fyndigheter; samt 2) för sin del i avvaktan på nämnda lagstiftning antaga en provisorisk lag om upphävande av inmutningsrätten och föreskrift, att Konungens tillstånd skulle erfordras för bearbetande av ny mineralfyndighet.

Om upphä-
vande av in-
mutningsrätten
till mineral-
fyndigheter
(Forts.)

Utskottet hemställde,

- 1:o att det i förevarande motion under 1) gjorda yrkandet icke måtte a. riksdagen bifallas; samt
2:o att ej heller den under 2) i samma motion gjorda hemställan måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade emellertid avgivits:

beträffande utskottets hemställan under 1:o) av herrar *Lindhagen, Stärner, Ingeström, Pettersson* i Södertälje och *R. G. Hamilton*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av förevarande motion ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida och under vilka villkor inmutningsrätten skulle jämväl på enskild mark kunna upphävas och ersättas med ett annat väsentligen på koncession byggt system för tillgodogörande av mineralier med iakttagande tillika av behörig hänsyn jämväl till jordägarens och upptäckarens berättigade intressen; samt

beträffande utskottets hemställan under 2:o) av herr *Lindhagen*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motion, ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till nästa riksdag framlägga förslag till en provisorisk lag för det i motionen angivna ändamålet.

Efter föredragning av *punkten 1:o)* yttrade:

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Frågan om en ny enhetlig gruvlagstiftning hör till de frågor, som riksdagen icke kan i det oändliga undanskjuta, utan den klappar på dörren, tills den blir insläppt; riksdagen slipper icke ifrån den. Frågan var senast före år 1910, och då inträffade det märkliga, att alla tre partierna i kammaren enades om ett uttalande till förmån för ett koncessionssystem, som dock skulle taga tillbörlig hänsyn både till jordägarens och upptäckarens intressen. Då meningarna vid det tillfället voro så enhälliga, tror jag, att jag nu handlar mest i överensstämmelse med kammarens önskan, om jag icke ger mig in på några detaljer, utan kort och gott motiverar reservanternas framställning därmed att endast genom ett väl planlagt koncessionssystem kan det allmännas intresse, särskilt kommande generationers intresse, bli behörigen tillgodosett.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Lindhagen med flera vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman! Jag anser mig böra taga till orda i denna fråga, ty den är verkligen av den stora vikt och betydelse, att den icke bör gå till avgörande utan att det yttras något till försvar för utskottets hemställan i denna del.

Den motion, som det nu gäller, åsyftar en fullständig omläggning av den rättsordning, som av ålder varit rådande här i Sverige i fråga om tillgodogörande av malmtillgångarna inom

riket. Av ålder har det varit så, att mineralfyndigheterna fått tillgodogöras av den, som upptäckt dem. Han har inmutat dem och så förvärvat rättighet att bearbeta dem. Jordägarens rätt har blivit tillgodosedd på det sättet, att han ägt rätt deltaga till hälften i gruvarbetet; detta kallas på gruvspråket för jordägareandel. Dessutom har han naturligtvis fått ersättning för skada och intrång, som gjorts på hans område. Men hittills — och det skall jag be att få starkt betona — har det icke varit fråga om att staten skulle ingripa och för egen del göra anspråk på de malmtillgångar, som finnas på enskild jordägares mark. Den enda inskränkning i inmutningsrätten, som hittills ifrågasatts, har varit rörande kronojord under kronans egen omedelbara disposition. Det har nämligen varit fråga om att kronan skulle förbehålla sig själv rättigheten att bestämma om gruvdriften där; och som vi alla veta, äro de norrländska länen underkastade en särskild lagstiftning, som hindrar den enskilde att inom dessa län vidare göra några inmutningar å kronomarkerna.

Om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter.
(Forts.)

År 1910 framlades kungl. propositioner, som gingo därpå ut att kronan skulle förbehålla sig själv rätten till gruvdrift på sådan kronojord, som var i kronans egen besittning. Inmutningsrätten å sådan kronojord skulle upphävas och i stället skulle det införas ett koncessionssystem, enligt vilket den, som ville bryta malm på kronans mark, skulle söka koncession därtill hos kronan och få villkoren bestämda. Det var således ett steg av den innebörd, att kronan-jordägarens rätt till mineralfyndigheten komme att bliva kraftigare och större än förut, ett steg i den riktning, att den, som äger jord, kronan i detta fall också skulle få bestämma över vem som finge bryta malm och på vilka villkor detta skulle ske.

Men det steg, som det nu är fråga om och som reservanterna förorda, det innebär något helt annat. Man vill nämligen nu bana väg för kronoregalet även ifråga om malmtillgångarna. Det är meningen, att jordägaren skall fränhändas den rätt till malmfyndigheter inom sitt område, som han hittills haft ock som varit erkänd åtminstone sedan början av 1700-talet. I stället skulle det vara kronans sak att förfoga över dessa malmfyndigheter. Naturligtvis skulle jordägaren få någon ersättning för skada och intrång, liksom det även ställes i utsikt, att han skulle få någon andel av avkastningen. Men den, som skall bli bestämmande i fråga om gruvdriften å enskild mark, är kronan; det är kronan, som skall genom koncession upplåta rätten att tillgodogöra sig malmfyndighet på enskild jordägares mark. Det är klart, att därvid också avses, att kronan skall bereda sig inkomster av en dylik upplåtelse; säkerligen kommer kronan att förbehålla sig ganska dryga andelar av avkastningen. Detta är nu den nya linje, som det är fråga om att slå in på.

Innan man emellertid godtager denna nya princip torde det ej vara ur vägen att söka något klargöra för sig dessa två frågor: är det *rätt* och är det *klokt*? Jag tror till att börja med, att det *icke är*

Om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter.
(Forts.)

rätt. Ty det bryter den princip, som hittills varit den grundläggande för gruvrätten hos oss ända sedan början av 1700-talet och efter vilken förhållandena på detta område sedermera blivit ordnade. Ända sedan den tiden har alltjämt den enskildes rätt till de malmer och malmfyndigheter, som finnas under hans grund, varit erkänd — man må nu kalla denna rätt äganderätt eller giva den något annat namn — och på den rätten är också gruvestadgan byggd. Den är också anledningen till denna s. k. jordägareandel, som jag förut talade om. Att nu helt enkelt draga in alla malmfyndigheter till kronan, det har allt bra mycket tycke av sådana våldsamma åtgärder, som icke böra vidtagas, utan att trängande nöd är för handen, eller sådana talande och starka skäl föreligga, som kunna rättfärdiggöra en statsmakternas mot den enskilde så ingripande åtgärd som detta dock är. Några dylika skäl ha emellertid icke blivit av reservanterna anförda. Ty naturligtvis kan icke som ett dylikt skäl betecknas den omständigheten, att kronan måhända därigenom kunde skaffa sig bättre inkomster.

Och *klok*, statsekonomiskt *klok* kan jag icke heller finna, att en sådan åtgärd skulle vara. Vår gruvdrift har utvecklats enligt gällande gruvestadgas principer, som jag nämnt, sedan början av 1700-talet, den har visat en lycklig utveckling och lämnat goda resultat, och jag har icke hört att någon som helst olägenhet skulle framträtt på grund av det sätt, på vilket allt hittills varit ordnat. Det finnes ingen anledning att tro, att det skulle bli på något sätt bättre, i fall man ginge över på den nya väg, som här föreslås. Däremot är det all anledning att antaga, att svårigheter och hinder skulle uppstå, dels genom de formaliteter, olägenheter och omgångar, som alltid göra sig gällande, när en koncession skall förvärfvas, och dels genom de avgifter, som kronan givetvis komme att lägga på en sådan näring. Att vissa missförhållanden varit rådande med avseende på inmutningen är allmänt känt, men de ha framkallats av det jobberi med mutsedlar, som för några år sedan bedrevs i Norrland. Detta har emellertid numera blivit stävjat och kan icke vidare förekomma, sedan kronans mark i Norrland blivit undantagen från inmutningsrätten.

Jag är på dessa grunder av den tanken, att den lagstiftning, som reservanterna nu vilja genomföra, verkligen är av en mycket betänklig art, och jag tror därför, att riksdagen bör se sig synnerligen väl före, innan den utan vidare förordar en dylik lagstiftning.

I anledning härav skall jag tillåta mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr vice talmannen, som under sistnämnda anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav nu ordet till

Herr Lindhagen, som yttrade: Den senaste talaren tryckte först på den punkten, att reservanternas förslag skulle vara ett intrång på något, som av ålder gällt här i landet. Men sedan

inskränkte han sitt påstående därtill, att det varit gällande alltifrån 1700-talet, ty före 1700-talets början tillämpades regalrätten ifråga om malmfyndigheter. Nu vill jag i fråga om vilken som i sista hand har rätt att disponera malmfyndigheter säga att i hela världen sedan gammalt den åskådning varit gällande att denna rätt tillkom staten, och detta därför, att malmfyndigheterna äro så sällsynta, att de behöva utnyttjas för det allmänna och för folket i dess helhet. Sedermera har ju också denna rätt i olika länder utvecklats sig på det sättet. Nu säger den siste talaren, att det hos oss för närvarande är jordägaren, som har denna rätt. Man kan likaväl säga, att det är staten, som är ägaren, ty staten hade före 1700-talet rätt till mineralfyndigheter, men sedan beslöt staten — icke som herr Petersson i Lidingö villastad påstod att överlåta malmfyndigheterna till jordägarna, men staten beslöt i stället att tills vidare överlämna dem till vem som helst. Herr Petersson i Lidingö villastad sätter jordägaren främst, men så gör ej författningen, utan den säger, att i stället för staten skall inmutaren stå främst, men inmutningsrätten är begränsad, så att jordägaren kan få deltaga till hälften uti arbetet något som nu visserligen icke särdeles ofta förekommer.

Den siste talaren satte ifråga, huruvida man verkligen kunde säga, att något starkare behov funnes för en sådan lagstiftning, som här blivit ifrågasatt. Det är ju på det sättet, att tiderna förändras och våra behov med dem. Förr i tiden, då kommunikationerna voro dåliga och de tekniska uppfinningarna primitiva, men mineralfyndigheterna talrika och befolkningen gles, ja, då behöfde man icke någon förtänksamhet, ty malmen räckte till i alla fall. Men i samma mån som kommunikationerna förbättrats och de tekniska hjälpmedlen underlättat rovdriften är det klart att nya förhållanden uppstått, och att i och med detsamma konkurrensen mellan olika länder kräver iakttagandet av en betydligt större förtänksamhet, än förr på det att de mineralier som finnas, icke må rovbrytas och utan planmässighet tillgodogöras. Vi få också tänka på det, att mineralierna växa icke igen såsom skogen och återkomma icke såsom vattenkraften, utan är något, som tager slut, och då gäller det i vår tid särskilt att se till att detta slut icke inträder för hastigt och att det bruk som under tiden göres av dessa naturtillgångar blir det mest samvetsgranna. Det är av denna anledning, som staten redan infört koncessionssystemet ifråga om stenkolsgruvorna. Det har varit i precis samma syfte, som detta system nu ifrågasättes för övriga mineralier. I Tyskland går man alltmer fram på denna väg, där man förut stått på inmutningsrättens ståndpunkt. I de latinska länderna är det utslutande koncessionssystemet, som är rådande.

Nu framhöll också den siste talaren — vilket verkligen är för mig främmande — att huvudsyftet med motionen skulle vara den att bereda staten större inkomster. Detta hade jag icke tänkt mig; det vore naturligtvis bra, om även detta lämpligen kunde ske, men huvudsaken med ett koncessionssystem är, att man verk-

Om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter.
(Forts.)

Om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter.
(Forts.)

ligen må kunna avväga produktionens behov och behovet av export, och att allt kommer i rätta händer. Herrarna skola ej förbluffas av den framställning, som herr Petersson i Lidingö villastad gjorde, och som verkligen måste anses innebära en mycket ensidig uppfattning. Det förekommer ju i motionen alls icke omtalat, att denna sida av saken skulle vara huvudsyftet, utan att detta tvärtom är produktionens och konsumtionens intressen. Kronan har också själv begärt upphävande av inmutningsrätten å kronans jord i de tre norrländska länen.

Nu är det så, att denna fråga är en brännande fråga, som arbetar sig fram, om den också för närvarande vilar alldeles olöst i departementena. Rätten att tillgodogöra sig de mineralier, som finnas på kronans egen jord i de norra länen är nu suspenderad, men hela den stora frågan har emellertid för närvarande alldeles domnat av. Kongl. Maj:t har visserligen nyligen tillsatt en kommitté, en malmkommission, med uppdrag att utreda frågan om malmtillgångarnas tekniska tillgodogörande, men malmtillgångarnas sociala fråga är alldeles bortglömd.

Det förhåller sig verkligen så, att sista gången denna fråga var före, 1910, inträffade det enligt min uppfattning glädjande, att alla tre partierna förenade sig om ett försiktigt skrivelseförslag, som innefattas i reservanternas yrkande, vilket är en ordagrann avskrift av det beslut, varom andra kammaren då på sina utskottsledamöters enhälliga förslag enade sig, men som emellertid icke biträdades av första kammaren. Det bedrövliga har nu inträffat, att det ser ut, som om vi ej skulle kunna uppvisa en liknande enighet nu. Herr Petersson i Lidingö villastad gör nu samma synpunkter gällande som vid det förra tillfället — han var på den tiden justitieminister och drog från ministerbänken i härnad mot andra kammarens beslut, och han blev så ledsen, att jag tror han lade hela saken redan av den anledningen på bordet uppe i departementet. Det är ej underligt, att han nu fullföljer sin gamla kärlek i motståndet mot det nya, som en gång måste komma.

Jag ber att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen av förhandlingarna, anförde:

Herr Olsson i Broberg: Vad jag anser här särskilt böra uppmärksammas är det som presidenten Petersson här framhållit; det är just denna princip som går igenom här i reservationen, den nämligen att man här skulle avhända den enskilde jordägaren den rätt, som han av ålder har haft till mineralfyndigheter, som finnas på hans ägoområde. Utav vad som tidigare förekommit i denna fråga vill jag be att få betona, att något behov av en ifrågasatt lagstiftning på detta område icke lär förefinnas, ty de sakkunniga, som yttrat sig i frågan tidigare, hava bestämt betonat, att genom inmutningssystemet blir icke allenast behovet av malmer tillgodosett utan också den enskildes verksamhet uppmunt-

rad, varför man anser att de förhållanden, som för närvarande råda på detta område, äro de bästa. Man kan, såsom presidenten Petersson här framhållit, säga, att det förslag som här föreligger från reservanternas sida är ett led i vissa strävanden som avse att kringskära den enskilda äganderätten. Intet av vad som i denna fråga tidigare förekommit torde visa, att dylika åtgärder äro av något trängande behov påkallade, åtminstone icke så trängande, att man behöver här år efter år taga fram denna fråga.

Jag skall därför, herr talman, be att få förena mig i yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Till närmare motiverande av mitt påstående att alla tre partierna i denna kammare år 1910 voro eniga om att besluta en skrivelse med begäran om utredning angående koncessionssystemet skall jag bedja att få meddela följande. Till grund för andra kammarens beslut i frågan nämnda är låg en reservation, avgiven av herrar Persson i Tällberg, Berggren, greve R. Hamilton, Jansson i Edsbäcken, Jönsson i Kvarnberga, Kronlund, Lindhagen och Pettersson i Södertälje, vari hemställdes, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, huruvida och under vilka villkor inmutningsrätten skulle jämväl på enskild mark kunna upphävas och ersättas med ett annat väsentligen på koncession byggt system för tillgodogörande av mineralier, med iakttagande tillika av behörig hänsyn jämväl till jordägarens och upptäckarens berättigade intressen.

Av de nämnda reservanterna voro herrar Berggren och Jönsson i Kvarnberga medlemmar av det konservativa parti, som då fanns, jag minns icke för tillfället dess dåvarande benämning. Jag vågar sålunda påstå, att det är riktigt som jag sade, att alla partierna voro ense om det ifrågakommande beslutet.

På samma gång ber jag att få anmärka, att herr Olsson i Broberg misstager sig, om han tror, att den fråga, vi nu tala om, skulle vara föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på grund av någon skrivelse från riksdagen, ty, såsom flera gånger är sagt, var det endast andra kammaren som beslöt denna skrivelse. Någon riksdagens skrivelse kom icke till stånd, enär första kammaren icke var med om saken.

Vidare föreföll det, att döma av ett par uttryck av den siste ärade talaren, som om han skulle vara rädd för att äganderätten till redan upptäckt fyndighet skulle vara i fara. Därom är det icke fråga, utan det är fråga om ännu icke upptäckta fyndigheter; och man har också uttryckligen betonat, att jordägarnas skäligen intressen skola tillgodoses likaväl som upptäckarnas.

Min ärade namne i Lidingö villastad yttrade, att jordägaren av ålder haft den rätt man här vill taga ifrån honom. I fortsättningen av sitt anförande modererade han sig visserligen och sade, att det var sedan 1700-talet som jordägaren haft en dylik rätt. Jag skall i anledning härav bedja att få uppläsa några rader

Om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter.
(Forts.)

Om upphävande av inmutningsrätten till mineralfyndigheter.

(Forts.)

ur en uppsats om denna fråga, författad av märket Th. N—m, som torde beteckna förre kommerserådet, sedermera landshövdingen Nordström. I denna uppsats meddelas att i en förordning av 6 juli 1649 för järnbergslagen stadgas i § 4 uttryckligen att: »Efter man förnimmer, att en del bergsmän, och eljest andra, vill tillägna sig sjelfve grufvorne som the bruka — — —, derfore, på det sådan mening icke vidare må hos them inrita, skall fördenskull här med vara hvar och en kunnigt, att alle grufvor, af hvad slags malm och metall the hellst äro, skole reknas och hållas för *Cronones regalwerk.*» Sedan tillägges efter detta: »Därmed var grunden lagd till Sveriges senare gruflagstiftning». Att detta verkligen är riktigt, framgår för övrigt bland annat av den i motionen åberopade 1723 års förordning, vari förklarades, att kronans regalrätt till gruvorna därefter endast skulle förstås så, att kronan förbehöll sig, att privilegiera dem, som upptäckte mineralier. Den av ålder tillämpade rätt, som herr Petersson i Lidingö villastad åberopar sig på, grundar sig således i själva verket på en ännu äldre regalrätt. För övrigt finnes det åtskilliga moderna stater här i världen, som redan hava genomfört koncessionssystemet på detta område, och i flera andra stater pågår för närvarande en rörelse i syfte att utsträcka koncessionsrätten i fråga om gruvhanteringen. I vår egen lagstiftning ha vi, som herr Lindhagen erinrat om, redan infört koncessionssystemet beträffande stenkol.

Jag tror för övrigt, att herr Petersson i Lidingö villastad likasom herr Olsson i Broberg gjort sig skyldig till en viss överdrift vid oppositionen mot den tanke, som uttalats i denna reservation. Såsom förut flere gånger erinrats, är det icke alls fråga om att fullständigt neka jordägare och upptäckare ersättning, den ene för hans äganderätt, den andre för hans upptäckarearbete, utan det är fråga om att, med tillgodoseende av dessas behöriga anspråk även sörja för, att kommande generationers intressen bliva tillvaratagna.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den av herr Lindhagen m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren med avslag å sammansatta lag- och jordbruksutskottets hemställan i punkten 1:o) av utskottets föresvarande utlåtande nr 2, bifaller den av herr Lindhagen m. fl. avgivna, vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställen.

Omröstningen utföll med 107 ja mot 62 nej, vadan kammaren bifallit den av herr Lindhagen m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Härefter föredrogs *punkten 2:o*). Därvid yttrade:

Herr Lindhagen: Jag kan naturligtvis icke vänta något bifall till min reservation under denna punkt, men jag måste i alla fall be att få säga några ord.

När den Michelsenska regeringen i Norge 1905 skulle taga itu med Norges näringsliv, så var det först och främst skogarna, vattenfallen och gruvorna, som blevo föremål för arbetet på en modern lagstiftning. Detta arbete måste emellertid ta sin tid, och för att man icke skulle äventyra, att exploaterandet av dessa naturtillgångar skulle omintetgöra den blivande lagstiftningens verkningar, så utfärdades på regeringens förslag omedelbart provisoriska lagar.

Naturligtvis borde man förfara på samma sätt här. Vi ha börjat tidigare än Norge med lagstiftning på detta område, men vi komma i alla fall här alltid efter och för sent, därför att vårt parlament icke är lika förtänksamt. Och varför är det så? Jo, därför att vi ha en första kammare, som de icke ha i Norge. Därför må man heller icke förtänka, att det är många, som av detta och tusen andra liknande skäl yrka på första kammarens avskaffande.

Herr talman, då jag anser det riktigt, skall jag be att formellt åtminstone få yrka bifall till reservationen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Kammaren har redan bifallit den vid punkt 1 i detta utlåtande fogade reservationen. Denna reservation innebär, att riksdagen skulle begära en utredning, *huruvida* och på vad sätt ett dylikt koncessionssystem skulle kunna åstadkommas, d. v. s. hemställen är så försiktigt formulerad, att man icke direkt binder sig vid tanken på ett koncessionssystem. Att vid sådant förhållande på samma gång begära en provisorisk lagstiftning enligt koncessionssystemet torde icke vara fullt konsekvent.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställen i denna punkt.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställen samt vidare på avslag därå och bifall i stället till herr Lindhagens vid punkten fogade reservation, blev utskottets hemställen av kammaren bifallen.

*Om upphävande av in-
munningsrätten
till mineral-
fyndigheter.
(Forts.)*

§ 10.

Ang. under-
sökning rörän-
de förekomsten
av torvmossor
m. m.

Härpå upptogs till behandling sammansatta lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande förekomsten av torvmossor samt angående koncessionslagstiftning i fråga om förvärv och utnyttjande av sådana mossor m. m.

Till behandling av sammansatta lag- och jordbruksutskottet hade överlämnats en inom andra kammaren väckt motion, nr 136, däri herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte 1) verkställa undersökning rörande förekomsten av dugliga torvmossor i vårt land samt taga i övervägande lämpligheten av en lagstiftning om koncession såsom villkor för förvärv och utnyttjande av dylika torvmossor av större betydelse eller andra åtgärder till skyddande av allas berättigade intressen; samt 2) till nästa riksdag framlägga en lag, som provisoriskt ordnade förhållandena i avseende å torvmossor av större betydelse, intill dess en definitiv lagstiftning hunnit komma till stånd.

Utskottet hemställde,

1:o) att den i förevarande motion under 1) gjorda hemställan icke måtte av riksdagen bifallas; samt

2:o) att ej heller det i samma motion under 2) framställda yrkandet måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herr *Lindhagen* föreslagit, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande lämpligheten av en lagstiftning om koncession såsom villkor för förvärv och utnyttjande i spekulativt syfte av torvmossor utav större betydelse eller andra åtgärder till skyddande därutinnan av allas berättigade intressen.

Utskottets hemställan föredrogs, varefter

Herr *Lindhagen* yttrade: Vid detta betänkande är jag tyvärr ensam reservant till förmån för min motion. Jag vill därför bara säga några få ord rörande denna sak.

Förutom skogarna, vattenfallen och gruvorna tillhör i vår tid även torvmossorna de speciella naturrikedomarna, och det är alldeles nödvändigt, att det ägnas särskild omtanke åt deras tillgodogörande såsom bränsle till industriella, kommunikations- och hushållsändamål. Det är klart, att även denna sak måste tränga sig fram med tiden, men det blir väl så, att vi även här komma för sent, därför att endast den yttersta nöden kan driva oss att göra någonting. Här måste man ju också taga med i räkningen det viktiga förhållandet, att torvmossorna taga slut i den mån de förbrukas. De förnya sig icke såsom skogen och rinna icke till såsom vattenkraften.

Jag har i reservationen avstått från att begära en undersökning av förekomsten av torvmossor, då jag nämligen godkänner

utskottets avstyrkande av framställningen i denna del, men jag vidhåller mitt yrkande »att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande lämpligheten av en lagstiftning om koncession såsom villkor för förvärv och utnyttjande i spekulativt syfte av torvmossar utav större betydelse eller andra åtgärder till skyddande därutinnan av allas berättigade intressen». Denna sak var före även år 1909. Den avstyrktes också då, och utskottet har nu inskränkt sig till att åberopa samma skäl som då anfördes. Man tyckte, att det här var en så ovanlig och ny sak, att det icke var värt att inlåta sig på ett dylikt projekt. Eganderätten skulle ock för mycket tangeras. Det var i korthet utskottets motivering.

*Ang- under-
sökning rörande
förekomsten
av orvmossar
m. m.
(Forts.)*

Jag tycker verkligen, att man just nu skulle kunna påräkna litet intresse för denna sak, då det råder exportförbud å stenkol i England. Riksdagen och Kungl. Maj:t ha flera gånger uttalat, att torvmossarna äro våra blivande stenkolslager. Den ofantliga förlamning av hela landets näringsliv, som för närvarande råder, och den omständigheten, att även hushåll och bostäder numera i stor utsträckning använda centralvärmeledning och följaktligen äro i behov av koks, visa, att man har räknat med förhållanden, över vilka man i själva verket icke är herre. Exportförbudet kommer kanske att vara lika länge som kriget, och det har ju nu från ryskt håll förklarats, att detta väntas kunna komma att pågå två å tre år. Det vore just trevligt för oss. Förhållandena kunna också utveckla sig därhän, att man i England inför permanent exportförbud, därför att man tycker att man behöver sina kol för eget behov. Under sådana omständigheter vore det väl ändå skäl i att söka överväga, i vad mån man skulle kunna reglera utnyttjandet i spekulativt syfte av större torvmossar. Jag betonar, att det ju endast är fråga om utnyttjande i spekulativt syfte och icke för jordbruks- eller hushållsändamål.

Jag förstår icke att jag i denna tid skall behöva stå som ensam reservant till förmån för detta yrkande, men anhåller emellertid, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Vidare anförde

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Herr Lindhagens förevarande yrkande går ju ut på att koncession skulle fordras för förvärv och utnyttjande av torvmossar av större omfattning. För min del får jag säga, att så stor betydelse kunna möjligen i framtiden torvmossarna få för landets hushållning, och så stor kan faran för ett landsskadligt privatmonopol på detta område bliva, att man får taga i allvarligt övervägande ett sådant yrkande, som det herr Lindhagen nu framställt. Men såvitt jag kan förstå, har icke förebragts tillnärmelsevis tillräcklig bevisning för att förhållandena redan nu äro sådana, att en koncessionslagstiftning skulle vara påkallad. Enskilda personers högt flygande förhoppningar kunna nämligen icke anses som bevis. Jag anser därför,

Ang. under-
sökning rör
de förekomsten
av torvmossor
m. m.
(Forts.)

att utskottet har haft goda skäl för sitt avstyrkande av herr Lindhagens motion i sakens nuvarande läge. Vad som för närvarande i första rummet tarvas, det lär väl vara att åstadkomma enklare, lämpligare och billigare metoder för torvmossornas tillgodogörande, men det syftet skulle nog icke främjas genom en koncessionslagstiftning.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag å reservationen.

Herr Lindhagen: Ja, där se vi vår svenska svaghet under nuvarande förhållanden. Det vill säga, jag tror icke det är en svaghet, utan vi tvingas därtill av förhållandena därför att vi ha en första kammare, som hindrar oss att ta upp denna sak.

Nu sade den siste ärade talaren, att när det är fara för handen, då skulle man börja tänka på saken. Faran skall sålunda ha inträtt och gjort sitt nedbrytande verk, innan detta folk förstår sig på att börja slå vakt om sina verkliga varaktiga intressen. Redan nu äro de utländska industriella förvärvarna av torvmossor över oss. Det ligger i sakens natur, att dessa saker komma att bli föremål för en ofantlig spekulation med tiden, så snart torvens tekniska tillgodogörande blivit fullt ekonomiskt uppfunnet, och med kannedom om huru lång tid sådana utredningar taga, och huru länge alla myndigheter och vi själva behöva fundera på saken, tror jag det vore för vanlig förtänksamhet klokt att sätta denna apparat i gång. Man har sedan i alla fall öppet, vad utredningen än ger för resultat, att förkasta den, om man tycker, att det då är oriktigt, eller rent av i likhet med den föregående talaren anse: för all del, låt oss icke vara förtänksamma i förtid, utan låt oss göra det först, sedan det är till någon del åtminstone för sent.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den av herr Lindhagen avgivna vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 11.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i gällande bestämmelser i fråga om fördelning av odlingslån, biföll kammaren vad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 12.

Ang. för-
bättrad ställ-
ning åt vissa
lägenhetsinne-
havare.

Till avgörande förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 120, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:ts angående åtgärder till beredande av förbättrad ställning åt lägenhetsinnehavare, torpare och med dem jämställda arrendatorer å boställen.

Uti en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 158, hade herrar *Lindhagen* och *Linders* hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande, i vad mån åtgärder kunde vidtagas för att bereda trygghet, rättvisa och billighet åt vederbörande lägenhetshavare, torpare och andra med dem jämställda arrendatorer vid upplåtelse av besittningsrätt till jord, som lydte under ecklesiastiska eller andra boställen.

*Ang. för-
bättrad ställ-
ning åt vissa
lägenhetsinne-
havare.
(Fortn.)*

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte av riksdagen bifallas.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan erhöles ordet av

Herr *Lindhagen*, som yttrade: Jag har en motion igen, som, tyvärr, icke vunnit jordbruksutskottets tillstyrkan. Förhållandet är det, att jag för min del har fått klagomål framförda från torpare och lägenhetsinnehavare på ecklesiastiska boställen om de svåra förhållanden, under vilka de ha sin tillvaro. Jag har också funnit, att det finnes för närvarande en kommission, som skall undersöka torparens och lägenhetsinnehavares levnadsförhållanden på kronans domäner. Men denna kommission har icke sin instruktion utsträckt att gälla de s. k. ecklesiastiska boställena. Det finnes förresten också utredningar rörande dessa frågor för torpare och lägenhetsinnehavare på enskild mark. Men vad angår torpare och lägenhetsinnehavare på ecklesiastiska boställen, finnes intet arbete igångsatt för att undersöka huru de ha det och huru de borde ha det.

Nu har jag också hört mig för i kammarkollegium och där har man upplyst mig om, att de vore tämligen rättslösa.

Utskottet har häremot framhållit, att nyligen antagits ett par författningar, varigenom dessa torpare och lägenhetsinnehavare skulle fått det något bättre ställt, särskilt därutinnan att de icke såsom förut skulle vara underkastade kyrkoherdarnas tämligen enväldiga förfoganderätt över deras besittningar. Jag får erkänna, att dessa författningar har jag icke haft kännedom om, och jag erhöil icke heller någon upplysning om dem i kammarkollegium.

Men i alla fall, utskottet kan icke tillerkänna dem större betydelse än att man synes vara på väg att förverkliga motionärernas önskemål. Jag behöver därför icke heller ingå i en detaljerad kritik av utskottets utlåtande eller rörande dessa författningar, då utskottet slutar sin utredning med den sammanfattningen, att det torde tillräckligt tydligt framgå, att ifrågavarande torpare och lägenhetsinnehavare under för handen varande förhållanden icke åtnjuta mindre skydd eller eljest äro i sämre ställning än dylika å kronans domäner.

Nu ha de, som bo på kronans domäner, dock icke bättre, än att man tillsatt en särskild kommission för att undersöka förhållandena på kronans domäner. Och då menar jag, att det är alldeles på sin plats, att det också tillsättes en beredning för dessa

Ang. för-
bättrad ställ-
ning åt vissa
lägenhetsinne-
havare.
(Forts.)

boställsjordar eller att den andra kommissionen får i uppdrag att även sysselsätta sig med dessa senare jordar.

Visserligen säger utskottet, att det har fått höra från denna kronolägenhetskommission, att ett nytt upplätelsesätt där utarbetats. Utskottet yttrar nämligen: »Enligt vad utskottet inhämtat, lär vid uppdragets meddelande åt nämnda sakkunniga hava förutsatts, att den upplätelseform, som skulle avse tryggad besittningsrätt till kronojord, jämväl kunde prövas vara användbar vid upplåtelse från andra publika hemman och lägenheter.» Ja, det kan jag väl tänka mig. Det står: »kan prövas vara användbar». Detta är för övrigt endast en detalj av det hela. Således utskottets utlåtande stannar vid en halvmesyr eller som jag antar högst en tredjedelsmesyr, ty det är nog minst två tredjedelar, som återstå av vad som behöver göras i detta fall, som det alltid brukar vara. Utskottet tror, att enligt de nya författningarna Konungens befallningshavande och domkapitlen och vederbörande församlingar skola medverka och då måtte väl i all rimlighets namn torparna få det bra. Men dessa myndigheter taga det helt säkert administrativt och expeditionellt och tillgodose icke de sociala synpunkter, som endast genom en särskild beredning med uppgift att verka för detta, kunna komma till sin rätt.

På grund av detta, herr talman, hemställer jag, ehuru fortfarande hopplöst, särskilt då det gäller jordfrågan, om bifall till min motion. Men jag undrar, när den tid kommer, då man får en ordnande tanke och en ledande hand på jordfrågan i dess helhet.

Härefter anförde:

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Den siste ärade talaren-motionären uttalade som sin uppfattning, att det var hopplöst att han skulle kunna få sitt förslag bifallet och för denna sin förutsättning hade han alla möjliga stöd och grunder.

Han erkänner själv, att han icke vid motionens avfattande haft reda på de författningar, som på senare tid blivit utfärdade, liksom det förefaller mig, att han icke heller haft reda på ekle-siastikboställsordningen av år 1910. Nu dela vi motionärernas uppfattning därom, att en del av dessa lägenhetsinnehavare och torpare, som bo på ifrågavarande boställen, icke ha haft sin rätt skyddad. De ha suttit ganska löst och deras villkor ha varit ganska hårda mången gång. Det är icke däri skillnaden mellan motionärerna och oss består, utan skillnaden består däri, att vi funnit en förbättring hava inträtt. Till denna uppfattning hava vi kommit dels på grund av de författningar, som utkommit, och dels på den grund, att vi inom utskottet fått ett meddelande ifrån ordföranden i den kommission, om vilken herr Lindhagen nyss talade, däri han, ordföranden, upplyst om, att även rättsförhållan-dena för dessa lägenhetsinnehavare och torpare, för vilka motionärerna ju gjort sig till målsmän och vilkas talan de framfört, skola komma att behandlas av denna kommission. Enligt vad ut-

skottet inhämtat lärer vid uppdragets meddelande åt nämnda sakkunniga hava förutsatts, att den upplåtelseform, som skulle avse tryggad besittningsrätt å kronojord, jämväl kunde prövas vara användbar vid upplåtelser från andra publika hemman och lägenheter och följaktligen även beträffande såväl ecklesiastiska och andra boställen som till boställen hörande torp eller lägenheter.

Herr Lindhagens medmotionär, som varit med under ärendets behandling i utskottet, fann sig tillfredsställd med de skäl, som utskottet här anfört och har, som herrarna finna, icke ens reserverat sig mot utskottets förslag. Han fann det vara fullt välgående skäl, som utskottet anfört, och att sålunda goda förhoppningar funnos för att motionärerna skulle få sin vilja fram. Det är väl icke lämpligt att skriva till Kungl. Maj:t, då man vet att ärendet just nu är under behandling av en särskilt tillsatt kommission. Riksdagen brukar icke göra så, och har ingen anledning att göra det i detta fall heller.

Jag skall därför, herr talman, anhålla att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag gör det icke därför att jag icke delar motionärernas uppfattning i sakfrågan, utan jag gör det särskilt därför, att man därigenom får deras önskemål realiserade bättre, än om man nu återigen avfattar en skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag förstår icke ens vad herr Lindhagen kan åsyfta med en sådan ny skrivelse.

Herr Lindhagen: Med anledning av vad den siste talaren anförde ber jag att få säga, att jag icke i likhet med herr Linders känt mig övertygad av utskottets skäl. Tvärtom har jag vid genomläsandet funnit, att utskottet självt icke känner sig säkert på sin sak. Utskottet säger i början: »Emellertid kan utskottet ej finna annat, än att vad i motionen i sådant avseende påyrkats redan i allt väsentligt, är eller synes på väg att bliva förverkligat. »Utskottet är tydligen ganska tveksamt, om det är det ena eller det andra, om man är en bit på väg eller icke.

Jag har också hört mig för i denna kommission, och man har uttryckligen sagt mig, att den har icke i uppdrag att syssla med dessa saker. Nu har herr vice talmannen fått den upplysningen, att i fråga om ett visst ämne, nämligen i fråga om formen för upplåtelsesättet, skulle man kommit fram till ett resultat, som kunde vara användbart även för dessa ecklesiastiska boställen. Det är möjligt och troligt, men jag vill ha saken utredd i hela sin vidd, så att ingenting blir bortglömt. Det sker lämpligen därigenom, att Kungl. Maj:t ger uttryckligt uppdrag åt kommissionen att sysselsätta sig med torpare och lägenhetsinnehavare på ecklesiastiska boställen, ett uppdrag, som en ledamot i kommissionen, herr Ingeström, själv för mig förklarat att densamma icke har. Då jag ser herr jordbruksministern närvarande och vet, att kammaren numera icke bifaller motioner i annan mån än majoriteten inom utskottet representerar majoriteten i kammaren, och jag därför icke har någon utsikt att få motionen bifallen, skulle jag

Ang. förbättrad ställning åt vissa lägenhetsinnehavare.
(Forts.)

Ang. för-
bättrad ställ-
ning åt vissa
lägenhetsinne-
havare.
(Forts.)

vilja be herr jordbruksministern vilja behjarta detta, så att dessa torpare och lägenhetsinnehavare icke få leva på en halv eller en tredjedels förhoppning, som utskottet satt i utsikt för dem, utan att denna kommission får i uppdrag att sysselsätta sig med även dessa småbrukares och lägenhetsinnehavares levnadsförhållanden, lika väl som när det är fråga om dem som bebo och bruka kronojord.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Jag ber att få fästa herr Lindhagens uppmärksamhet därpå, att vad jag uppläste, var ett meddelande ifrån ordföranden i denna kommission, vilket han själv hade skrivit. Jag tror icke, att jag går grannlagenheten för nära, om jag säger detta, och han, ordföranden är en man, som förstår att tolka det direktiv, som kommissionen fått.

Herr Lindhagen: Det är märkvärdigt, att icke herr vice talmannen tycks förstå vad jag menar och vad han själv talade om, nämligen en viss liten detalj i kommissionens arbete, den som rör frågan om upplåtelseformen. Allt det andra, en undersökning av huru de över huvud ha det och en massa andra saker, har icke ingått i kommissionens uppdrag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen givit propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen, blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Föredrogs vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Pålshoda nr 1 och Folkasboda nr 1 i Örebro län;

nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från kronoegendomen Stora och Lilla Ävesta i Kopparbergs län; samt

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Lådberga nr 2 med Eknö nr 2 i Västmanlands län.

Kammaren biföll vad utskottets i dessa utlåtanden hemställt.

§ 14.

Ang. upplåtande av lägenheter från Kungsörs kungsladugård.

Härefter föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från Kungsörs kungsladugård i Västmanlands län; och yttrade därvid:

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet friherre Beck-Friis: Herr talman, mina herrar! Värderingen av dessa lägenheter vid Kungsörs kungsladugård har varit ofantligt svår, och jag måste erkänna, att jag icke själv känt mig tillfredsställd med densamma, och att jag därför ingenting har emot, att frågan går till förnyad utredning, varvid jag uttalar den förhoppningen, att denna måtte lämna ett gott resultat.

Men det är några uttryck i utskottets motivering, som jag anser mig böra yttra mig om, då antagligen de nya utredningsmännen komma att taga hänsyn till även denna motivering.

Utskottet säger: Vad därefter beträffar de till försäljning föreslagna *torp- och backstugulägenheterna*, har till grund för värderingen lagts beträffande *torplägenheterna* desamma åsatt dagsverksskyldighet, men beträffande *backstugulägenheterna* markens areal.

Något senare säges det: Det torde därför redan på grund härav kunna ifrågasättas, huruvida det varit fullt lämpligt att, såsom skett, använda olika grunder för värdering av ifrågasvarande lägenheter. Vad vidare angår dagsverksskyldigheten, torde dennas lämplighet såsom värderingsgrund kunna starkt ifrågasättas.

Med anledning härav vill jag anmärka att det är en väsentlig skillnad mellan Kungsörs kungsladugårds torps och backstugors dagsverksskyldighet. De senare äro beroende av avtal med arrendatorerna, vilka upphöra att gälla med arrendetidens utgång, således den 14 mars 1915. Kungsörs torps dagsverksskyldighet är däremot i laga ordning bestämd för all framtid genom ett nådigt brev av den 6 maj 1811 och kammarkollegii dagsverksskattläggning. Dessa torps innehavare hava torpen med evärdelig besittningsrätt och äro sålunda ett slags åbor. Dessa torps jord disponeras således av dem för all framtid och det enda tecknet på, att torpen fortfarande ligga under kronan, är deras dagsverksskyldighet. Det är denna som skall avlösas, för att de skola kunna få full äganderätt. Beloppet kan naturligtvis jämkas och göras mindre, om man icke anser, att en reduktion av 20 procent, som Kungl. Maj:t föreslagit, på värderingssumman, är tillräcklig, men dagsverkenas antal är väl den enda rätta avlösningssumman beträffande torpens hittillsvarande områden. Ifall nu torparna vid inbördes överlåtelse och styckning fördelat dagsverkena oriktigt är att märka, att de nu utgå med dessa belopp och gravera torpen härmed, och det är just denna gravation, som nu skall avlyftas till sitt beräknade värde. Jag kan således icke finna, att när detta värde skall sättas, det blir möjligt att icke taga mycket väsentlig hänsyn till dagsverksskyldigheten. Det är endast detta, som jag ber att få uttala såsom en förklaring avsedd att åtfölja utskottets utlåtande, då denna fråga går till förnyad utredning.

Herr vice talmannen D. Persson: Herr talman! Man kan nog göra de erinringar, som herr statsrådet gjorde och uppdraga någon skillnad mellan dessa lägenheter, varom här är fråga. Jag

Ang. upplåtande av lägenheter från Kungsörs kungsladugård.
(Forts.)

Ang. upplåtande av lägenheter från Kungsörs kungstadugård.
(Forts.)

skulle dock vänligen hemställa, om ändå icke herr statsrådet ville taga någon hänsyn till de uttalanden, som utskottet här gjort. Man måste väl ändå erkänna, att dagsverksskyldigheten är en bra olämplig värderingsgrund, isynnerhet om man betänker, att dagsverksskyldigheten bestämts för ett stort antal år sedan. Jag tror det skulle vara lämpligt, om man toge hänsyn till denna omständighet, när en ny utredning kommer till stånd, så att man icke kommer med en så omodär grund för avlösningens beräkning som dagsverksskyldigheten i alla fall måste anses utgöra. Ett dagsverke hade ju så ofantligt litet värde på den tiden, och är det ju nu så, att avlösningen beräknas efter medelmarkegångspriset. Men nog borde det väl ändå tagas någon hänsyn till jordens beskaffenhet på dessa torp, ty annars kommer det att verka vilseledande i högst avsevärd grad, och det framträder så mycket skarpare för dem det vederbör, när det blir så olika värderingsgrund för den ena och den andra, som till på köpet äro grannar. Den ena har egendomens naturliga beskaffenhet såsom norm för bedömning av egendomens värde och köpeskillningens storlek och för den andra skulle man ha denna urmodiga grund, nämligen dagsverksskyldigheten. Jag tycker salunda, att vi här skulle kunna ingå en kompromiss, jordbruksutskottet och herr jordbruksministern, så att båda parterna få något av sin vilja fram, när ärendet nästa gång kommer före.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Ang. utvisande av utländska mormonagenter m. m.

Slutligen upptogs till behandling andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utvisande av utländska mormonagenter m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till kammarens första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 209, hade herr *Lindman* föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte dels vidtaga åtgärder för utvisande ur riket av mormonagenter, vilka icke ägde svensk medborgarrätt, dels låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till föreskrifter för in-skränkande av svensk mormonagents verksamhet i landet.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Welin*, *Lorentzon*, *Andersson* i Skrädene och *Gullstrand*, vilka yrkat, att andra kammaren för sin del besluta, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte å ena sidan vidtaga åtgärder dels för utvisande ur riket av mormonagenter, vilka icke ägde svensk medborgarrätt och dels för notarbetande av

svensk mormonagens verksamhet samt å andra sidan för riksdagen framlägga de förslag, som av omständigheterna i dessa hänseenden eventuellt kunde föränledas.

*Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.*

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, begärdes ordet av

(Forts.)

Herr Welin som yttrade: Herr talman! Motionären har i denna motion påkallat riksdagens uppmärksamhet och hemställt, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t måtte *dels* vidtaga åtgärder för utvisande ur riket av mormonagenter, vilka icke äga svensk medborgarrätt, *dels* låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till föreskrifter för inskränkande av svensk mormonagens verksamhet i landets.

Mot ett bifall till denna motion har andra kammarens första tillfälliga utskott uttalat sig och hemställt, att den icke måtte föränleda till någon åtgärd. Herrar Lorentzon, Andersson i Skrädene och Gullstrand samt jag hava reserverat oss mot denna utskottets hemställan, och såsom grund för vår reservation ha vi lagt den synpunkten, att det är svenska samhällets skyldighet att se till, att svenska medborgare icke råka ut för svårigheter, som samhället kan vara i tillfälle att skydda dem för. Det är med mormonagitationen en hel del omständigheter förenade, som föra de medborgare, som bli ett offer för mormonagitationen in i allehanda svårigheter. Därför ha vi reserverat i den rätt utförliga reservationen framhållit dessa olägenheter, och det jag nu har att säga skall i huvudsak bli ett referat av vad som där har sagts.

Den första svårigheten, som de råka ut för, som bli värvade för mormonismen, är, att de lockas till att omfatta en mycket låg religionsform. Den religionshistoriske författaren, som åberopas både i utskottets motivering och i reservationen, nämligen professor Meyer i Berlin, säger i den bok, som här är omnämnd på flera ställen, att mormonismen bland de uppenbarade religionerna »är en bland de råaste, ja kanske i intellektuellt hänseende den lägst stående». Detta står i texten i den svenska översättningen, men i den tyska upplagan stå i en not ytterligare några ord, som jag ber i detta sammanhang få framhålla. Professor Meyer säger: »Måhända kan man ställa Mahdin av Khartûm på samma plan som Josef Smith, men t. ex. Muhammed står mycket högre, för att nu icke alls tala om Zoroaster eller en sådan som Mani och Báb». Sålunda framhåller denne religionshistoriske forskare, att den religion, till vilken man lockar svenska män och kvinnor, är så oerhört lagt stående. Det synes mig vara samhällets skyldighet att se till, att icke våra män och kvinnor råka in i denna fara.

Vidare är det en sak, som är förenad med mormonismen, som också kan bli till olägenhet för dem, som bli värvade för densamma, nämligen den oerhört starka hierarki, som regerar det mormonistiska samfundet. Om detta säger samma Meyer: »Den kyrkliga auktoritetens makt över de troendes hela tänkande och liv överträffar i konsekvent och hänsynslöst genomförande kurians

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

herravälde inom kyrkostaten eller inkquisitionens i Spanien eller kalvinismens i Genève och i de skotska församlingarna.» Och det är icke nog med att det är ett hårt välde, som utövas över anhängarne av mormonismen, utan det är så, att till detta prästdöme hör en ofantligt stor mängd av andliga tjänstemän, och detta till ett sådant antal, att något motsvarande icke torde finnas inom något annat religionssamfund i världen. Det är klart, att detta väldiga prästadöme kräver stora utgifter, och därför påläggas också på mormonismens anhängare mycket stora skatter. De få betala tionde, och detta kräves ut mycket strängt.

En annan sak, som också sammanhänger med denna mycket starkt utvecklade hierarki, är det herravälde, som utövas över själarne, så att de ovillkorligen måste följa denna hierarkis bud, och om de icke göra detta, bli de utsatta för någonting, som torde sakna motstycke i den nuvarande världen bland de religioner, som göra anspråk på att vara något så när kristna eller stå något så när högt. nämligen dessa blodförsoningsoffer, som utkrävas av alla dem, som svika denna lära. Det är en särskild sorts personer, som fått i uppdrag att på detta sätt utkräva hämmnen, nämligen de s. k. blodsänglarne eller daniterna; och de gå till väga på det mest grymma och obarmhärtiga sätt — på ett sådant sätt, att man nästan ryser, när man läser om. huru de utkräva sina blodsoffer. Det synes mig därför, att det svenska samhället bör skydda sina medborgare ifrån att komma under en läras inflytande, där man kan bli utsatt för de värsta grymheter.

Nu kommer jag dock till det, som kanske är det mest avgörande. det, som man kanske mest fäster sig vid. nämligen månggiftet. Nu har ju förnekats, att sådant förekommer i Utah, alltsedan Förenta staterna godkände Utah såsom en stat bland de övriga staterna. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten på några omständigheter. som tyda på, att månggiftet dels icke kan uppgivas, dels också, att det verkligen torde existera. Till att börja med är månggiftesläran en centraldogm inom mormonismen. Den är, såsom Meyer framhållit. ett verkligt nådemedel. Den är en konstitutiv del av det mormonska lärosystemet. Den kan sålunda näppeligen uppges, även om man tvingas av lagen att för tillfället åtminstone för syns skull suspendera de kyrkliga bestämmelserna om månggiftet. Det heter också, att mormonerna ha tills vidare förklarat sig suspendera denna läras praktiserande. De ha förklarat sig göra detta, men huru de i verkligheten gjort, det är en annan sak.

Många säga. att månggiftet är fullständigt slut, andra återigen, att det fortfarande finnes kvar. Jag för min del är övertygad om. att det senare är fallet. I reservanternas anförande finnas några skäl för detta. som jag skall be att få peka på. Sålunda framhålles, hurusom presidenten Harrison måste rikta en skarp varning — det var år 1891 — till mormonerna för följderna av att överträda förbudet mot månggifte. Redan år 1900 påpekade kongressledamoten Charles Landis i representanthuset i ett

timslångt anförande en hel del omständigheter, som visa, att månggifte fortfarande äger rum; och i reservationen åberopas några av de fakta, som framhållas i detta anförande. En del av de exempel på månggifte, som anfördes, skulle man ju kunna säga ha sin förklaring därutinnan, att vederbörande präster — ty det är nästan uteslutande frågan om apostlar och allt vad de heta — ha ingått dessa månggiftesäktenskap före den tid, då Förenta staterna i sammanhang med Utahs inkorporering förbjöd månggifte, nämligen år 1890. Men det finnes också häribland exempel på, att månggifte ingåtts efter 1890.

*Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)*

Vidare vill jag erinra om, vad som står i reservationen, nämligen att senatorn Thomas Kearns år 1905 i en skrivelse betygat, att polygami troligen existerar i Utah i lika stor utsträckning nu som före manifestet av år 1890, och att den öppet praktiserades av mormoner i Mexiko och Canada. Det är särskilt detta sista, som jag ber att få fästa en synnerlig uppmärksamhet på, nämligen att månggifte öppet praktiseras i andra stater än Utah, nämligen Mexiko och Canada. Därför är det mycket möjligt, att många av dem, som värvas för mormonismen, och om vilka man möjligen kan tro, att de icke skola bli utsatta för månggifte i Utah, kanske mycket väl kunna hamna i någon annan stat, där mormonismen finnes, och där de verkligen komma in under månggiftesförhållanden.

En annan sak, som också visar, att månggifte med stor sannolikhet förekommer, är den omständigheten, att ur mormonernas kyrka brutit sig ut en sekt, de s. k. Josefiterna, därför att de ogillade månggiftesläran, men att denna sekt icke har återgått till kyrkan, även sedan Förenta staternas lagar förbjödo månggifte. Man kan sålunda gott antaga, att månggifte fortfarande äger rum, ty eljest skulle denna separatkyrka sakna berättigande.

Nu skulle man kunna säga, att vad jag hittills anført är någonting, som mera rör religionsutövningen, och att vi icke böra befatta oss med den saken. Vi skola icke utöva någon sorts religionsföljelse. Vi skola låta varje kyrka handla och tänka som den vill. Det är nog endast till en del berättigat att säga så. Vi skola skilja mellan dessa två saker, att å ena sidan låta en religions medlemmar få utöva sin religion och å andra sidan att agitera för denna religion. Det har i alla tider dragits en skarp gräns — så skarp som det varit möjligt att göra — mellan dessa båda saker. Jag vill bara peka på ett sådant förhållande som det, att katolikerna fritt tillåtas att utöva sin religion i Sverige, medan de däremot icke få bygga några kloster, just därför att dessa kloster skulle bliva agitationshårdar för katolicismen. I Preussen få katolikerna utöva sin religion fritt, men jesuiterorden vilken är en agitationshård, får där icke utöva sin verksamhet. I överensstämmelse med sådana principer utvisas också ifrån Tyskland alla mormoner, som agitera för sin lära. Sålunda må ju mormonerna fritt tro på sin lära och besöka den gudstjänst, som de sinesmellan anordna, men agitation för denna lära skola vi betacka

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.

(Forts.)

oss för. Samhället bör göra vad det kan för att stävja densamma. Och samhället har en alldeles särskild anledning att motarbeta denna agitation, nämligen därför att det är de små i samhället, de okunniga, de mera omdömeslösa, som bli utsatta just för mormonernas verksamhet — något som också påpekas av alla, som yttrat sig i denna fråga. Här har samhället en mycket viktig uppgift att fylla, nämligen att skydda dessa så att säga i andligt hänseende värnlösa från att falla offer för mormonerna.

Vidare har också samhället en annan plikt, nämligen att skydda kvinnorna. I våra dagar arbetas mycket för kvinnans fri- och rättigheter och likställighet med mannen o. s. v. I det förhållande, som här är fråga om, nämligen månggifvet, blir kvinnan den lidande. Hon blir undertryckt och tillbakasatt. Hon får icke på långt när den myndighet gent emot mannen och i hemmet, som hon under vanliga förhållanden äger. Detta är någonting, som vi böra skarpt betona, när det gäller att se till, vad samhället kan göra gentemot de svagare samhällsmedlemmarna.

Nu kommer jag till en annan sida av saken, nämligen samhällets skyldighet att se till, vad som gagnar samhället såsom sådant. Jag tänker på den emigration, som är förbunden med mormonismen. Nu har det sagts — och utskottet säger det även — att denna emigration är av ringa omfattning. Det kan vara ganska svårt att fullt fastslå, huru stor denna emigration är, ty det finnes mycket olika uppgifter därom; men jag håller mig till de uppgifter, som finnas uti svenska emigrationsutredningen, och det är väl den, som vi närmast borde hålla oss till. Enligt densamma är utvandringen rätt avsevärd, i alla händelser så pass stor, att samhället bör se till att det ej förlorar allt för många av sina medborgare till det främmande land, som det är fråga om. Vi äro väl allesammans mycket eniga om att emigration är till skada för vårt land, och då böra vi även i detta speciella hänseende försöka förhindra densamma. Om man vill bedöma, i vad man mormonismen befrämjar utvandringen, vill jag bara påpeka, att i själva läran ingår just ett moment, som framkallar utvandring. Det heter nämligen uti en av mormonernas 13 trossatser: »Vi tro på Israels verkliga insamling och de 10 stammarnas återföreande; att Zion skall grundläggas på det amerikanska fastlandet.» Det är ju alldeles tydligt, att med en sådan trossats uppstår önskan hos alla dem, som bliva anhängare av mormonismen, att komma till det land, där själva lyckosaligheten väntar dem.

Vidare vill jag påpeka, att våra grannländer, Tyskland och Norge, ha vidtagit mycket kraftiga åtgärder för att stävja mormonernas verksamhet, varigenom det numera är så gott som omöjligt för dem att utöva någon sådan i nämnda länder. Men under dessa förhållanden är det klart, att vårt land i stället blir så mycket mer utsatt för mormonagenternas verksamhet just på grund av det minsta motståndets lag, och vi komma därigenom att bliva lidande. Det förefaller sålunda reservanterna, att samhället borde vidtaga kraftiga åtgärder i syfte att ifrån landet avlägsna alla

utländska mormouagenter. När det sedan gäller de inhemska mormouagenterna, ställer det sig vanskligare, men även i det fallet torde åtgärder kunna vidtagas, såsom t. ex. en mera organiserad och av staten understödd upplysningsverksamhet ibland folket.

*Ang. utvisande
av utländska
mormouagen-
ter m. m.*

(Forts.)

På grund av vad jag här anfört, vilket i huvudsak är ett sammandrag av reservanternas uttalande ber jag att få framställa yrkande om bifall till deras hemställan. Denna hemställan står i närmaste överensstämmelse med motionens syfte. Den är dock ej bokstavligen lika. Skillnaden är egentligen endast den, att medan i första momentet i motionärens hemställan ingår en anhållan, att Kungl. Maj:t själv måtte vidtaga åtgärder för utvisande ur riket av mormouagenter, som icke äga svensk medborgarrätt, och i andra momentet, att Kungl. Maj:t måtte eventuellt med riksdagens medverkan vidtaga åtgärder för inskränkande av svensk mormouagents verksamhet i landet, så ha reservanterna ändrat detta därhän, att i båda dessa fall, såväl när det gäller inhemska som utländska mormouagenter, Kungl. Maj:t med riksdagens eventuella lagstiftande medverkan måtte vidtaga de åtgärder, som kunna vara påkallade. Jag ber därför, herr talman, att å reservanternas vägnar få hemställa, »att andra kammaren för sin del ville besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, det Kungl. Maj:t måtte å ena sidan vidtaga åtgärder dels för utvisande ur riket av mormouagenter, vilka icke äga svensk medborgarrätt, och dels för motarbetande av svensk mormouagents verksamhet samt å andra sidan för riksdagen framlägga de förslag, som av omständigheterna i dessa hänseenden eventuellt kunna föränledas.»

Vidare anförde:

Herr Helger: Herr talman! Den här föreliggande motionen liksom den vid utskottsbetänkandet fogade reservationen innehåller dels en vetenskaplig framställning utav mormonismen och dess historia, och dels en redogörelse för åtgärder, som hittills äro vidtagna mot mormonismen och som motionärerna anse böra vidtagas. Till sin förra del är motionen och reservationen ganska överensstämmande, ja, så överensstämmande, att det nästan ser ut, som om de hade flutit ur samma penna. I senare delen skiljer sig reservanternas framställning — jag kan gärna säga mycket fördelaktigt — ifrån motionärens i vissa punkter i så hög grad, att man nästan kan förvånas över, att delvis samma personer undertecknat såväl motionen som reservationen.

Om man fränser den vetenskapliga framställningen utav mormonismen uti motionen, så utgör motionen egentligen en anklagelseskrift emot den förra regeringen för dess förnenta slapphet gent emot mormouerna. Motionären säger: »I vårt land pågår sedan decennier tillbaka en ur mer än en synpunkt samhällsskadlig och, enligt vad 'emigrationsutredningen' ådagalagt, ingalunda obetydlig emigrantvärvning, som tämligen ogenerat bedri-

Ang. utvisande av utländska mormonagenter m. m. ves av både kvinnliga och manliga agenter under en »svamlig och virrig religionsförkunnelse mask.»

(Forts.)

Motionären talar vidare om, »att den svenska samhällskroppen till följd av denna ytterst betänkliga propaganda årligen lider en avsevärd blodavtappning och kraftminskning.» »att den nuvarande regeringen» — d. v. s. den Staaffska — »upphört att använda de medel, som stått den till buds för denna emigrationens motarbetande.» »att detta huserande i våra bygder av utländska folkfördärvarare opåttalt får äga rum», »att mot dylika agenter som dessa mormonemissarier synes man numera här i landet ställa sig vanmäktig.» »att »de underordnade myndigheternas ingripande gent emot mormonpropagandan mäst i det närmaste upphöra», »att pastor Aslevs verksamhet lidit betydligt avbräck», »att man på högsta ort är ovillig att vidtaga effektiva åtgärder mot det onda», »att mormonagenterna blivit betydligt dristigare, då de veta sig numera icke hava något att frukta på grund av det slapphetssystem, som inaugurerats.» Jag gör dessa citat, ej för att lämna prov på herr Lindmans sätt att anklaga sina efterträdare i ämbetet, det ha vi nog exempel på ända, utan mera för att visa, vilka kolossala dimensioner motionären vill blåsa upp den här frågan till. Herr Lindman tar i, som om vårt fosterland stode på branten av sin undergång till följd av denna mormonpropaganda. Dess bättre synas reservanterna under ärendets behandling ha kommit till den uppfattningen, ehuru ett par av dem under-tecknat motionen, att så farligt är det inte, utan att denna skildring utav mormonvärvningen är åtskilligt överdriven. Sålunda finner man i reservationen ej ett enda ord av de anklagelser emot den förra regeringen för slapphet, som finnes i motionen. De synas ha kommit till den uppfattningen, att den förra regeringen i själva verket ej hade kunnat gå tillväga med större stränghet, om den ej skulle eftersätta rättfärdighetens och humanitetens fordringar. Likväl önska reservanterna, att åtgärder skola vidtagas emot mormonpropagandan. De säga bland annat: »Skulle därför endast sådana mormoner utvisas, som bevisligen gjort sig skyldiga till direkt emigrantvärvning och månggiftesförkunnelse, skulle detta i realiteten leda till, att inga mormonagenter skulle kunna utvisas.»

Ja, vore nu detta så olyckligt? För min del anser jag, att om mormonerna ej överträda vårt lands lagar och ej skada vårt samhälle, är det en anledning till glädje, och vi ha ej något som helst skäl att utvisa dessa människor eller på annat sätt förfölja dem.

Nu invända reservanterna, och herr Welin upprepade detta, att i själva deras lära ingår polygami och även eggelse till emigration. Vad nu polygamin beträffar, har utskottet erkänt, att det verkligen under vissa förhållanden, nämligen med den första hustruns medgivande, ingår i mormonismens lära, att månggifte medgives. Att den skulle anse det som ett salighetsmedel, har jag för min del ej kunnat finna. Det motsäges i alla händelser av det

faktum, att månggifte knappt någonsin varit allmänt i Utah; ännu innan Utah var inkorporerat med Förenta Staterna, var det enligt en statistik, som torde vara tillförlitlig, endast tio procent av mormonerna, som levde i månggifte. Att månggifte ej kan vara allmänt i Utah, framgår bland annat av det enkla faktum, att antalet män är betydligt större än antalet kvinnor. Jag förutsätter nämligen, att man med månggifte menar, att en man har flera hustrur, och ej tvärt om. Att månggifte praktiskt taget numera efter statens inkorporering med Förenta Staterna torde vara övergivet, är man berättigad att påstå. Den uppfattningen ha framstående kännare av dessa förhållanden. De bevis, som reservanterna anföra för motsatsen, förefalla tämligen bräckliga. Det »riksdagsanförande», som en antimormon, kongressledamoten Charles Landis från Idaho, höll i den amerikanska kongressen, vill jag, i motsats till reservanterna, ej betrakta som en första rangens källa för bedömande av hithörande spörsmål, lika litet som jag vill betrakta herr Lindmans anförande i årets remissdebatt som en första rangens källa för bedömande av socialdemokratien. De ärade reservanterna anföra ett yttrande i kongressdebatten, men när de göra detta, hade det varit mera förtroendeingivande, om de också hade kunnat anföra vad motparten hade att yttra i denna debatt. Trots detta, och trots att reservanterna på nästföljande sida erkänna, att Landis i visst fall varit illa undermåttad, skall jag likväl tillåta mig en liten anmärkning, naturligtvis i all ödmjukhet beträffande denna första rangens källa. Mr Landis uppräknar tretton mormonapostlar, inberäknat kyrkans president och två s. k. rådgivare (counselors), och uppger, att tio av dessa levde i polygami, även efter 1890. Beträffande 8 av dessa är dock att märka — och det nämndes även av den föregående ärade talaren, att dessa hade ingått äktenskapen före 1890, men reservanterna tyckas ha klart för sig, att vederbörande skulle ha förskjutit dessa hustrur utan vidare, och de göra ingen som helst skillnad mellan sådana fall och sådana polygama äktenskap, som skulle ha ingåtts efter det denna lag trädde i kraft. Beträffande de två återstående apostlarna påstås det, att dessa skulle ha gift sig efter 1890. Men jag vill endast göra en liten fråga: Det kan väl ej möjligen tänkas, att deras förutvarande hustrur då voro döda? Ja, herr talman, om man varit i tillfälle att ta någon kännedom om de amerikanska religionssamfundens sätt att bekämpa varandra, må det förlätas, att man gör en sådan fråga.

Jag för min del tror, att om Förenta staterna ha i lagen förbjudit månggifte, är detta land mäktigt att upprätthålla sina lagar, utan att konungariket Sverige behöver ingripa. Förenta staterna lägger intet hinder i vägen för mormonernas religionsbekännelse, men om religionen praktiseras i strid med landets lagar, straffas lagöverträdelsen. Olagliga tankar bestraffas icke, endast olagliga handlingar. Jag tror, att det är en princip, som även vi böra tillämpa. Jag vill tillägga, att en framstående svensk vetenskapsman, som i tio år uppehållit sig i Utah, inför en av utskottets

*Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)*

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

ledamöter upplyst, att de yngre mormonerna icke ens principiellt erkänna månggifte. Angående omfattningen av mormonismen och mormonpropagandan synas både motionären och reservanterna ha mycket överdrivna föreställningar. Utah kan numera knappast anses såsom en mormonstat, sedan mer än en tredjedel av befolkningen utgöres av icke mormoner. Huvudstaden Salt Lake City har 40,000 mormoner och 60,000 icke mormoner. Även i de andra staterna lär mormonismen vara på återgång, och likaså torde förhållandet vara i Europa. Vad särskilt Sverige angår, så uppge motionärerna, att år 1907 icke mindre än 70 manliga mormonmissionärer och dessutom många kvinnliga verkade här i landet. I maj d. å. verkade här 55 missionärer, således en ganska anseelig tillbakagång.

Även om utvandringen av mormoner gör man sig rätt överdrivna föreställningar. Reservanterna uppge, och detta efter emigrationsutredningen, att under 60 år sammanlagt 7,822 mormoner utvandrat från Sverige. Detta är ju 130 om året — inom parentes kan jag nämna, att det endast varit 70 under förra året. Att stifta särskilda lagar och vidtaga våldsåtgärder mot denna relativt obetydliga emigration, under det så ofantligt litet göres för att motarbeta emigrationen i allmänhet, synes mig vara att sila mygg och svälja kameler. Men vad värre är, de åtgärder man påyrkar skulle utan tvivel främja i stället för att motarbeta mormonpropagandan.

Reservanterna yttra, »att da både Norge och Tyskland stängt sina portar för utländska mormonagenter, dessa måste på grund av 'det minsta motståndets lag' söka sig till sådana länder, där de kunna påräkna ett välvilligare mottagande, och ett sådant land är Sverige. Men det är icke så. Religionshistorien visar, att andliga rörelser icke följa det minsta motståndets lag, utan kanske snarare tvärtom. I den skrivelse, som pastor Åslev och tre andra Augustana-predikanter riktat till svenska regeringen, där de säga sig tala å 200,000 svensk-amerikaners vägnar — skrivelse, som tydligen reservanterna anse såsom en trosartikel — citeras ett uttalande ur en mormontidning, vilket lyder: »Mormonismen kommer fortfarande att predikas i Tyskland. — Om 20 skulle bli landsförvista eller kastade i fängelse, så torde 40 komma att taga deras plats, och om 40 utvisas, så torde 80 taga deras plats och så, tills 100 komma att finnas, var nu endast en eller två finnas. Vi hava hört, att både i Sverige och Norge lära de umgås med planer att stifta lagar, som liksom i Tyskland skola utdriva mormonäldsterna. — Men hur det än kommer att gå i Sverige och Norge, ett är visst, att evangelium kommer att predikas, tills Herren genom sina profeter säger: det är nog». Pastor Åslev och hans kamrater draga härav den sinnrika slutsatsen, att mormonerna äro stridslystna och envisa. Ja, visst äro de det. Det är alla fanatici. Därför måste andliga förvillelser bekämpas med andliga vapen och icke med lagar och tvångsåtgärder.

I motionen yttras, att mormonismens grundläggare aldrig

*Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)*

skulle finna mark för sin religion i ett land med god folkundervisning. Männe vi icke ur detta uttalande skulle kunna framleta nyckeln till mormonfrågans lösning. Ge all vår ungdom en verkligt god undervisning, och den skall i hög grad vara skyddad mot allt vad vidskepelse heter och även mot mormonismen.

Jag skall icke närmare ingå på reservanternas märkliga uttalanden om religionsfriheten. Det kan ju hända, att om debatten kommer att fortsätta, någon annan gör det. Blott en enda anmärkning. Reservanterna anse, att religionsfriheten innefattar rätt till fri religionsutövning, men icke rätt till religiös agitation, d. v. s. till att förkunna sin religion för andra. Mot detta uttalande ber jag få nedlägga en bestämd gensaga. Vad skulle våra frireligiösa säga om en sådan religionsfrihet, som medgäve dem att samlas till enskilda andaktsövningar men icke att förkunna sin tro för andra? Och vad skulle statskyrkans missionärer säga, om det land dit de skickades, hade en sådan religionsfrihet? Att ett sådant uttalande kan göras ännu år 1914, det visar, att religionsfrihetens vänner böra tänka på att icke räkna ett finger ens åt den riktning, som vill i någon mån inskränka religionsfriheten.

Även jag vill att emigrationen skall motarbetas, mormonemigrationen också. Men jag tror, att den bör motarbetas på samma sätt som emigrationen i allmänhet, nämligen genom att ställa det så, att människorna trivas i detta land genom att bekämpa fattigdomen och nöden, genom att ge folket ljus och jord, frihet och medborgarrätt. Då kanske vi kunna skapa ett litet Zion i god mening här hemma, till vilket våra bröder på andra sidan Atlanten längta tillbaka. Med tvångslagar och förföljelser skapas endast vantrevnad och missnöje och — emigration.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Engström*.

Herr Tengdahl: Herr talman, mina herrar! Såväl den föreliggande motionen som reservationen äro tvivelsutan intressanta aktstycken — om också icke i avsedd grad intressanta för den svenska riksdagen. Den förmodligen gemensamme författaren skulle som studerande vid en teologisk fakultet säkerligen kunna påräkna ett — om ock kanske knalt — approbatur för dessa uppsatser såsom stilövningar i ett religionshistoriskt seminarium. Men den svenska riksdagen är icke något sådant seminarium, som sitter och väger olika religiösa finesser mot varandra — åtminstone har jag, herr talman, svart att föreställa mig exempelvis huvudmotionären herr Lindman såsom någon sorts teologie studerande.

Jag är nog lycklig, herr talman, att kunna se den föreliggande frågan — liksom andra frågor om religiösa stridigheter — fullt opartiskt, utan någon som helst lidelse vare sig för eller mot. Jag ser dessa frågor med en kulturhistoriskt intresserad tolerant skepticism, ur vilken självklart framgår en skyldighet att bedöma även den mest förtalade — och honom mer än någon

Ang. utvisande annan — efter reglerna att »höra även den andra parten» och att
 av utländska »pröva allt och behålla det bästa». *mormonagen-*
ter m. m.
 (Forts.)

Jag är huvudmotionären herr Lindman uppriktigt tacksam för, att han genom sin motion tvingat mig som utskottsmedlem att sätta mig något djupare in i frågan om, hur mormonerna rätteligen böra bedömas. Mina kunskaper i kultur-, respektive religionshistoria ha sina stora luckor, och här har jag ju fått tillfälle att i någon mån reparera dessa.

Det vidlyftiga utanverket i motionen liksom i reservationen lämnar mig fullständigt oberörd — eller rättare sagt skulle göra det, om man inte på detsamma kunde tillämpa det gamla uttrycket: »Man merkt die Absicht und wird verstimmt». Under vidlyftigt ordande om petitesser i den mormonska beaktelsen komma motionärerna fram till en uppmaning till ren och klar och tydlig religionsförföljelse.

Jag beklagar, herr talman, om jag i det följande till äventyrs inte kan inlägga nog av den indignation, som en över hänsyn till teologiska spetsfundigheter stående person alltid måste känna, då han ser anhängare av en så att säga patenterad religion etablera förföljelse mot dem, som våga i dessa andliga ting ha en annan mening och ingenting annat begära än att — då ingen ju därav kan lida men — få bli saliga på sin fason.

Ser man nu till, hur mormonmissionärerna redan behandlas, så framgår av aktstycken, som kommit utskottet till handa, att de utan dom och rannsaking — i flera fall utan vittnens hörande och mot sitt nekande att ha bedrivit agitation för vare sig emigration eller månggifte — förstädigats att ha givit sig i väg inom 48 timmar. Jag tycker sannerligen, att detta är hårt nog. Om jag vore tillräckligt bekant med herr Lindman, skulle jag ha lust att med en på sin tid mycket känd refräng fråga honom: »Mein Liebling, was willst du noch mehr!»

Innan jag går vidare in på ämnet, ber jag att få reservera mig mot hela den syn på mänskliga företeelser, som ligger till grund för motionen. Vi sitta naturligtvis inne med hela sanningen i religiösa ting. vill man säga, och all annan tro än vår är bedrägeri, mer eller mindre. Eller, sasom en herr Unonius skrev för 30 år sedan om mormonerna: de tro ju på andra uppenbarelser än de som vi tro på. Och därmed var för honom saken klar. Motionärerna tro tydligen, att en religion bildas, därför att en bedragare uppstår. Verkliga förhållandet är väl snarare, att de rådande förhållandena i tiden, hela den andliga och materiella miljön föder av sig religioner liksom den föder ekonomiska och andra askådningar. Mormonaposteln Josef Smith var ett typiskt barn av sin tid: rå, okunnig, religiöst överspänd ända till hallucinationens gräns. När han kom med sina mer eller mindre egendomliga uppenbarelser, visade sig detta just vara den andliga föda hans omgivning behövde — om mormonismen inte hade tillfredsställt deras enkla behov, som den vände sig till, hade den ju ej kunnat ha någon framgång. Och mormonismens historieskrivare professor Meyer, som

naturligtvis ser mera lidelsefritt på saken än motionärerna, vågar icke ta på sig ansvaret att ens med avseende på månggiftesdogmen förklara Smith hava varit en medveten bedragare. Åtskilligt talar också för, att han i verkligheten endast var en måhända något degenererad fanatiker.

*Ang. utrisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.*

(Forts.)

Om man frånser de religiösa petitesserna, är det egentligen två saker av allmänmänskligare intresse, man beskyller mormonerna för: man säger, att deras religion — eller i allt fall deras uppförande — vittnar om en oerhörd råhet, i det de med berätt mod skulle röjt avfallingar och motståndare ur vägen, och så ha de praktiserat och praktisera ännu månggifte, säger man.

Vad det förstnämnda beträffar, så får naturligtvis även den saken sin kulturhistoriska förklaring. Man vet ju, att en hel del av dem, som under årens lopp befolkat Amerika, icke alltid varit så att säga »mors bästa barn». Detta har otvivelaktigt gällt även en del av mormonerna. Och den ena sektens fanatism har stått mot den andras. Under flera decennier voro mormonerna aldrig säkra på att ha funnit en varaktig stad. Den religiösa fanatismen, understödd av begäret att komma åt den jord, som de hastigt uppodlat med den mest underbara flit, drev dem som vilda djur från den ena platsen till den andra. Vid ett tillfälle föstes de med bajonetterna från en av dem grundad stad. Hänsyn till havande kvinnor och andra sjuklingar togs icke. Barn mördades. Det gällde bara att komma i väg. Vid ett tillfälle dränktes ett par tusen mormoner i en flod. Är det underligt, om hos en sålunda förföljd sekt, levande i ett nybyggerland med skrala rättsbegrepp, kravet på solidaritet inom sekten tog sig uttryck, som vi i vår tid och med en annan rättsordning kunna finna motbjudande? När det gäller att hänga ihop för att inte bli hängd, så händer det ju, att de vanliga rättsbegreppen få krypa i skrinet. Och vad beträffar motståndare och förföljare, så är det väl icke utan skäl som man så väl hos professor Meyer som hos de mest hätska skriftliga bekämparna av mormonismen finner sådana uttryck om dessa som slödder, pöbel, pack! Att emellertid numera motståndare till mormonismen ingenting ha att frukta i Saltsjöstaden, därpå ha vi ju ett mycket nära till hands liggande exempel. Vår unika mormonbekämpare pastor Åslev har ju levat sex år i denna stad som utgivare av en antimormontidning, och ingen människa har sagt ett ont ord åt honom. Detta synes mig visa, icke blott, att säkerheten till liv och lem torde vara lika god i Utah som på de flesta andra ställen, utan även, att mormonerna numera fylla även mycket högt ställda fordringar på religiös tolerans.

Och så är det nu detta om månggiftet! Naturligtvis har det praktiserats månggifte i Utah av ett fåtal människor under rätt många år före 1890, då mormonkyrkan avsvor detsamma. Curt Wallis i en uppsats i Nordisk tidskrift 1888 säger, att 10 % av befolkningen levde polygamiskt. Och naturligtvis leva ännu några gamla gubbar i polygama äktenskap. Men mormonerna förneka själva bestämt, att sådana ingåtts efter 1890. Motsatsen har icke

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 60. 5

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.

(Forts.)

vårt ämbetsverk för mormonismens bekämpande, pastor Åslev, kunnat visa inför utskottet. Som exempel på, att månggifte numera inte spelar någon roll i den mormonska förkunnelsen, kan nämnas, att i handlingarna rörande en utvisning finnes som vittne en kvinna, som varit svensk mormon i 40 år och säger sig aldrig hört talas om något månggifte. I ett annat fall förekommer en amerikansk mormon, som säger sig höra hemma i en stad med 10,000 invånare, varav en mycket ålderstigen polygamist, vilken — föreställer jag mig — lämpligen torde ha kunnat tjänstgöra som varnande exempel.

Det kan ju i detta sammanhang förtjäna antecknas, att år 1893, medan stridigheterna om månggifte i Utah fortfarande pågingo, skrev professor Westermarck i Det mänskliga äktenskapets historia: »Även där månggifte är tillåtet av lag eller sed, förekommer det ingalunda så allmänt som man ofta antager. Nästan överallt är det inskränkt till minoriteten av folket, medan det stora flertalet lever i monogami.» Om Utah i detta hänseende skulle utgjort något undantag, skulle den framstående sociologen säkerligen ha anmärkt detta.

Månggifte i Utah tillhör kulturhistorien, men alls icke den praktiska politiken, vare sig i Amerika eller än mindre hos oss. Inte lära väl motionärerna vilja påstå, att det är svenska riksdagens skyldighet att stöta på regeringen i U. S. A. därom, att den bör upplösa de före 1890 ingångna polygama äktenskap, med avseende på vilka lagen givit dispens, såvitt man nu inte helt enkelt ser genom fingrarna med dem?

Man har så ivrigt tuggat på berättelserna om det månggifte, som varit i Utah, att man glömt undersöka, om för närvarande överhuvud taget finnas några förutsättningar för månggifte därstädes. Betecknande för naiviteten i den antimormonska agitationen är det, att när jag till en mycket omtalad kännare av mormonismens historia — jag menar nu självfallet icke herr Åslev — ställde några befolkningsstatistiska frågor beträffande nämnda förutsättningar, svarade han, att »det hade han aldrig tänkt på». Detta svar bekräftar endast riktigheten av professor Lundells varning en gång mot ensidig bildning. »Till och med professorer kunna vara rysligt okunniga», sade nämligen professor Lundell.

Vem som helst förstår ju, att om månggifte från mannens sida skall kunna praktiseras i större skala, förutsätter detta i de kraftiga årgångarna av befolkningen ett ansenligt överskott av kvinnor. Det är just denna förutsättning som fattas i Utah, jag borde kanske till herr Lindmans upplysning starkt kursivera *numera*, om den nämligen någonsin funnits. Denna stat är det kvinnofattigaste land, som Statistiska centralbyrån i Stockholm känner till i hela världen, detta enligt mig tillhandakommen uppgift, som tyvärr begärts för sent för att kunna användas i utskottets utlåtande. Under det Norge har siffran 1,076 kvinnor per 1,000 män och vi själva 1,046, kommer Förenta staterna i sin helhet med siffran 943, Australien med 926 och sist staten Utah i

U. S. A. med siffran 896. Delar man in Utahs kraftiga befolkningsårgångar, 15—50 år, i femårsgrupper, så befines i *varje* sådan mannen övertaliga med från 200 till 6,000 personer. Tager man alla dessa årgångar som en helhet, så får man enligt min räkning siffran 850 kvinnkön per 1,000 mankön, d. v. s. att till förfogande för varje tiotal mankön stå endast $8\frac{1}{2}$ kvinna. Att under sådana förhållanden kvinnorna i Utah skola vara *allmänt* eftersträfvade — inte bara av ett förmöget fåtal, såsom motionen framhåller att det sker i Turkiet och Japan och som inte tycks ha motionärernas skarpare ogillande — är ju alldeles solklart, men hur det skall kunna bli några *allmänna* månggiften från mannens sida i ett land, där 3 män på 20 icke kunna få någon kvinna alls, det övergår verkligen mitt förstånd. Snarare förefaller det, att om en stackars kari, som inte vore alltför befäst i sin dygd — och sådana finns det ju bland oss — komme till Utah, han skulle riskera att bli indragen i ett polyandriskt äktenskap: en kvinna, flera män. Men man får väl hoppas, att representanten för det starkare könet inte fölle för frestelsen.

Uppriktigt talat, synes den stora kvinnliga övertaligheten i Sverige skapa mycket större förutsättningar för någon form av månggifte hos oss än vad förhållandet kan vara i det kvinnofattiga Utah. Detta land har mycket långt kvar till den normala tillgången på kvinnor. Först sedan vägen slagit över åt andra sidan, skulle det väl kunna bli tal om chanser för något allmänna månggifte.

Men, säger man, befolkningens sammansättning må vara vilken som helst — folk kan ju leva sexuellt inkorrekt och låta bli att gifta sig eller en gift part leva inkorrekt med en ogift. Naturligtvis. Men denna antagna möjlighet blir ju inte alls, vad man i antimormonagitationen menar med månggifte, utan närmar sig en allas bebländelse med alla, för vilken jag ännu icke hört mormonerna beskyllas.

Att emellertid det sedliga tillståndet över huvud taget i Utah måste vara bättre än hos oss bevisas av flera omständigheter.

Först och främst ha vi då den tidiga äktenskapsåldern och den höga procentatsen gifta i alla åldrar över 15 år inom bägge könen. Om månggifte verkligen florerade på det hemliga sätt, som reservanterna insinuera: att en gift man visserligen hade blott *en* lagligt vigd hustru och för resten konkubiner, så skulle ju den officiellt registrerade procenten gifta kvinnor vara mycket låg, medan det vimlade av officiellt ogifta kvinnor. Och i alla händelser skulle, då det finns en hög procentats gifta män, det behövas ett kvinnligt överskott i de kraftiga årgångarna. Men så är ju alls icke fallet. Inom *bägge* könen äro de officiellt noterade äktenskapen i vart fall procentiskt vida talrikare än hos oss. Utah är gent emot oss föregångslandet, dit motionärerna borde resa för att taga reda på, hur det kan vara ekonomiskt möjligt — ty det är naturligtvis en ekonomisk fråga — att deras kvinnor i åldern 15—20 år ha 8,4 % gifta mot hos oss 1,11, i åldern 20—25

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

Ang. utvisande av utländska mormonagenter m. m. (Forts.)

år 52,4 % gifta mot hos oss 19,61, i åldern 25—35 år 82½ % gifta mot hos oss 47,86 % för 25—30-åren och 63,42 % för 30—35-åren, i åldern 35—45 år 86 % gifta mot hos oss 69,29 % i åldern 35—40 och 69,98 % i åldern 40—45 år o. s. v. Även för mankötet är procent-siffrorna för gifta lika vackra. De förete visst inte bilden av ett fåtal karlar, som plocka för sig all kvinnlig fågring och all kvinnlig arbetskraft till ett fåtal harem. Men de visa, att männen i Utah äro nog lyckliga att kunna gifta sig i tidiga monogama äktenskap i långt högre grad än vi. Redan i åldern 15—20 år, som ju vid denna frågas bedömande spelar en ringa roll, har Utah en obetydligt högre procentsiffra gifta män, men alldeles särskilt vacker är deras siffra för 20—25 års åldern — den ålder, då frestelsen och risken för unge män att anlita prostitutionen måhända äro störst. Den åsyftade siffran är 22 per 100 mot hos oss 6,76. I åldern 25—35 år är Utahs siffra 61,7 % mot hos oss 37,54 för 25—30-åren och 62,40 för 30—35. I 35—45 åren är Utahs siffra 81,1 mot hos oss 73,69 för 35—40 och 78,75 för 40—45-åren, o. s. v. För samtliga levnadsåldrar över 65 år har Utah nästan precis samma procentsiffra gifta män som vi för samtliga åldrar över 50 år eller 71,4 mot 71,6. Totalantalet gifta män, resp. kvinnor i Utah rör sig omkring 70,000, och siffrorna för de bägge könen skilja sig föga åt, så att där finns icke något rum för praktiserande av polygama tendenser. Av hela befolkningen över 15 år utgöra de gifta 54 % män och 61 % kvinnor, vilket föga skiljer sig från Förenta staternas genomsnitt. Det 7 % högre procenttalet gifta kvinnor är ju inte mer än, som förklarar av kvinnornas lägre absoluta tal.

För att fullständiga bilden skall jag icke underlåta nämna, att de ogifta kvinnorna i Utah i de kraftiga årgångarna verkligen utgöra ett antal motsvarande $\frac{1}{4}$ à $\frac{1}{2}$ per varje gift karl; men det förefaller, som om denna ringa utsikt för de osedliga karlarna att skaffa sig »något bredvid» icke heller kan vara tillräcklig basis för ett allmännare månggifte eller ens konkubinät.

Jag behöver väl icke säga, att hos oss antalet ogifta kvinnor i de kraftigare årgångarna är procentiskt så mycket större än i Utah, att här räcker det till mer än $1\frac{1}{2}$ ogift kvinna till varje gift karl. De statistiska möjligheterna för konkubinät äro sålunda 3 à 4 gånger större hos oss än i Utah.

Äktenskapsförhållandena i Utah — vilka starkt påverkas av uppfattningen om äktenskapet som religiös plikt, vadan en ungkarl anses som en mycket dålig varelse — dessa förhållanden översensstämma som sagt i stort med det nordamerikanska genomsnittet. Och att detta är bättre än förhållandena hos oss framgår — förutom av vad jag redan yttrat — av bland annat uppgiften i 1910 års folkräkningsstatistik, att de gifta kvinnorna i åldern 15—45 år utgöra av hela befolkningen hos oss 87,3 per tusen, men i Förenta staterna 129,9.

Under sådana omständigheter som de jag här antytt är det svårt för mig att inse, att för hela motionen finns någon som helst

saklig grund. Som motiv för densamma ser jag endast odium theologicum — möjligen uppblandad med en liten nypa allmän högerfanatism. Man vill övertala oss att ta parti i de nordamerikanska sekternas jakt efter själar. Det är endast i stil härmed, att man förmått regeringen att som officiell mormonbekämpare engagera en fanatisk och okunnig Augustanakolportör.

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.

(Forts.)

Detta om de nuvarande förhållandena i Utah, sedda i statistikens ljus. Man får av siffrorna minst sagt en förnimmelse, att den lagstiftande församlingen i Utah knappast torde besväräs av diskussioner om sjunkande äktenskapsfrekvens.

Polygamin i Utah är ett sedan många år utdöende missförhållande — något, som är mer än man kan säga om *våra* gamla, praktiga, solida missförhållanden, som aldrig dö. Men, säga nu antimormonfanatikerna, det må vara gott och väl, om mormonerna inte nu praktisera månggifvet — de ha det i alla fall kvar i sin religion, och en vacker dag ta de upp det igen. Jag tycker verkligen, att vi kunde låta framtiden sköta den saken. *Nu* kunde vi se på förhållandena rent mänskligt och glädjas, om mormonernas goda leverne är bättre än deras dåliga lära. Hur många är det icke till äventyrs bland oss själva, som med blygsel borde bekänna, att vårt dåliga leverne är sämre än vår goda lära?

För resten är det ju inte skäl att vi förhäva oss. Vår vitt utbredda prostitution — icke minst den inomäktenskapliga; jag syftar nu på alla äktenskap ingångna utan kärlek — är en skamfläck för en nation med påstådd hög kultur. Våra många oäkta barn och särskilt deras höga dödlighet göra minst sagt ingen människa glad. Det vällevnadsbegär, som hindrar mängen ung man, som kunde gifta sig tidigt, att göra detta, är heller ingen prydnad för nationen. Mycket annat att förtiga.

Härmed skulle jag kunna anse mig ha sagt det väsentligaste jag ville säga. Men jag kan icke lämna ämnet utan några ord om orsakerna till detta månggifte, som — även sedan det väsentligen upphört — utgör en källa till motionärernas sedliga harm. Dessa orsaker hava varit många. Motionärerna och reservanterna snudda vid en, som torde varit den viktigaste: den nationalekonomiska. Om denna sida av saken säger Wallis i sin uppsats i Nordisk tidskrift:

»Ändå starkare torde emellertid andra skäl, som av mormonerna aldrig anföras, hava verkat, nämligen de ekonomiska. Om det är något, som är värt pengar i ett land, som håller på att uppodlas och som lönar odlarens möda, så är det det personliga arbetet, såväl mannens som kvinnans, för såvitt det är dugligt till odlingsarbetet, alltså i första rummet kroppsarbetet. Överallt i Amerika har detta arbete större värde än i gamla världen, och ju längre man kommer åt väster och ju mindre staten är utvecklad, desto mera betalas för arbetet. I denna tidigt sig utvecklande mormonstat var arbetet något i hög grad värdefullt; resultaten av detsamma voro lätt omsatta i stora penningssummor, och när nu i mormonfamiljerna dessa värdefulla arbetskrafter så lätt kunde

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

åstadkommas genom förökad nativitet, var det en ekonomisk fördel för varje familjefader att hava större antal barn för såvitt han kunde försörja dem under deras improduktiva tid. Denna var kort, och tidigt fördes både mormogossen och flickan in i det produktiva arbetet, ej blott av religiösa utan även av ekonomiska skäl. Men särskilt var fördelaktigt att hava många söner, ty enligt amerikansk lag, vilken började gälla så snart Utah blivit amerikanskt territorium, ägde varje amerikansk man vid 21 års ålder att av det s. k. nationslandet (national land) få köpa 160 acres å 1 dollar 25 cents för varje acre, och att för detta billiga pris erhålla en så odlingsbar och värdefull mark som Utahs, var en ekonomisk fördel, som varje familjefader lätt insåg.»

Man kan till detta lägga, att framtidens historieskrivare, som torde komma att se på denna sak lidelsefriare än vi, vilka stå händelserna alltför nära i tiden, säkerligen lika litet skola uttrycka någon förvåning över, att tillgången på land i Amerika kan ha haft någon inverkan på månggifvet i Utah, som vad vi förvåna oss över, att tillgången på livsmedel över huvud övar inverkan på äktenskapsfrekvensen.

På tal om allt detta kan jag icke, hur hädiskt det än kan skorra i mångas öron, underlåta att ge uttryck åt en till visshet gränsande förmodan, att även under den period, då 10 % av befolkningen levde polygamiskt, det sedliga allmäntillståndet i Utah — efter sin tids förhållanden — måtte varit synnerligen gott. Och jag vill tillägga, att man väl ändock är skyldig att bedöma ett samhälle efter majoritetens, icke minoritetens sedliga halt. Men jag medger, att man för att komma till den meningen måste något emancipera sig från den rätt gängse vanföreställningen, som varit och är så många människors och särskilt kvinnors olycka, nämligen att könssedligheten ensam — eller nästan ensam — bör vara bestämmande för omdömet om en individs och ett samhälles sedliga halt. Jag finner hos Wallis följande uttalande:

»Ett annat karaktäristiskt drag för det utvecklade mormon-samhället är dess omvårdnad om de fattiga. Det är klart, att huru mycket än mormonerna av sina samhällsmedlemmar, såväl manliga som kvinnliga, begära ett ihärdigt arbete och predika detsamma såsom nödvändig betingelse för himmelrikets erhållande, det dock icke kan undgås, att ett antal av samhällsmedlemmarna måste lida brist till följd av oduglighet till arbete, till följd av sjukdom och ålderdomssvaghet. Till mormonismens egendomligheter — och det är, vill jag inskjuta, just egendomligheter, som vi i Europa icke i så hög grad göra oss skyldiga till — »höra de vitt gående plikter, som samhället anser sig äga emot dessa arbetsodugliga och som uppfyllas så väl, att mormonen med berättigad stolthet kan påpeka, att i hans samhälle aldrig någon fattig existerat, utan att var och en har sin fulla bärning. Den, som icke har det genom sitt arbete, har det genom de övriga samhällsmedlemmarnas försorg; och en ej ringa del av de skatter, vilka

utskrivs av detta prästvælde, utgå till underhåll av de icke arbetsföra och ålderstigna.»

I hjärt kontrast till detta yttrande står ett annat, som en norsk sjömanspräst, som för övrigt varit borta i Utah och misslyckats att omvända mormoner, samtidigt faller i en även till svenska översatt bok. Där heter det i sammandrag, att mormonerna äro blottade på all kristlig moral. De vanvärda sina fattiga och sjuka, ha inga sjukhus eller några som helst välgörenhetsinrättningar. Det ha de inte råd till, ty alla deras pengar gå till profetens privata kassa. Man torde ursäktas mig, att jag av de två samtida besökarna tror mera på den opartiske läkaren än på den partiske prästen, som förgäves sökt övertyga mormonerna om deras religions oriktighet och därför torde haft svårt att ge dem det erkännande de möjligen förtjänat.

Och vidare säger Wallis:

»Om man resumerar allt det föregående finner man, att mormonernas samhälle utgör en av de mest väldisciplinerade theokratier, som någonsin existerat. Det är en theokrati, som i sin lära inblandar, synnerligt lyckligt, sociala och ekonomiska element, vilka i hög grad tilltalat dess underhavandes skaplyne och som gjort, att det av dessa grundsatser karakteriserade samhället i många hänseenden kunnat framställas såsom en lycklig kontrast emot de civiliserade samhällena. Den väsentliga kontrast, som i det hänseendet uppkommit, har bestått däri, att genom användande av den religiösa fanatismen åstadkommits ett intensivt arbete, och att man använt en del av detta arbete till att från samhället fjärna det, som annars utgör de civiliserade samhällenas förbannelser: prostitutionen, dryckenskapen, proletariatet. Men allt detta har vunnits genom att införa ett vælde, som gjort mormonsamhället till en stat i staten, och det är uppenbart, att amerikanerna lika litet nu som den tiden, då mormonerna slogo sig ned i Ohio, Missouri och Illinois, kunna vara belättna med ett sådant sakernas skick.»

Detta skrevs 1888. Några få år därefter var Utah, efter att ha kapitulerat i månggiftesfrågan, införlivat som stat i Förenta staterna. Och mormonernas tankar på att bilda en stat i staten eller än mer ett världsherravælde skrinlades.

I det från Wallis citerade ger han, som det hördes, Utah det vackra betyget, att där ej finnas dryckenskap, prostitution och proletariat. Något torde förhållandena ha ändrats sedan dess, sedan på grund av invandringen av främlingar mormonerna sjunkit ned till cirka $\frac{2}{3}$ av folkstocken. I fråga om prostitutionen äro uppgifterna något olika. Wallis såg ingen, och professor Lundström i Uppsala tror inte, att någon sådan finnes där. Endast pastor Åslev, som nyss kommit därifrån, vet både, att sådan finnes och att inkomsten går till mormonkyrkans ledande män. Det senare torde väl få inräknas bland de små älskvärda misstag, var till en from man stundom gör sig skyldig, men som väl får ursäktas, när de ske ad majorem Dei gloriam. Verkligheten torde

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

vara, att prostitutionen hör till de kulturens välsignelser, som kommit till Utah med järnvägen — liksom brännvinet kommer med missionsskeppen till hedningarna.

Reservanterna ropa nu på snabb expedition av mormonagenterna, ty den stackars pastor Åslev räcker inte till att motarbeta dem. »Vad förmår väl en ensam man!» heter det med ett patos, som verkligen är pengar värt. Nå men, vill jag fråga, de 3,000 prästerna, som skulle vara bildningens utposter i mörko lande? Skola de inte göra någon nytta? Eller skola de bara dra sin spader, tära sin tuting och vända på fjärdingen? Eller, som pastor, Åslev säger (själv numera en av dem): »Medan den himmelske husbondens tjänare sova, så dessa ovänner (mormonerna) med iver sitt ogräs uti Herrens åker».

Utskottet har betonat — till äventyrs kunde det skett kraftigare — att frågan om mormonismens motarbetande och om utvandringen i sin helhet är en fråga om bildning och bröd. Jag skall sluta med att just med avseende på bildningens betydelse citera ett par uttalanden. Först något ur J. Stadlings mot mormonerna delvis ganska hätska broskyr »Vad jag hörde och såg i mormonernas Zion», Stockholm 1884: Där heter det bland annat:

» — — — Det är från de förtryckta och okunniga massorna i Europa, som mormonismen rekryteras. Men despotism, huru neslig den än må vara, är bättre än anarki, och det kan icke nekas, att mormonismen utfört ett storverk genom att förvandla en öken till ett blomstrande territorium med en befolkning av nära 200,000, om man inberäknar åtskilliga mormonnybyggen inom angränsande territorier. Likaledes är det visst, att den stora massan mormonor, som uppriktigt och i stillhet tro på sin religion och sina ledares gudomliga myndighet, leva ett fredligt liv. En stor dygd hos mormonismen är, att den predikar arbetsamhet och ordning som en religiös plikt.

Mormonerna äro redan söndrade i tvänne klasser: de bigotta och liberala. De förra hålla strängt på månggifte och ville utdriva hedningarna ur territoriet, om de kunde. (Mormonerna äro, vill jag inskjuta, nog älskvärda att kalla oss andra för hedningar, men det tycker jag spelar rakt ingen roll.) Deras inflytande är i avtagande, under det de liberalas är i tilltagande. Vidskepelse och djurisk lusta äro de förras allierade. Järnvägar, tidningar och bildning sälla sig alltjämt till de senares leder. Dessa äro framgångsrikare missionärer än predikanter och verksammare krafter än lagstadganden...»

Medan jag har Stadlings broskyr uppslagen, vill jag mera i förbigående citera ett yttrande om förföljelserna mot mormonerna: »Om», säger han, »uthärdandet av svåra lidanden för en religions skull vore ett avgörande bevis för dess sanning skulle mormonismen kunna göra anspråk på att vara den sanna religionen. En diger volym skulle kunna fullskrivas av skildringar över de lidanden, som mormonerna utstodo i Missouri och Illinois och under färderna till Utah.»

På ett annat ställe skriver han i fråga om bildningens betydelse:

»Det gives enligt mitt förmenande ett radikalmedel mot mormonismen såväl som mot varje annan form av religiös fanatism och vidskepelse, vare sig i Utah eller annorstädes, och det är en sund folkupplysning. Om Förenta staternas regering upprättade folkskolor i Utah» — det har ju sedan inträffat, vill jag tillägga — »sände dit dugliga lärare och tvingade föräldrarna att hålla sina barn i skolorna, skulle mormonismens galenskaper snart försvinna från Amerikas fria jord. Folkundervisningen i de allmänna skolorna borde bli obligatorisk över hela landet. Detta skulle även bli det kraftigaste medel mot katolicismens inflytande.» (Det framgår egentligen icke av sammanhanget, vad författaren har för horn i sidan till katolicismen.) »Likaledes borde något göras för att upplysa massorna i vårt land om mormonismens ohyggligheter och bedrägerier. Det är både sorg och skam, att så stor okunnighet råder bland vår allmoge, att det ens är möjligt att vinna proselyter för mormonismen.»

Vi se ju här, hur denna ingalunda blida motståndare förordar upplysning, men visst inte förföljelse.

Och Wallis slutar sin uppsats i Nordisk tidskrift sålunda:

»Det är slutligen uppenbart, att det just ej talar till förmån för de engelska och skandinaviska rasernas folkbildning, att de utgjort en så god jordmån för mormonernas omvändelsearbete. Att den engelska folkbildningen ej står högt, äro engelsmännen själva villiga att erkänna och strävsamma att råda bot för; att den svenska folkbildningen ej skulle stå högt, det torde däremot vi vara mindre benägna att medgiva. Men det är så mycket som talar för, att denna folkbildning vi berömma oss av, är mera skenbar än verklig, att även vi borde känna oss manade att göra allt för att öka densamma.»

»Mormonernas historia», säger han till sist, »är en historia om ett prästvälde under nittonde seklet. Många prästvälden hava forntidens folk sett, och i deras utvecklingsskede voro de naturliga företeelser. Att det nittonde århundradet efter Kristi födelse skulle bjuda på ett nytt exempel av samma art, och att detta välde medlemmar skulle vara av engelsk och skandinavisk ras, det var något som i början av seklet de flesta väl skulle varit benägna att betvivla. Men ännu bär människornas historia myoförutsett i sitt sköte, och mormonismen har visat, att icke ens inom dessa raser den religiösa mysticismen spelat ut sin roll som uppbyggare av statsamhällets former.»

Märk väl, att denna naturvetenskapligt bildade skildrare talar här om »den religiösa mysticismen», han talar icke om exempelvis »bedragaren Josef Smith».

* * *

Förvisso kan det, herr talman, uppvisas många underligheter av måhända för många delvis stötande art i mormonernas religion.

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.

(Forts.)

Men man må betänka, att läran startats av okunniga farmare, som får antagas ha gjort så gott de kunnat; och huvudsaken är, att den tillfredsställt dessa enkla människor själva, vilkas flertal i en antimormonbroskyr visserligen kallas »enfaldigt», men samtidigt »fromt, fredligt, arbetsamt och gästvänligt». När Josef Smith först publicerade sina uppenbarelser i sin enkla farmarkoja, hade han ännu inte hunnit att få färdig någon teologisk fakultet att sätta form på det hela, och själv levde han ju i den lyckligaste okunnighet om både Uppsala och Lund.

Nu säga reservanterna, om jag fattat dem rätt, att ingen förmenar mormonerna att tro vad de vilja, men därav skulle icke följa rätt för dem att agitera för sina läror. Jag ber att få protestera mot en sådan tankegång, som strider mot religionsfrihetens abc. Rätten att tro vad jag vill är naturligtvis ingenting värd, om icke självklart därmed sammanhänger rätten att tala om för mina medmänniskor de sanningar, jag tror mig ha kommit till.

Jag vill icke vara med om att förfölja folk, vilkas läror jag icke gillar, eller hindra dem att draga till sig anhängare. Detta i synnerhet, om det är fråga om enkla, okonstlade, hederliga och nyktra människor, som odla sin jord, gifta sig tidigt, försörja sig ordentligt och inte begära mer än att få vara i fred och att få bli saliga på sin tro. Nu hör jag någon säga, att det ju inte alls är fråga om dessa hemmavarande mormoner i Utah, utan om deras missionärer här i landet. Det är dessa man vill expediera hastigt härifrån. För den, som så säger, vill jag endast påpeka den självklara sanningen, att de hemmavarande naturligtvis kränkas, om man kränker deras ombud.

I rättvisans, ridderlighetens och religionsfrihetens namn yrkar jag, herr talman, avslag på motionen och bifall till utskottets utlåtande.

Herr Lindman: Herr talman! Jag ber till att börja med att få lyckönska den siste ärade talaren till det intressanta föredrag, som han hopskrivit och hållit för oss här i kammaren. Jag tror det är sällan, som en talare lyckas att som han fångsla kammarens uppmärksamhet under tre kvarts timme vid denna sena timma. Men om nu också detta föredrag varit synnerligen intressant och många saker däri varit roande att höra, kan jag icke neka till, att det synes mig dock, som om herr Tengdahl, när han skildrade förhållandena i Utah och de lyckliga omständigheter, under vilka mormonerna leva, nästan talade som en mormonapostel gör, när han söker att få folk till Utah. Jag vet verkligen icke, om en mormonapostel skulle kunna använda mera lysande färger eller framställa förhållandena i en vackrare dager än herr Tengdahl gjorde. Men då förvånar det mig verkligen, att herr Tengdahl skrivit under det betänkande från utskottet, i vilket det heter, att utskottet är ense med motionärerna, att mormonernas propaganda förtjänar att uppmärksammas från statsmakternas sida, ehuru utskottet icke anser skäl att ingripa på sätt motionärerna föreslagit.

Om förhållandena äro så lyckliga, varför skall man då genom upplysning motarbeta mormonerna? Vore det icke bättre, att man upplyste om, att i Utah är det utmärkt bra ställt och att mormonerna äro utmärkt bra människor, så att vi kunde ju bliva mormoner litet var, ty något fel är det ju icke att vara mormon? Men jag tycker att detta strider mot vad utskottet säger, och att sålunda utskottets uppfattning och den skildring, som herr Tengdahl nyss givit, strida mot varandra.

*Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.*

(Forts.)

Nu är det icke fråga om någon religionsförföljelse, åtminstone har jag icke syftat ditåt, utan jag har trott och tror fortfarande, att det icke är bra, att dessa utländska undersåtar få bedriva en propaganda, som utan tvivel syftar till att få folk att emigrera till främmande land. Då vi motarbeta emigrationen på andra håll, anser jag det vara riktigt och naturligt att vi också göra något sådant i detta fall. Jag vet visserligen, att man från utskottets sida säger, att det är icke bevisat, att någon emigrantvärning från mormonernas sida äger rum, men jag tror, att de skäl, som från andra håll framförts såsom bevis för att en sådan emigration främjas genom mormonagenter, äro riktiga.

Vidare kan ju icke mormonernas lära om månggifte vara tilltalande. Det säges av herr Tengdahl, att månggifte tillhör det förflutna, att det tillhör historien. Men jag undrar, om herr Tengdahl har rätt i denna uppfattning. Utskottet citerar ett manifest, som utfärdades av mormonpresidenten Woodruff i Utah 1890, däri han tog avstånd från dogmen om månggifte, och vidare har utskottet anfört åtskilliga uttalanden ur professor Meyers synnerligen intressanta bok. Den fanns icke, då jag skrev min motion, åtminstone har den kommit i mina händer först sedan jag skrivit motionen. Ur detta arbete anföres följande citat av utskottet: »Kyrkan uppskjuter förverkligandet av sitt ideal — ty detta är för densamma polygamin — till en fjärran framtid liksom judarna det messianska rikets upprättande.» Citatet är, som sagt, hämtat ur Eduard Meyers arbete förande det manifest, som utfärdades av presidenten Woodruff. Det förhåller sig härmed på följande sätt. Om vi gå litet längre tillbaka i mormonismens historia, så påträffa vi Josef Smith, mormonismens grundläggare, som var en mycket rå och obildad man; men det hör icke hit. Bland andra saker, som hände honom, var, att han fick uppenbarelser — icke mindre än ett hundratal — under den tid, han stod i spetsen för mormonkyrkan. Bland dessa uppenbarelser var en, som rörde månggifte, varmed skulle följa salighet o. s. v. Men han vågade icke tala om detta utan höll det hemligt i motsats till vad som var fallet med andra hans uppenbarelser. Det var först en efterträdare, som tio år efteråt kungjorde denna uppenbarelse, som Josef Smith skulle fått tio år förut. Nu inträffade emellertid det, att den amerikanska förbundsregeringen i Washington ogillade månggifte och utfärdade lagar däremot. Utah ville gärna förvandlas från territorium till stat, varmed stora fördelar voro förbundna, och därigenom tvingades mormonernas ledare att utfärda det manifest,

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.

(Forts.)

Men därmed, mina herrar, följer icke, att de uppgivit månggifvet såsom ingående i deras religion. Där finnes månggifvet kvar. Det tror jag är bevisat av de uppgifter, som finnas, och som även av Meyer anföras och som också citerats av herr Tengdahl och utskottet. Det förhöll sig så, att mormonerna icke fingo rösta, om de icke underskreve en förbindelse, riktad mot månggifvet. Det var för att erhålla denna förmån, som eftersträvades i Utah som på andra håll, som man skrev under. Men man har icke ändrat sin uppfattning rörande månggifvet inom mormonkyrkan, utan man har gjort dessa medgivanden endast för att få dessa medborgerliga rättigheter. Detta var år 1890, men år 1904, sålunda 14 år efteråt, fällde den dåvarande — jag vet icke om han finnes ännu, därför säger jag den dåvarande — mormonpresidenten det yttrandet, att varje man av någon betydelse bland mormonerna hade haft mer än en hustru. Det var ett yttrande, som fälldes av honom, och som väl får tillerkännas rätt mycket vitsord. Naturligtvis kan man icke fästa så mycket avseende vid den omständigheten, att efter 1890 mormoner hade sådana hustrur, som de haft före denna tid, men jag tror, att på grund av de uppgifter, som hämtats ur många tillförlitliga källor, man måste anse, att sådant månggifte ännu förekommer och att det i varje fall ingår i deras religion. Och för en mormon står religionen högre än statens lagar. Månggifvet är en hörnsten i deras religion och är grundad på deras uppenbarelse, som vi funnit.

Jag har icke trott, att det skulle vara lämpligt att inom vårt land predikades läror, som dock gå ut på detta månggifte. Herr Tengdahl anförde en statistik, som jag icke känner, om befolkningsförhållandena i Utah, varav skulle framgå, att männens antal bildade ett överskott i förhållande till kvinnornas. Jag undrar, om icke herr Tengdahl härav skulle kunna draga den slusatsen, att det är icke minst av denna grund mormonerna skicka ut agenter för att förvärva kvinnor, då sådana icke finnas i tillräckligt antal i Utah.

Men ett ord beträffande deras verksamhet med hänsyn till emigrationen! Det är ju en viktig fråga, om denna verksamhet främjar emigration eller icke. Utskottet anser, att en verksamhet, som innebär öppen eller förtäckt emigrationsvärkning bör motarbetas. Men utskottet vill icke lösrycka frågan om motarbetande av mormonernas emigrantvärkning ur sitt sammanhang med frågan om åtgärder mot emigrationen och emigrationsagenters verksamhet i allmänhet. Ja, det är så vanligt, det är vad man alltid gör, när det är något, som man tycker är otrevligt att befatta sig med, att man hänvisar på en pågående utredning och säger, att man icke vill lösrycka den förevarande frågan ur sitt sammanhang med något annat. Detta sammanhänger med det svenska utrednings- och kommittéväsendet. Naturligtvis är det för att komma ifrån denna historia om mormonernas emigrantvärkning, som utskottet vill, att saken skall skjutas upp och tagas i annat sammanhang; då slippa vi att tänka på saken eller nu taga hand om den. Men

beträffande emigrantvärvningen få vi väl fästa något avseende vid den undersökning, som kallas emigrationsutredningen, som är ett synnerligen allvarligt och grundligt arbete, gjort under goda förutsättningar att få fram en bild av förhållandena. I denna utredning ha också sammanförts en del uppgifter om emigrationen, som hämtats från mormonerna själva. Härav finner man, att emigrationen av mormoner 1907 uppgick till 104 personer, 1908 till 40 personer och 1909 till 80 personer. Men det är en annan tabell, som fäst min uppmärksamhet, och som angiver, att det i vårt land finnes icke mindre än fem »konferenser», som de kallas, nämligen i Stockholm, Göteborg, Skåne, Sundsvall och Norrköping. Dessa konferenser omfatta tillsammans 25 »grenar», d. v. s. 25 underavdelningar och enligt emigrationsutredningens uppgift funnos 1909 i dessa konferenser icke mindre än tillsammans 70 missionärer, 130 äldste, 61 präster och 84 lärare och diakoner, sålunda tillsammans omkring 350 missionärer, lärare och andra tillhörande det lokala prästadömet. Nog har man väl rätt att ställa sig betänksam, då man ser en sådan siffra. Jag undrar, om någon tänkt på att det i vårt land finnes omkring 350 sådana missionärer och med dem likställda, tillhörande det lokala prästadömet. Det hade jag för min del icke trott, men när jag började studera frågan och läste detta, häpnade jag över, att så var fallet. Det är icke tilltalande, säger jag, att en sådan verksamhet kan fortgå och synes komma att fortgå kanske fullständigt obehindrat. Emigrationsutredningen har även samlat ihop en del uppgifter genom länsstyrelserna, och om man läser dem noga, så finner man, att det visserligen är svårt att fullt bevisa, att emigrantvärvning bedrivits på alla ställena, men det finnes i alla fall uppgifter, som tillräckligt tydligt angiva, att en sådan emigrantvärvning förekommit både på den ena och den andra platsen i vårt land. Där uppgives även att man har särskilda avtal med en viss ångbåtslinje för att överföra de skandinaviska mormonerna till Amerika. Professor Meyer, som med förkärlek citeras av utskottet, anför en annan sak som jag skall be att få omnämna. Han anför på en sida, som står mellan de citat, som utskottet återoppar, följande: »Missionärerna gå från hus till hus, utdela traktater och andra religiösa skrifter till tjänstflickorna och förmå dem att utvandra». Detta är ett uttalande av en författare, som utskottet fäst en stor vikt vid.

Jag skall nu icke länge upptaga kammarens tid — det är kanske mycket nog vad jag sagt redan, men jag skall be att få sluta med följande uttalande av emigrationsutredningen. Det säges, att det torde få anses fulltygat, »att av mormonsekten bedrivs en omfattande, energisk och synnerligen väl organiserad propaganda i Sverige samt att i denna propaganda bedrägliga syften och framställningar i så stor utsträckning göra sig gällande, att det synes vara i hög grad önskligt, att från det offentligas sida åtgärder kunde vidtagas för att från besvikenskap — stundom från fördärv — rädda de i regeln oskyldiga offren.»

Ja, man har talat mycket om, att detta skulle vinnas på upp-

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter n. m.

(Forts.)

lysningens väg, men det får vara mycken upplysning för att något skall kunna uträttas, när man besinnar, att det finnes ett stort antal mormonagenter, som arbeta åt motsatt håll.

Nu ber jag få säga, att jag i denna sak icke tagit någon hänsyn till den religiösa övertygelse, som mormonerna ha; den lämnar jag åsido och har icke haft för avsikt att röra vid. Men jag tillåter mig att åberopa, vad som står i Meyers arbete, nämligen att mormonismen bland de uppenbarade religionerna »är en bland de räste, ja kanske i intellektuellt hänseende den lägst stående».

Utskottet anser emellertid nu, att några kraftigare åtgärder icke böra vidtagas för att motarbeta denna propaganda, varför den sannolikt kommer att fortgå, ända till dess att utredningen i emigrationshänseende om några år kan komma att föreslå något, och utskottet vill icke ens vara med om att begära förslag av Kungl. Maj:t för att motarbeta denna propaganda, som utskottet dock självt anser det vara viktigt att övervaka och ägna uppmärksamhet åt. Missionärerna och prästerna skola fortfarande sprida sina läror bland vårt folk, de skola fortfarande uppbära tionde bland de för mormonismen vunna, ty, märk väl, mina herrar, att alla de, som vinnas för mormonismen, få betala tionde till prästvåldet i Utah. Enligt min uppfattning är detta icke något lyckligt förhållande.

Det är detta, jag velat påpeka i min motion, det är rätt och slätt vad jag önskar. Intet annat har åsyftats med motionen, och med ledning av vad jag studerat och läst kan jag icke annat än känna mig övertygad om, att det icke är lyckligt, att denna rörelse får fortgå obehindrat på det sätt, den gör. Det är därför jag ansett, att åtgärder borde vidtagas mot densamma, och det är därför jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Lundgren: Herr talman! Den siste ärade talaren framhöll bland annat, att mormonerna ännu icke uppgivit månggiftet. Jag skall med anledning därav anhålla att få göra några erinringar angående mormonkyrkans utveckling och dess nuvarande ställning i det amerikanska samhället.

Det är ju alldeles riktigt, som här har påpekats, att det var en tid, då mormonkyrkan var vad man kunde kalla en stat i staten, då den tack vare de primitiva samhällsförhållandena i Amerikas fjärran väster hade snart sagt obegränsade tillfällen att, som uttrycket lyder, leva sitt eget fria liv oberoende av det liv, som levdes utanför staten Utahs gränser, d. v. s. under formen av en kyrkostat med prästerligt allenarådande, ja, med makt hos de styrande över liv och död. Men sedan dess har mormonkyrkan genomgått många öden och skakningar, under vilka dess hierarkiska makt så småningom sönderkrossats. Jag tänker då först på det nordamerikanska frihetskriget, vilket som bekant, i hög grad bidrog att nedbryta de skrankor, som förefunnos mellan de olika staterna i Unionen och även beträffande Utah. Ännu svå-

rare blev det för mormonkyrkan att bibehålla sin isolering, sedan den väldiga järnväg, som förenar Stilla havet med Atlanten kommit till stånd. Med denna järnväg kom en ström av s. k. hedingar till Utah och med strömmen följde nya uppfattningar, nya seder och ny kultur. Det våldsamma undertryckandet av olika åskådningar och den hemliga rättskipningen med dess s. k. blodsförsoning, om vilken vi här blivit påmint, blevo mer och mer omöjliggjorda. Ordet blev fritt, affärlivet leddes in i nya banor, och själva de grundvalar, på vilka mormonhierarkien byggt sin verksamhet, började vackla. Mer och mer började man undertrycket av det nationella uppvaknandet i Amerika att kräva enhetlighet i lagstiftningen, och tack vare denna opinion tillkom också den nu gällande lagstiftningen mot månggifte, varigenom stadgades straff av ända till 5 års fängelse för polygami; sedan tillkommo ytterligare den s. k. Edmunds law av 1882 och Edmunds-Tucker act av år 1887, varom utskottsutlåtandet förmäler. På detta sätt sökte den amerikanska staten att skydda sig mot polygami. Det är vidare stadgat, att när unga, ensamma kvinnor anlända till Amerika och anhålla om tillträde, hålles det, innan tillstånd beviljas dem att landstiga, en noggrann undersökning i syfte att utröna, vart de ämna sig, om de skola resa till släktingar eller vänner eller antaga någon anställning, som kan vara opassande för deras ålder. Man vidtager sålunda åtgärder för att hindra sådana personer att falla i händerna på samvetslösa personer. Jag tror, att man tryggt kan påstå, att den amerikanska lagstiftningen mot månggifte står på samma ståndpunkt som Sveriges. Påståendet att kvinnor, som resa över till Utah och förena sig med mormonsamfundet, skulle falla offer för mormonska polygamister torde sålunda böra upptagas med en viss försiktighet.

*Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)*

Nu torde någon komma med den invändningen, att denna lagstiftning tillämpas icke som sig bör gent emot mormonerna. Utskottsreservanterna tyckas vilja göra gällande, att så är förhållandet. För min del kan jag icke dela den meningen. Det vore väl i det närmaste liktydigt med en förolämpning mot Amerikas förenta stater att påstå, att denna stat skulle tolerera polygami inom sina gränser; även om mormonismen, såsom här framhållits, står i jämbredd med eller till och med under muhamedanismen, så böra vi komma ihåg, att Nordamerikas förenta stater icke är något Turkiet. Påståendet att en handfull mormoner i våra dagar skulle kunna trotsa Amerikas lagstiftning hör till de uppenbara överdrifter, mot vilket det sunda förnuftet måste reagera. Lika överdrivet synes mig påståendet vara, att detta månggifte skulle kunna bedrivas i smyg därstädes i någon annan form än den av konkubinät, vilket dock icke som bekant är någon mormonsk egenhet. Jag har av de studier, som jag gjort i ämnet, fått den uppfattningen, att månggifte i Utah för närvarande är i långsamt utdöende och snart skall tillhöra historien. Det vore väl underligt, om så icke skulle vara, då man besinnar icke blott de medel, som Nordamerikas förenta stater har till sitt förfogande, då det

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

gäller att upprätthålla lagstiftningen, utan också den starka opinion, som står bakom denna lagstiftning och som på grund av mormonernas gamla försyndelser med synnerligen stor styrka vänt sig mot detta samfund. För någon tid sedan hade jag tillfälle att få samtala härom med amerikanske ministerns ställföreträdare i Stockholm. Han kunde icke på grund av sin härkomst från sydstaterna lämna några vidare meddelanden rörande mormonsamfundet, men trodde sig dock kunna säga, att mormonerna icke vore väl sedda i Amerika. Att så är förhållandet visar deras historia. På 1880-talet gick man inom vissa kretsar så långt, att man fordrade, att varje mormon skulle berövas sina medborgerliga rättigheter, antingen han var polygamist eller icke, att den amerikanske presidenten skulle utnämna ledamöterna i deras lagstiftande församling o. s. v. Vad hade man för syfte med detta? Jo, helt enkelt att tvinga mormonerna att utvandra från amerikanskt territorium, att rymma landet. Dessa syften kunde icke genomföras. Men det åvägabragtes en kompromiss. Mormonerna fingo stanna kvar i Unionen, men de måste avstå från sin månggiftespraxis. Detta skedde genom Wilford Woodruffs ryktbara manifest den 24 september 1890.

Frågan är alltså denna: tolerera Nordamerikas förenta stater polygami? Jag kan för min del icke besvara denna fråga annat än med nej, och det resultat till vilket jag i detta hänseende kommit har också blivit bestämmande för min uppfattning beträffande denna sak. Den amerikanska staten tål icke, — såsom också expresidenten Theodore Roosevelt intygat — polygami, den lagstiftar däremot, och den allmänna opinionen kräver lagens upprätthållande med stränghet. Därmed torde väl också frågan få vara praktiskt sett utagerad. Är det sedan så, att polygami i trots av lagen förekommer i Utah, så är detta en sak, som är mycket beklaglig, men detta förhållande duger icke som en motivering för en så pass radikal åtgärd som den, vilken den ärade motionären ifrågasatt.

Jag har även vid behandlingen av denna motion sökt att skaffa mig några upplysningar om hur svenskarna ha det i Utah, och jag tror jag vagar säga, att de påståenden, som hava gjorts om den hårda behandling de skulle få undergå där och det betryck, som skulle bli deras lott samt det bedrägeri för vilket de skulle bli utsatta, äro lindrigast sagt vad det nuvarande beträffar överdrivna. Jag hade för någon tid sedan tillfälle att tala med en svensk-amerikan, en professor vid statsuniversitetet i Salt-Lake City, vilken för tillfället var på besök här i landet. På tillfrågan, huruvida han kände till några berättelser om svenska flickor, som kommit till Utah och råkat i olycka, svarade han, att han icke kände till ett enda dylikt fall. Han lämnade också samma uppgift som jag sett hos professor Meyer, nämligen att månggifftet i Utah är i utdöende. Ja, han försäkrade till och med, att bland de yngre mormonerna hade en helt och hållet annan uppfattning i denna fråga börjat göra sig gällande. Han kunde

till och med tala om, att många av dessa hyste en stark avsmak för den månggiftespraxis, vilken deras fäder varit beredda att försvara med sitt blod. Sådan är ställningen där enligt vad jag hört uppgivas.

*Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.*

(Forts.)

Det är sant, som den siste ärade talaren framhöll, att mormonagitationen spelar en viss roll såsom emigrationsfaktor, men om så är förhållandet, så finnes det ju möjligheter att motverka en dylik agitation. Den makt, som Kungl. Maj:t redan äger, när det gäller att utvisa utlänningar ur riket, då statens väl det kräver, enligt vad jag kan finna, är tillräcklig att skydda staten för dylika skadliga inflytelser. Denna rätt har den Ståaaffska regeringen tillämpat så, att den utvisar sådana mormonagenter, vilka bevisligen gjort sig skyldiga till emigrantvärvning. Man kan ju också förutsätta, att mormoner, som tilläventyrs driva månggifteslära, skola bli utvisade av regeringen. På riksdagens bord ligger för närvarande utvisningslagen. Blir denna lag antagen, torde man kunna förutsätta, att dess 13 § är nog för att i tillämpningen tillvarataga statens intressen gent emot mormonpropagandan. Att överlämna detta åt Konungens befallningshavande i de olika länen och åt överståthållareämbetet synes mig varken behövt eller lämpligt. Utvisningslagen omnämner nämligen de kategorier mindervärdiga eller icke önskvärda individer, vilkas utvisning torde omhändertagas av Konungens befallningshavande i länen, och Konungens befallningshavandes rätt torde icke böra utsträckas längre än vad som föreslås i berörda lagförslag. Detta har också varit meningen hos de personer, som haft utarbetandet av denna utvisningslag om hand. De sakkunniga, som från början upprättat detta förslag, ha alls icke tänkt sig, att någon särskild bestämmelse behöfdes gent emot mormonagenterna. Lika litet tänkte den regering härpå, som satt vid styret här i landet, då de sakkunniga fingo sitt förslag färdigt. Den 31 mars 1911 blev nämligen förslaget remitterat till lagrådet av den regering, för vilken motionären, herr Lindman, var chef utan att någon erinran om behöfligheten av särskilda utvisningsbestämmelser beträffande mormonagenter gjorts. Ej heller har lagrådet funnit lämpligt föreslå särskilda bestämmelser i detta hänseende.

Inför dessa fakta kan man fråga: vad märkligt har skett sedan dess, då herr Lindman funnit lämpligt att i ärendet vända sig till riksdagen? Enligt utskottsmajoritetens mening har sedan dess ingenting tillkommit, som kunnat motivera dylika extra åtgärder som de nu ifrågasatta. Jag ber, herr talman, att på grund av vad jag anfört få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Welin: Blott några ögonblicks uppmärksamhet! Jag begärde ordet, då det av en föregående talares anförande syntes mig framgå, att hans uppfattning vore, att såväl motionären som reservanterna skulle vilja resa någon sorts religionsförföljelse här i landet. När jag talade om den sidan av saken, påpekade jag, att det finns en viss skillnad mellan att hylla en religion och agi-

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

tera för den, och jag tror jag sade med några ord, att det icke alltid är så lätt att härvidlag uppdraga gränsen. Emellertid tror jag, att den ärade talaren icke observerat, vad som står överst på sid. 18 i reservationen. Där står: »En i alla avseenden obunden religionsfrihet kan dock icke medgivnas av någon kulturstat.» En sådan måste ingripa mot t. ex. sådana företeelser, som på något sätt komma i strid med samhällets lagar och störa den medborgerliga ordningen. Det skulle förvåna mig i hög grad, om den ärade talaren icke gillade den restriktionen. Jag tror, att jag har pekat just på detta, och att jag har framhållit vad som behöver framhållas i den vägen. För övrigt ber jag att få hänvisa till den fortsatta framställningen å samma sida.

Vidare frågade utskottets ärade ordförande, var det står, att månggifte skulle vara ett salighetsmedel. Då ber jag att ur en av mormonernas böcker, Förbundets bok, få läsa upp två verser ur kap. 132, vilket kapitel just talar om månggifte och vad som sammanhänger med den saken. Där står följande: »Ty alla, som vilja hava välsignelse av mina händer, måste lyda den lag, som blivit given i och för den välsignelsen, samt de villkor, som bestämdes från världens grundläggning.» — »Och det nya och eviga förbundet instiftades för min härlighets fullhets skull, och den, som erhåller av denna fullhet, måste även lyda lagen; annars skall han varda fördömd, säger Herren Gud.»

Hela detta kapitel handlar, som sagt, endast om månggifte och om all den härlighet som följer därmed. Jag rekommenderar kapitlet till studium för dem, som vilja sätta sig in i den frågan.

Så vill jag säga bara några få ord till. Här har av samme talare påståtts, att icke reservanternas gjort någon skillnad mellan äktenskap före och efter 1890. Det är också någonting som tyder på, att icke den ärade talaren har observerat vad som skrivits, ty framställningen hos reservanternas går framför allt ut på att visa att efter 1890 förekommer, såvitt man kan döma av förhållandena, månggifte. Vidare sade samme talare med instämmande av herr Tengdahl, att Sverige behöver icke ingripa mot amerikanska samfundet. Det har väl ingen människa tänkt sig, att det skulle tillgå på detta sätt. Jag påpekade tydligt, och det framgick av det hela, att vi skola skydda våra svenska medborgare, män och kvinnor, mot det elände kunna de komma att råka ut för där ute. Sedan må amerikanerna och utahnerna göra vad de vilja i sina samfund; det lägga vi oss icke i. Vi göra endast vad vi äro skyldiga våra egna medborgare.

Det påstods, att vi skulle sila mygg och svälja kameler, om vi motarbetade just den mormonska utvandringen. Då vill jag med hänsyn till detta säga, att denna utvandring är ganska olik annan utvandring, därför att utvandrarne komma in i en hel del speciella förhållanden, som äro för dem skadliga, något som de undgå som utvandra uteslutande till de gamla staterna med övervägande svensk befolkning.

Så ett par ord med hänsyn till vad herr Tengdahl framhöll.

Herr Tengdahl gjorde ett mycket stort nummer av den utsträckning, vari månggifte skulle kunna förekomma i Utah, om det överhuvud taget förekom. Månggiftet skulle endast kunna förekomma i utomordentligt liten utsträckning, på grund av att det var så få kvinnor i jämförelse med männen. Det är väl ingen som påstår, att månggifte förekommer allmänt, åtminstone har jag icke sagt det och icke heller hört det påstås, men att månggifte verkligen förekommer är vad jag sökt framhålla. Det ringa antalet kvinnor mot män är ju inget absolut hinder mot månggifte, men det är ju klart, att detta förhindrar, att många skulle begagna sig därav. Jag är rädd för, att månggifte verkligen förekommer, och detta är tillräckligt skäl för mig att opponera mig emot sådant, som kan främja agitation för mormonläran här i vårt land.

Ja, herr Tengdahl framhöll, att det är ett ofantligt ringa antal kvinnor i Utah. Med hänsyn till detta vill jag säga: varpå beror det manne att det är så få kvinnor i Utah? Kanske just på månggiftet. Det är nämligen så, att kvinnor, som respektera sin kvinnlighet och sin ställning i äktenskapet, icke vilja giva sig till Utah. Svenska och andra kvinnor draga sig för att ge sig till ett land, där kvinnan är så förnedrad som i Utah. Det är därför icke att undra på, om det är så få kvinnor därstädes.

Till sist vill jag lämna en försäkran till herr Tengdahl, att författaren till motionen och författaren till reservationen icke alls är samma person.

Herr talman! Jag ber att få ytterligare yrka bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i stället till den av herr Welin m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Welin m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 73 ja mot 49 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Ang. utvisande
av utländska
mormonagen-
ter m. m.
(Forts.)

§ 16.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde fredagen den 14 innevarande månad komme att besvara herr Palmstiernas till honom framställda spörsmål rörande viss utredning beträffande tullsystemets verkningar.

§ 17.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en byggnad för vaktmästarbostäder vid naturhistoriska riksmuseets nybyggnad å Djurgårds-Frescati;

från särskilda utskottet nr 1:

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om understöd i vissa fall åt sådan värnpliktigs familj, som fullgör tjänstgöring till rikets försvar; samt

från jordbruksutskottet:

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till lantförsvaret av mark från förra häradsskrivarbostället Stora Vänsberg nr 1 i Värmlands län;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från den till kronopark avsatta delen av förra häradsskrivarbostället Viksjö nr 2 i Uppsala län;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av förra militiebostället Ryssvi nr 1 i Uppsala län;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra länsmansbostället Balingstaby nr 5 i Uppsala län;

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Åraslöv nr 15 i Kristianstads län;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Abullaberga nr 1 i Kristianstads län;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Karup nr 2, 3 i Kristianstads län;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Kjällsby nedra nr 1 med Kyrkotegen nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Örby nr 2 Bossgård med Kungsfors nr 1 i Älvsborgs län;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Flo nr 4 Björn Anundsgård i Skaraborgs län;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Karstorp nr 1 i Skaraborgs län;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från kungsladugården Horn nr 1 i Kalmar län;

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av viss del av kronans fordran av inspektoren A. Carleson i Hedtorp för å auktion inköpt björkved;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län m. m.;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Jönninge nr 1 i Uppsala län;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Grytaby nr 1 m. m. i Uppsala län;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra militiebostället Torsberga nr 1 med underlydande i Södermanlands län;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter m. m. från förra häradshövdingbostället Stora Yxhult nr 1 i Östergötlands län;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Olseröd nr 11, 12 med Olseröd nr 14 i Kristianstads län;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Haglösa nr 18 i Malmöhus län;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Humlekärr Väster nr 1 och Hammar Väster nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Tänga nr 1 i Göteborgs och Bohus län;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Götala nr 1, 2 i Skaraborgs län;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Havstena nr 9 Storegården i Skaraborgs län;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Timmersdala nr 4 Munkagård med Timmersdala nr 7 i Skaraborgs län;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från till Vassgårda kronopark i Värmlands och Örebro län hörande fastigheter;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ålsta nr 3 och 5 i Örebro län;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra häradshövdingbostället Målby nr 3 och 4 i Västmanlands län;

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Grängesbergs bostadsförening u. p. a. av visst område av Björnhyttans kronopark i Kopparbergs län;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den tullverket tillhöriga fastigheten $\frac{1}{8}$ mantal Hamngården nr 1 i Västergarns socken av Gottlands län; och

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den till Lunde förra tullstation hörande fastigheten med därå befintliga byggnader m. m.

Vidare anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 173, angående val av två fullmäktige i riksbanken och tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda verk; och

nr 176, angående val av två fullmäktige i riksgäldskontoret jämte tre suppleanter för samtliga fullmäktige i nämnda verk;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 174, för två fullmäktige i riksbanken;

nr 175, för tre suppleanter för riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 177, för två fullmäktige i riksgäldskontoret samt

nr 178, för tre suppleanter i riksgäldskontoret.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion om ändring i 17, 26, 34 och 103 §§ regeringsformen samt 43 § riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående Södertälje samskolas ombildning till realskola för gossar;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för restaurering av det s. k. klosterhuset i Vreta klostrets församling;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vården av blinda dövstumma och blinda sinnesslöa m. fl. jämte i ärendet väckta motioner;

nr 90, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ökat statsbidrag till kommunernas folkskoleutgifter; och

nr 91, angående det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda anslaget till kungl. biblioteket;

bankoutskottets utlåtande, nr 18, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

lagutskottets memorial nr 23, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande nr 17 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, dels ock en i anledning av propositionen väckt motion; och

utlåtande, nr 25, i anledning Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud i vissa fall mot varors förseende med oriktig ursprungsbeteckning och saluhållande av oriktigt märkta varor samt lag om ändrad lydelse av 18 § i lagen den 4 juli 1913 angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 125, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upprättande av en växtförädlingsanstalt i Norrland;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till utförande av hydrografisk-biologiska undersökningar i Atlantiska oceanen;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Jursla nr 1 i Östergötlands län jämte en i ämnet väckt motion;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från Älvkarleby kungsgård i Uppsala län jämte en i ämnet väckt motion;

nr 129, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående inrättande av ett statsstuteri vid Ottenby m. m.; och

nr 130, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående statsbidrag till kostnaderna för lantmåteriförrättningar;

särskilda utskottets nr 1 utlåtande, nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglemente för arméns avlöning under krigstjänstgöringstid m. m.;

särskilda utskottets nr 2 memorial:

nr 6, med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande särskilda utskottets nr 2 utlåtande nr 1 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen, dels ock särskilda i ämnet väckta motioner;

nr 7, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande särskilda utskottets nr 2 utlåtande nr 2 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillsyn å fartyg, dels ock särskilda i ämnet väckta motioner;

nr 8, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande särskilda utskottets nr 2 utlåtande nr 5 i anledning av herr Lindleys motion om ändring av 82 § sjölagen; och

nr 9, angående avlöning åt utskottets tjänstemän och vaktbetjäning; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ett framträdande i den svenska utrikespolitiken för fredsfrågans lösning m. m.; och

nr 10, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående svenskt initiativ till förhandlingar för avslutande av skiljedomsfördrag med andra stater m. m.

§ 19.

Justerades protokollsutdrag.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olson</i> i Torsby	under 10 dagar fr. o. m. den 13 aug.
» <i>Indebetou</i>	» 3 » » » 13 »
» <i>Räf</i>	» 5 » » » 13 »
» <i>Uddenberg</i>	» 5 » » » 14 »
» <i>Tysk</i>	» 4 » » » 14 »
» <i>Anderson</i> i Knapasjö	» 6 » » » 13 »
» <i>Berg</i> i Munkfors	» 6 » » » 13 »
» <i>Karlsson</i> i Fjäl	» 5 » » » 13 »
» <i>Hedström</i>	» 6 » » » 13 »
» <i>von Hofsten</i>	» 3 » » » 13 » och
» <i>Wijk</i>	» 5 » » » 14 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1,21 på natten.

In fidem
Per Cronvall.